

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE ANALIZĂ STRATEGICĂ ȘI POLITICI DE SECURITATE

SECURITY NEXUS

NR. 2 (APRILIE - IUNIE 2026)

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE ANALIZĂ STRATEGICĂ ȘI POLITICI DE SECURITATE

SECURITY NEXUS

NR. 2 (APRILIE - IUNIE 2026)

Cuprins

PERSPECTIVE REGIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE SECURITĂȚII

Armenia a votat, Rusia a pierdut. Ce înseamnă această victorie pentru UE și cum afectează Republica Moldova? (Laurențiu Pleșca).....	8
Erevan, 4-5 mai 2026. De ce summitul Comunității Politice Europene din Caucaz nu este doar despre Armenia? (Laurențiu Pleșca).....	10

SECURITY NEXUS (INTERDEPENDENȚE)

Mecanismele de răspuns ale Republicii Moldova la amenințările hibride înainte și după alegerile parlamentare din 2025 (Elena Mârzac, Sanda Sandu).....	13
De ce experiența anti-dronă a Ucrainei a devenit esențială în războiul din Iran? (Laurențiu Pleșca).....	21
Când dronele testează statul: lecții pentru securitatea Republicii Moldova (Sanda Sandu).....	24

UE & REPUBLICA MOLDOVA

27 de DA. Deschiderea formală a primului cluster de negociere pentru aderarea Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană (Sanda Sandu).....	26
Integrarea europeană prin prisma securității: avansarea Republicii Moldova pe Capitolul 31 (Rodica Panța).....	28
Actul privind serviciile digitale și Republica Moldova: implicații pentru securitatea informațională și reziliența democratică (Rodica Panța).....	31
De ce căderea lui Orbán nu deschide automat poarta europeană a Republicii Moldova. Bulgaria, un nou cal troial în Europa? (Laurențiu Pleșca).....	34

EVALUAREA RISCURILOR ȘI A IMPACTULUI

Securitatea ecologică în contextul crizelor climatice: strategii, cadre de referință și implicații politice. Cazul Republicii Moldova și al bazinului hidrografic al Nistrului (Luminița Diaconu).....	38
Poluarea care a otrăvit apa potabilă și spațiul informațional al Moldovei (Vladimir Ternavski).....	46

DOSAR TEMATIC

Interviu cu Valeriu Chiveri, Viceprim-ministru pentru Reintegrare al Republicii Moldova.....	51
Când regiunea transnistreană intră în colaps: pregătirea Republicii Moldova pentru o reintegrare costisitoare (Vadim Vieru).....	52
Societatea din regiunea transnistreană pare pregătită pentru reintegrare. Este pregătit și Chișinăul? (Irina Tăbăranu).....	58

REFORMA SECTORULUI DE SECURITATE

Strategia securității naționale la doi ani după aprobare: rămâne securitatea în centrul atenției? (Octavian Carteră).....	61
Managementul crizelor – test real al reformei administrației publice (Octavian Carteră).....	63

COMUNICARE STRATEGICĂ

Comunicarea strategică în Finlanda și lecții pentru Republica Moldova (Elena Mârzac, Sanda Sandu).....	65
--	----

AGENDA FEMEILE, PACEA ȘI SECURITATEA

De ce avem nevoie de comunicare strategică în promovarea Agendei Femeile, Pacea și Securitatea? (Echipa PISA).....	68
--	----

RESURSE ȘI LECTURI DE SPECIALITATE

Consolidarea rezilienței democratice și integrarea europeană: lecții din Armenia, Republica Moldova și Ucraina (Echipa PISA).....	71
---	----

Editorial

Acest număr a revistei Security Nexus apare într-un moment în care Republica Moldova se află în punctul de convergență al mai multor procese decise: avansarea parcursului european, presiunea continuă a amenințărilor hibride, consolidarea capacității instituționale și adaptarea la un mediu de securitate regional tot mai imprevizibil. Textele din acest număr sunt unite de aceeași idee: securitatea trebuie înțeleasă ca un proces multidimensional, construit la intersecția dintre reforme, încredere publică, capacitate de răspuns, comunicare strategică și cooperare internațională.

Cele 27 de „DA” ale statelor membre pentru deschiderea formală a primului cluster de negociere pentru Republica Moldova și Ucraina transmit un mesaj politic important: extinderea Uniunii Europene rămâne un proiect strategic, iar Republica Moldova și Ucraina sunt tratate ca parte a viitoarei arhitecturi europene. Pentru Chișinău, acest moment reprezintă o confirmare diplomatică și marchează trecerea într-o etapă în care aspirația europeană trebuie susținută prin implementare, coerență instituțională și rezultate concrete.

Integrarea europeană devine astfel un exercițiu de securitate. Republica Moldova trebuie să demonstreze că adoptă reforme și că poate funcționa eficient într-un mediu ostil, marcat de ingerințe externe, atacuri cibernetice, dezinformare, presiuni energetice și tentative de destabilizare. În acest sens, Capitolul 31 privind politica externă, de securitate și apărare capătă o semnificație aparte: apropierea de Uniunea Europeană înseamnă și asumarea unui rol mai clar în securitatea europeană.

Aceeași logică se reflectă în analiza răspunsului Republicii Moldova la amenințările hibride asociate alegerilor parlamentare din 2025. Scrutinul a testat capacitatea instituțiilor, reziliența spațiului informațional și nivelul de încredere publică. În fața unui sistem de presiune care a combinat dezinformarea, finanțarea ilicită, presiunea cibernetică, manipularea online, coerciția energetică și clivajele identitare, răspunsul statului a devenit mai eficient printr-o abordare integrată: cadru legal, aplicarea legii, protecție cibernetică, cooperare cu platformele, avertizare publică, comunicare strategică și management al crizelor. Una dintre lecțiile centrale este că comunicarea strategică trebuie tratată ca instrument operațional de securitate și integrată în pregătirea instituțională, managementul crizelor și protecția proceselor democratice.

Într-un context în care manipularea informațională se răspândește rapid, instituțiile trebuie să explice riscurile din timp, să comunice pe înțelesul cetățenilor și să ajungă la comunități înainte ca narațiunile ostile să capete influență socială. Veriga finală a comunicării publice rămâne critică: identificarea riscurilor trebuie urmată de mesaje clare, rapide și credibile, capabile să consolideze încrederea cetățenilor.

Acest număr aduce și o altă temă importantă: dronele ca test al statului. Când dronele încalcă spațiul aerian sau când fragmentele lor ajung aproape de infrastructură critică, ele nu testează doar capacitatea militară.

Ele testează întregul lanț instituțional: monitorizarea, coordonarea, avertizarea publică, comunicarea de criză, cooperarea cu partenerii și capacitatea de a transforma fiecare incident într-o lecție operațională. Pentru Republica Moldova, lecția este clară: amenințările moderne sunt rapide, ieftine, flexibile și adesea ambigue, iar răspunsul trebuie să fie integrat, anticipativ și bine comunicat.

Experiența Ucrainei în domeniul anti-dronă arată cât de mult se schimbă natura securității. Ucraina a fost forțată să învețe în condiții de război cum se construiește o apărare stratificată, adaptabilă și cost-eficientă. Această expertiză, obținută cu un preț enorm, a devenit astăzi relevantă nu doar pentru Ucraina, ci și pentru întreaga Europă. Pentru statele aflate în vecinătatea războiului, inclusiv Republica Moldova, întrebarea nu este dacă aceste lecții sunt utile, dar cât de repede pot fi integrate în politici, proceduri și capacități reale.

Privite împreună, articolele din acest număr arată că Europa se reconfigurează prin securitate și reziliență. Summitul Comunității Politice Europene de la Erevan, consolidarea relației UE-Armenia, avansarea Moldovei pe Capitolul 31, lecțiile Ucrainei privind dronele și răspunsul Republicii Moldova la amenințările hibride sunt părți ale aceleiași discuții: cum se apără democrațiile atunci când sunt atacate prin instrumente care depășesc granița clasică dintre război și pace.

Pentru Republica Moldova, etapa care urmează este una a maturizării strategice. Cele 27 de „DA” deschid o ușă politică importantă, dar succesul va depinde de capacitatea internă de implementare. Dronele, atacurile cibernetice, dezinformarea, presiunile energetice și ingerințele electorale vor continua să testeze statul. Răspunsul trebuie să fie mai coerent, mai rapid și mai aproape de cetățean.

Aceasta este miza pe care **Security Nexus** o propune spre reflecție: securitatea devine o responsabilitate comună a instituțiilor specializate, a statului și a societății. Ea se construiește prin interdependența dintre reforme și încredere, dintre parcursul european și capacitatea de apărare democratică. Republica Moldova avansează spre Uniunea Europeană într-un mediu dificil, iar această experiență poate transforma țara din beneficiar al sprijinului european în contributor la lecțiile de reziliență ale Europei.

Dr. Elena Mârzac,

Redactor-șef

Dr. Rodica Panța,

Redactor-șef adjunct

Perspective regionale și internaționale ale securității

OPINIE

Armenia a votat, Rusia a pierdut. Ce înseamnă această victorie pentru UE și cum afectează Republica Moldova?

✎ **Laurențiu Pleșca**¹

Pe 7 iunie, Armenia a mers la urne într-un scrutin pe care Moscova îl pregătise minuțios să-l câștige. L-a pierdut. Premierul Nikol Pașinian și partidul său proeuropean, Contractul Civil, au obținut un al treilea mandat consecutiv, cu aproape jumătate din voturi și o majoritate confortabilă în parlament. Opoziția susținută de Kremlin a rămas departe în urmă. Pentru o țară de sub trei milioane de locuitori, fără ieșire la mare, încercuită de Azerbaidjan, Iran, Turcia și Rusia și fără aliați comozi, acesta nu este un rezultat oarecare. Este o declarație.

Miza scrutinului depășea cu mult partidele și personalitățile aflate pe buletinul de vot. În esență, armenii au avut de ales între două traiectorii geopolitice: întoarcerea la ordinea centrată pe Rusia, care a definit cea mai mare parte a istoriei post-sovietice a țării, sau continuarea cursului inaugurat de Revoluția de Catifea din 2018, adică reducerea dependenței strategice de Moscova, pacea cu vecinii și apropierea de Europa. Au ales-o pe a doua, și nu la limită.

Ce a încercat Moscova și ce a obținut

Rar a fost un scrutin în spațiul post-sovietic în care Rusia să-și fi expus atât de transparent întregul arsenal. Kremlinul a mizat pe miliardarul ruso-armean Samvel Karapetian și pe alianța sa, Armenia Puternică, a inundat spațiul public cu dezinformare și, în săptămânile dinaintea votului, a tăiat metodic importurile de produse armenesti: flori, fructe, legume, pește, coniac, până și apa minerală Jermuk, retrasă de la vânzare sub pretextul unor „neconformități sanitare”². În paralel, liderii Uniunii Economice Eurasiatice au cerut Erevanului să aleagă, prin referendum, între blocul condus de Moscova și Uniunea Europeană, iar Vladimir Putin a avertizat personal, comparând parcursul Armeniei cu cel al Ucrainei dinaintea războiului³. Comisia Europeană a numit lucrurile pe nume: „coerciție economică”⁴.

Nimic nu a clintit însă electoratul. Conform rezultatelor finale, Contractul Civil a obținut 49,81% din voturi și 61 de mandate în noul legislativ de 105 locuri.

¹ Doctor în științe politice, expert asociat al Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Domenii de expertiză: securitatea europeană și politica de extindere a UE, geopolitica Federației Ruse în zona Mării Negre, politica internă și externă a statelor ex-sovietice (cu accent pe Republica Moldova, Ucraina, Armenia, Georgia, Belarus, Azerbaidjan și Kazahstan).

² Lista restricțiilor impuse de Rosselkhoznadzor și Rospotrebnadzor în săptămânile dinaintea scrutinului: flori (22 mai), legume și fructe proaspete (30 mai), apa minerală Jermuk (29 mai), pește, coniac și vin. <https://www.themoscowtimes.com/2026/06/03/from-cognac-to-apricots-these-armenian-products-are-now-off-limits-in-russia-a92912>

³ Avertismentul lui Vladimir Putin privind „scenariul ucrainean” a fost formulat la summitul Uniunii Economice Eurasiatice de la Astana. <https://meduza.io/en/feature/2026/06/02/putin-issues-ukrainian-scenario-warning-as-russia-ramps-up-pressure-on-armenia-before-elections>

⁴ Comisia Europeană a calificat restricțiile comerciale rusești drept „coerciție economică”, acuzând Moscova că transformă relațiile comerciale în instrument de presiune politică. <https://www.nbcnews.com/world/europe/armenians-polls-russian-pressure-aimed-preventing-drift-west-rcna348838>

Armenia Puternică a lui Karapetian s-a oprit la 23,29% (28 de mandate), Blocul Armenia al fostului președinte Robert Kočearian la 9,94% (11 mandate), iar Armenia Prosperă a lui Gagik Țarukian a trecut pragul la milimetru, cu 4% (5 mandate)⁵. Toate cele trei forțe de opoziție intrate în parlament pledaseră, într-o formă sau alta, pentru repararea relației cu Rusia. Împreună, nu adună nici două treimi din scorul puterii.

Punctul de cotitură are o dată: toamna lui 2023

Ar fi totuși o greșeală să credem că armenii s-au îndrăgostit brusc de Bruxelles. Ce s-a întâmplat, de fapt, este că au încetat să mai creadă în Moscova. Vreme de decenii, influența rusă în Armenia s-a sprijinit pe un târg simplu: Erevanul accepta dependența economică și alinierea strategică în schimbul garanțiilor de securitate. Pierderea Nagorno-Karabahului, în toamna lui 2023, a spulberat această logică. Regiunea s-a prăbușit în câteva zile, iar Rusia, „protectorul” legat de Armenia prin tratat și prezență militară pe teren, a stat cu mâinile în sân⁶.

Totuși, Moscova păstrează în Armenia pârghii economice, politice și informaționale considerabile, de la energie și infrastructură până la rețele media, și le va folosi pentru a-și conserva poziția și a-și reconstrui influența. Deschiderea creată de alegeri este reală, dar nu ireversibilă.

Mingea trece la Bruxelles

Tocmai de aceea, întrebarea strategică se mută acum de la Erevan către partenerii săi. Pașinian și-a luat mandatul de a duce mai departe împăcarea cu Azerbaidjanul, deschiderea graniței cu Turcia și apropierea de Uniunea Europeană. Statele Unite, care au investit capital diplomatic și economic serios în stabilitatea și conectivitatea regiunii, pot susține această traiectorie.

Dar UE este cea care deține cel mai cuprinzător set de instrumente pentru a consolida deschiderea pe care votul a confirmat-o: integrare economică, mobilitate, investiții, cooperare instituțională.

Iar instrumentele există deja: dialogul privind liberalizarea vizelor, Planul de Reziliență și Creștere de 270 de milioane de euro, Agenda Strategică convenită cu Erevanul și strategia Global Gateway, care vizează mobilizarea a până la 2,5 miliarde de euro în conectivitate digitală, energetică și de transport⁷. Nu de politici noi e nevoie, ci de implementare. Lipsesc viteza și voința politică.

Un vot nu ține mult de cald dacă nu vine ceva concret după el: progrese vizibile pe vize, investiții și conectivitate sunt singura dovadă palpabilă că drumul european aduce beneficii reale.

La fel de important, Bruxelles-ul ar trebui să evite capcana de a pune Armenia în fața unei alegeri cu sumă nulă între Rusia și Europa. Obiectivul nu este smulgerea țării dintr-o orbită pentru a o fixa în alta, ci întărirea rezilienței, lărgirea opțiunilor strategice și sprijinirea suveranității ei.

SURSA: facebook/Sabina/Pop

⁵ Rezultatele finale ale Comisiei Electorale Centrale a Armeniei, după numărarea voturilor din toate cele 2.005 secții: Contractul Civil – 49,81% (727.160 voturi), Armenia Puternică – 23,29%, Blocul Armenia – 9,94%, Armenia Prosperă – 4,00%.

⁶ <https://www.commonspace.eu/index.php/live-blog/live-blog-pashinyans-civil-contract-party-win-armenian-elections>

⁷ Elene Kintsurashvili, Laurențiu Pleșca, „Armenia Chose Continuity Over Ties to Russia”, German Marshall Fund of the United States, 8 iunie 2026. <https://www.gmfus.org/news/armenia-chose-continuity-over-ties-russia>

⁷ Planul de Reziliență și Creștere (270 milioane euro, 2024-2027) și pachetul Global Gateway de până la 2,5 miliarde euro sunt confirmate în pagina oficială a Consiliului UE dedicată relațiilor cu Armenia. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/armenia/>

Ce înseamnă această victorie pentru UE și cum afectează Republica Moldova?

Pentru Republica Moldova, rezultatul din Armenia este mai mult decât o paralelă măgulitoare. El confirmă că manualul de operațiuni cu care s-a confruntat Chișinăul la propriile alegeri recente, finanțarea opoziției, dezinformarea, șantajul energetic și comercial, poate fi învins chiar și într-o țară mult mai dependentă de Rusia și îi ia Moscovei argumentul că reziliența moldovenească ar fi fost o excepție datorată vecinătății cu UE. Fiecare operațiune eșuată a Kremlinului ridică costul următoarei și îi oferă Chișinăului un răgaz înaintea propriilor teste electorale.

Pentru securitatea europeană, lecția este mai largă: competiția cu Rusia nu se mai decide doar pe câmpul de luptă din Ucraina, ci și la urne, de la Chișinău la Erevan. Fiecare scrutin care rezistă acestei presiuni restrânge zona gri de influență contestată de la flancul estic al UE, consolidează coridorul dintre Marea Neagră și Caucazul de Sud care leagă Europa de Asia Centrală ocolind Rusia și demonstrează că cea mai ieftină formă de apărare europeană este să faci democrațiile mici reziliente pentru a nu fi capturate.

OPINIE

Erevan, 4-5 mai 2026. De ce summitul Comunității Politice Europene din Caucaz nu este doar despre Armenia?

 Laurențiu Pleșca

La 2.500 de kilometri de Bruxelles, în capitala unei foste republici sovietice care până nu demult era considerată solid în orbita Moscovei, s-a desfășurat pe 4 și 5 mai 2026 cea mai densă concentrare de diplomatie europeană pe care a găzduit-o vreodată Caucazul de Sud.

A opta reuniune a Comunității Politice Europene a adus la Erevan aproape 50 de șefi de stat și de guvern, fiind urmată imediat de primul summit bilateral din istorie dintre Uniunea Europeană și Armenia. În marja acestor două evenimente, Grupul de Coordonare pentru Republica Moldova s-a reunit la nivel de lideri, iar președintele Macron a întreprins, în paralel, o vizită de stat. Pentru o țară care de obicei nu prindea în titlurile de presă vest-europene decât atunci când izbucnea un conflict cu Azerbaidjanul, a fost o premieră absolută.

Faptul că toate aceste lucruri s-au întâmplat simultan, în același loc, nu este un accident de calendar.

Format informal, mesaj formal

Comunitatea Politică Europeană a fost gândită în 2022, la propunerea lui Emmanuel Macron⁸, ca un format deliberat informal: fără tratate, fără secretariat permanent, fără comunicat final obligatoriu. La momentul lansării, scepticii au numit-o un „club de discuții fără mușchi”. Patru ani și șapte summituri mai târziu, formatul s-a dovedit util tocmai pentru că nu produce documente. Permite vizibilitate maximă pentru consensuri politice care nu ar trece printr-o procedură formală a UE și creează spațiu pentru întâlniri bilaterale care, cumulate, valorează adesea mai mult decât orice declarație comună.

La Erevan, valoarea reală a formatului s-a văzut în trei straturi suprapuse. Primul: cei 47-48 de lideri europeni reunindu-se într-o țară care până în 2020 era membru deplin al Organizației Tratatului de Securitate Colectivă conduse de Rusia. Al doilea: prezența premierului canadian Mark Carney ca invitat special, prima participare a unei

⁸ Comunitatea Politică Europeană a fost lansată la 6 octombrie 2022, la Praga, la inițiativa președintelui francez Emmanuel Macron, ca răspuns la invazia rusă a Ucrainei. Vezi: Consiliul European, „Meeting of the European Political Community, 6 October 2022”, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2022/10/06/>

Sursa: <https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/international-summit/2026/05/04/epc/>

țări din afara Europei la un summit CPE. Al treilea: alegerea explicită a temei „Construind împreună viitorul: unitate și stabilitate în Europa”, formulată cu suficientă lipsă de specificitate cât să acopere tot ce nu se poate spune direct, de la Ucraina și Moldova până la criza din Orientul Mijlociu și amenințările hibride rusești.

Armenia, sau cum se schimbă o orbită geopolitică

Pentru gazdă, summitul nu a fost un exercițiu de protocol, ci un act fondator. În aprilie 2025, parlamentul de la Erevan a adoptat o lege prin care guvernul este împuternicit să declanșeze procesul de aderare la UE⁹. În iulie 2025, premierul Pașinian s-a întâlnit cu președinții Costa și von der Leyen pentru a accelera parteneriatul¹⁰. În august 2025, sub mediere americană la Casa Albă, Armenia și Azerbaidjanul au parafat un tratat de pace istoric, încheind, măcar pe hârtie, decenii de conflict¹¹. În aprilie 2026, Consiliul UE a aprobat înființarea Misiunii Civile de Parteneriat a Uniunii Europene în Armenia (EUPM Armenia), un instrument operațional

sub egida Politicii de Securitate și Apărare Comune, care urmează să sprijine Erevanul împotriva manipulării informaționale, atacurilor cibernetice și fluxurilor financiare ilicite¹². Și în 2 zile, în 4-5 mai, primul summit bilateral UE-Armenia.

Pe hârtie, summitul UE-Armenia confirmă cifrele deja anunțate: un plan de reziliență și creștere de 270 milioane de euro pentru perioada 2024-2027 și investiții potențiale de până la 2,5 miliarde de euro în cadrul strategiei Global Gateway, contraofertă europeană la inițiativa chineză „Belt and Road”¹³. Sume modeste raportate la nevoile reale de modernizare a Armeniei, dar simbolic dense: este pentru prima dată când Bruxelles-ul tratează Erevanul cu eticheta diplomatică pe care o rezervă în mod normal Chinei, Indiei sau Statelor Unite, iar dintre țările din vecinătatea estică, doar Moldovei, Ucrainei și Regatului Unit. Diferența nu e financiară. E de statut.

Pentru Moscova, semnalul e greu de digerat. Lavrov a comentat public, în aprilie,

⁹ Legea privind lansarea procesului de aderare a Republicii Armenia la UE a fost adoptată de Adunarea Națională la 26 martie 2025 (cu 64 de voturi „pentru”) și promulgată de președintele Vahagn Khachaturyan la 4 aprilie 2025, dată la care a intrat în vigoare.

<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/armenia-adopts-law-launch-eu-accession-process-2025-04-04/>

¹⁰ Întâlnirea trilaterală a avut loc la Bruxelles pe 14 iulie 2025, prilej cu care Ursula von der Leyen a salutat adoptarea Legii privind integrarea europeană de către Armenia. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/armenia/>

¹¹ „Trump Route for International Peace and Prosperity” (TRIPP). <https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2026/01/joint-statement-on-the-publication-of-the-u-s-armenia-implementation-framework-for-the-trump-route-for-international-peace-and-prosperity-tripp>

¹² Decizia Consiliului (PESC) 2026/894 din 21 aprilie 2026 stabilește EUPM Armenia, cu un mandat inițial de doi ani.

<https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2026/04/21/armenia-eu-establishes-a-new-civilian-mission-to-contribute-strengthening-the-country-s-resilience/>

¹³ Cifrele sunt confirmate în pagina oficială a summitului UE-Armenia. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/armenia/>

sperând ca decizia armeană de a găzdui CPE să fie „înțeleasă și acceptată cu respect”¹⁴, formulare diplomatică ce trădează exact contrariul. Realitatea pe teren e că Pașinian urmărește o strategie pe care o numește „diversificare”, menținerea unor relații funcționale cu Rusia, în timp ce centrul de greutate al politicii externe se mută vizibil spre Vest. CPE-ul de la Erevan este, în acest sens, contractul public al acestei mutări.

Republica Moldova, dosarul de fundal

Pentru București și Chișinău, agenda principală nu este cea armeană. Maia Sandu și Nicușor Dan au călătorit împreună spre Erevan, gest fotografiat și publicat instant pe rețele sociale - exercițiu de imagine care confirmă că, indiferent de schimbările politice de la București, parcursul european al Moldovei rămâne dosarul prioritar al Cotrocenilor. La Erevan, cei doi președinți participă la o nouă reuniune a Grupului de Coordonare pentru Republica Moldova, mecanism multilateral informal lansat în 2024 la inițiativa comună a României și Franței¹⁵, ce continuă tradiția Platformei de Suport pentru Moldova din 2022.

Ce face concret Grupul de Coordonare? Nu alocă fonduri direct, nu produce decizii executive. Dar coordonează. Logica grupului este să asigure continuitatea sprijinului indiferent de oboseala instituțională a donatorilor sau de schimbările politice din capitalele occidentale, o asigurare împotriva inerției administrative, formulată într-un moment în care presiunile asupra Chișinăului nu au scăzut după alegerile din 2024 și 2025, ci s-au sofisticat: ingerințe electorale, criza de mediu provocată în martie 2026 de atacul rusesc asupra hidrocentralei ucrainene de la Novodnestrovsk, criza energetică declanșată de deconectarea liniei Isaccea-Vulcănești.

Implicarea României în acest dispozitiv nu este episodică. Pe lângă reuniunea Grupului de Coordonare, președintele Nicușor Dan a

co-prezidat la Erevan, alături de omologul muntenegrean Jakov Milatović, masa rotundă privind reziliența democratică și amenințările hibride, subiect pentru care Bucureștiul are expertiză directă, după experiența alegerilor anulate din 2024 și a tentativelor repetate de manipulare informațională.

Trei evenimente, un singur mesaj

Privite separat, cele trei evenimente de la Erevan par disparate: o reuniune politică largă, un summit bilateral cu o țară mică din Caucaz, o întâlnire informală despre Moldova. Privite împreună, ele compun un mesaj coerent: Europa redesenează încet, dar consecvent, harta apartenenței politice continentale. Armenia, Moldova, Ucraina: trei foste republici sovietice cu greutăți economice și demografice sunt astăzi ancorate într-un dispozitiv comun de sprijin, securitate energetică, asistență civilă și instrumente diplomatice. Unele formalizate, altele informale. Toate convergente.

Acest mesaj nu se traduce automat în aderări. Niciuna dintre cele trei țări nu va deveni membru UE în următorii cinci ani. Dar logica geopolitică e mai veche decât tratatele: cine decide cu cine se așază la masă decide, în timp, și cu cine își împarte viitorul. Iar la Erevan, masa a fost foarte mare și foarte vizibilă.

Pentru România, miza directă este dublă: continuitatea sprijinului european pentru Republica Moldova, dosar în care Bucureștiul a cheltuit ani de capital diplomatic, și vizibilitatea propriului rol regional, de la Coridorul Vertical de Gaze până la combaterea războiului hibrid. Faptul că președintele Nicușor Dan ajunge la Erevan în avion comun cu Maia Sandu nu este o coincidență de logistică, ci o declarație politică. Următoarea ediție a CPE va avea loc în noiembrie 2026, în Irlanda. Până atunci, ce s-a clădit la Erevan trebuie consolidat. Iar consolidarea, în diplomația europeană, se măsoară nu în comunicate, ci în continuitate.

¹⁴ Declarația lui Serghei Lavrov a fost făcută în aprilie 2026, ministrul rus de externe făcând trimitere la respectul pe care Moscova l-ar acorda aliaților din CSI și OTSC. <https://www.rador.ro/2026/04/15/declaratii-ale-ministrului-rus-de-externe-serghei-lavrov-despre-relatiile-internationale/>

¹⁵ Grupul de Coordonare (Core Group) pentru Republica Moldova a fost lansat în 2024 la inițiativa comună a Franței și României, ca mecanism multilateral informal de susținere a securității și rezilienței Chișinăului. <https://www.moldpres.md/rom/politica/mecanismul-de-sprrijin-pentru-republica-moldova-initiat-de-romania-si-franta-va-fi-discutat-de-liderii-europeni-in-armenia>

Security Nexus (Interdependențe)

ARTICOL

Mecanismele de răspuns ale Republicii Moldova la amenințările hibride înainte și după alegerile parlamentare din 2025

✦ *Elena Mârzac¹⁶, Sanda Sandu¹⁷*

Răspunsul Republicii Moldova la amenințările hibride evidențiază importanța strategică a spațiului informațional, în care comunicarea strategică, consolidarea capacităților instituționale și cultivarea încrederii publice reprezintă piloni fundamentali ai rezilienței naționale. Eficiența acestui răspuns a rezultat din funcționarea coordonată a unui ansamblu de mecanisme complementare, care reunesc cadrul normativ, aplicarea legislației, securitatea cibernetică, cooperarea cu platformele digitale, comunicarea strategică, managementul situațiilor de criză și sistemele de avertizare publică. Alegerile parlamentare din 2025 au constituit un veritabil test de reziliență democratică, în cadrul căruia actorii implicați în amenințări hibride au încercat să integreze dezinformarea, finanțarea ilicită, presiunile cibernetică, manipularea rețelelor sociale, influența energetică și exploatarea clivajelor identitare într-un mecanism operațional complex. În acest context, răspunsul Republicii Moldova și-a demonstrat eficiența prin abordarea integrată și coordonată a acestor provocări, consolidând capacitatea statului de a face față riscurilor hibride contemporane.

De la alegerile parlamentare din 2025 încoace, modalitatea de răspuns a Republicii Moldova a evoluat de la intervenții punctuale și măsuri de reacție imediată către un proces

de consolidare instituțională și dezvoltare a capacităților de reziliență. Principala schimbare constă în crearea unei arhitecturi mai coerente, care reunește comunicarea strategică, coordonarea managementului crizelor, reziliența cibernetică, revizuirea legislației electorale, sancțiunile, cooperarea cu platformele online, avertizarea publică și parteneriatele externe de securitate.

Răspunsul Republicii Moldova la amenințările hibride înainte și după alegerile parlamentare din 2025

Pentru Republica Moldova, amenințările hibride constituie o provocare la adresa securității naționale, manifestată în domeniile care influențează direct formarea percepțiilor și a încrederii publice. Acestea se proiectează asupra ecosistemului mediatic, platformelor digitale, proceselor electorale, securității energetice, comunităților locale și asupra percepției cetățenilor privind eficiența și legitimitatea instituțiilor statului. Alegerile parlamentare din 2025 au evidențiat rolul central al spațiului informațional în competiția strategică contemporană, demonstrând modul în care actorii ostili au utilizat campanii coordonate de influență pentru a amplifica nemulțumirile sociale, a eroda încrederea în instituțiile publice și a

¹⁶ Cofondatoare și directoare a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Doctor în științe politice, cercetătoare și autoare specializată în comunicare strategică, reforma sectorului de securitate, rolul societății civile și Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea”, Elections in Moldova.

¹⁷ Cofondatoare a Platformei pentru Inițiative în Securitate și Apărare și manager de program la Fundația Konrad Adenauer, are o experiență de peste 8 ani în societatea civilă și organizații internaționale. Fellow Wikimedia pe Drepturile Omului, este expertă în anticorupție, integritate și guvernarea sectorului de securitate, publicând studii privind securitatea informațională și coordonarea asistenței externe.

alimenta incertitudini cu privire la parcursul european al Republicii Moldova. Aceste evoluții confirmă faptul că dimensiunea informațională a devenit un element esențial al confruntărilor hibride, cu efecte directe asupra rezilienței democratice și a securității statului.

Înainte alegerilor, răspunsul s-a concentrat pe prevenire și perturbare. Statul a consolidat cadrul legal împotriva corupției electorale prin Legea nr. 100/2025, a intensificat măsurile de aplicare a legii împotriva cumpărării voturilor și a rețelelor de finanțare ilicită, a protejat infrastructura digitală electorală printr-un cadru de securitate cibernetică bazat pe evaluarea riscurilor și a cooperat cu serviciile Uniunii Europene și marile platforme online pentru testarea răspunsurilor la amenințările hibride digitale¹⁸.

Aceste măsuri au fost completate de avertizări publice, campanii ale poliției, activități de fact-checking, monitorizarea mass-media și activități de comunicare strategică menite să crească nivelul de conștientizare a publicului cu privire la tacticile de manipulare.

După alegeri, răspunsul a intrat într-o a doua etapă - consolidarea instituțională. La 27 noiembrie 2025, Republica Moldova și Uniunea Europeană au convenit să aprofundeze cooperarea în domeniul combaterii amenințărilor hibride și al consolidării capacităților de securitate cibernetică, bazându-se explicit pe lecțiile învățate de Republica Moldova. Mandatul Misiunii de Parteneriat a UE în Moldova (EUPM Moldova), prelungit până în 2027, rămâne un instrument-cheie de consultanță în domeniile managementului crizelor, securității cibernetică și FIMI. În paralel, Uniunea Europeană a extins până în aprilie 2027 măsurile restrictive împotriva actorilor care destabilizează Republica Moldova, sporind astfel costurile politice și financiare pentru rețelele ostile.

La nivel național, Centrul Național de Management al Crizelor oferă un mecanism important pentru trecerea de la reacții fragmentate la un management integrat al crizelor. Funcțiile sale includ asigurarea unei imagini naționale de ansamblu asupra situației, prognoza strategică, comunicarea de criză, puncte de contact disponibile 24/7 în cadrul autorităților publice și un registru al lecțiilor învățate în urma situațiilor de criză. Acest lucru este deosebit de relevant în contextul amenințărilor hibride, deoarece incidentele cibernetică, perturbările energetice, dezinformarea și presiunile asupra ordinii publice se pot consolida reciproc.

¹⁸ EEAS, EU-Moldova Joint Statement following the 4th High-Level Political and Security Dialogue, 27 November 2025. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-moldova-joint-statement-following-4th-high-level-political-and-security-dialogue_en; Council of the European Union, "Moldova: Council extends the mandate of the EU civilian mission for two years," 21 May 2025. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/21/moldova-council-extends-the-mandate-of-the-eu-civilian-mission-for-two-years/>; Council of the European Union, "Republic of Moldova: EU restrictive measures extended until April 2027," 21 April 2026. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/21/republic-of-moldova-eu-restrictive-measures-extended-until-april-2027/>

Etapa post-electorală a evidențiat și lacunele care persistă. Raportul final al ODIHR a confirmat amploarea interferențelor externe, a dezinformării, a finanțării ilicite și a atacurilor cibernetice, semnalând totodată existența unor deficiențe în coordonarea interinstituțională și în comunicarea directă, bazată pe fapte, cu cetățenii prin intermediul canalelor oficiale. Comisia de la Veneția din 2026 cu referire la Legea nr. 100/2025 a recunoscut caracterul excepțional al contextului și necesitatea combaterii corupției electorale, însă a subliniat, de asemenea, că reformele viitoare trebuie să protejeze securitatea juridică, proporționalitatea și încrederea publică.

Răspunsul Republicii Moldova la amenințările hibride a fost susținut și prin consolidarea cadrului juridic național de securitate. Legea nr. 249/2025 poate fi privită ca un instrument structural care întărește capacitatea statului de a identifica, evalua și coordona răspunsurile la riscuri complexe de securitate, inclusiv amenințările hibride, informaționale, cibernetice și interferențele externe. Spre deosebire de măsurile din domeniul electoral sau al dreptului penal, relevanța acestei legi constă în oferirea unei baze strategice și instituționale mai ample pentru planificarea securității și consolidarea rezilienței la nivelul întregului guvern¹⁹.

Principala lecție este - comunicarea strategică trebuie tratată ca un instrument operațional de securitate, nu ca o etapă finală de relații publice. În cazul Republicii Moldova, reziliența depinde de capacitatea instituțiilor de a explica din timp riscurile, de a coordona mesajele, de a anticipa și contracara narațiunile false, de a conecta monitorizarea cibernetică cu cea informațională și de a comunica eficient pentru a ajunge la cetățeni înainte ca narațiunile ostile să devină dominante la nivel social. Republica Moldova continuă să se confrunte cu un nivel ridicat de expunere la ingerințe externe și amenințări hibride, însă experiența acumulată în ultimii ani

evidențiază capacitatea unui sistem democratic de a-și consolida mecanismele de reziliență și de a limita eficiența acțiunilor de influență externă. Evoluțiile recente demonstrează că întărirea capacităților instituționale, dezvoltarea instrumentelor de securitate și respectarea principiilor statului de drept pot contribui la creșterea costurilor operaționale și politice ale actorilor externi ostili, menținând concomitent legitimitatea proceselor democratice și încrederea publică în instituțiile statului.

¹⁹ Legea nr. 249/2025 privind securitatea națională a Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148851&lang=ro.

Tabel: Amenințări hibride și instrumente de răspuns

Tip de amenințare hibridă	Instrumente de răspuns utilizate
Amenințări hibride sistemice / riscuri la adresa securității naționale	Legea nr. 249/2025 / cadrul juridic național de securitate - oferă o bază juridică și instituțională mai amplă pentru evaluarea, coordonarea și răspunsul la amenințările complexe care afectează securitatea statului, reziliența democratică și interesele naționale.
Dezinformare / FIMI	Centrul de Comunicare Strategica și Combaterea Dezinformării în baza Legii nr. 242/2023; instruirea comunicatorilor; ateliere interinstituționale privind FIMI; mecanism temporar de escaladare împreună cu marile platforme online; testul de stres privind amenințările hibride digitale din 2025; cooperarea post-electorală Republica Moldova-UE. Înainte de 2025, Republica Moldova a adoptat un concept de comunicare strategică și combatere a dezinformării bazat pe abordarea whole-of-society. În iunie 2025, Republica Moldova a desfășurat o simulare privind amenințările hibride digitale împreună cu Google, Meta, TikTok, societatea civilă, fact-checkeri și instituții media. După 2025, cooperarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost aprofundată în domeniul combaterii amenințărilor hibride și al consolidării capacităților de securitate cibernetică ²⁰ .
Atacuri cibernetice asupra infrastructurii guvernamentale și electorale	Măsurile de răspuns ale CERT-ului guvernamental; cadru de securitate cibernetică pentru Sistemul Informațional Automatizat de Stat al CEC; cadru de atenuare bazat pe evaluarea riscurilor; acces la Rezerva de Securitate Cibernetică a UE; consultanță strategică oferită de EUPM; sprijin britanic pentru consolidarea capacităților cibernetice; semnalizare publică de criză prin canalele oficiale. ODIHR a menționat că în 2025 au fost raportate peste 1.000 de atacuri cibernetice și că SAISE (sistemul informațional electoral al CEC) este protejat în baza cadrului de securitate cibernetică STISC ²¹ .
Finanțare ilicită / cumpărarea voturilor	Legea nr. 100/2025; reguli extinse privind combaterea corupției și finanțarea campaniilor electorale; investigații ale CNA; percheziții ale poliției; controale privind finanțarea partidelor; regimuri de sancțiuni ale UE și Regatului Unit. ODIHR a constatat că eforturile proactive ale organelor de aplicare a legii au avut un efect de diminuare și descurajare, în timp ce Comisia de la Veneția a descris Legea nr. 100/2025 drept un răspuns comprehensiv la corupția electorală și amenințările conexe ²² .
Manipularea rețelelor sociale / comportament coordonat neautentic	Mecanisme temporare de escaladare către platformele online; schimburi între UE, platforme și societatea civilă; Centrul Electoral TikTok; acțiuni ale Google Threat Analysis Group; canale de raportare pentru autorități; parteneriate de fact-checking; monitorizare independentă realizată de EDMO/BROD și organizațiile societății civile. Capacitatea de reacție a platformelor s-a îmbunătățit în anumite domenii, însă a rămas inegală, în special în ceea ce privește Telegram ²³ .

²⁰ Concept on strategic communication and countering disinformation, information manipulation and foreign interference.

https://old.cancelaria.gov.md/sites/default/files/4th_report_final_ccpr_republic_of_moldova.pdf; European Commission, Election readiness exercise with Moldovan authorities and online platforms. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-services-and-moldovan-authorities-hold-election-readiness-exercise-online-platforms>; EEAS, EU-Moldova Joint Statement following the 4th High-Level Political and Security Dialogue, 27 November 2025. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-moldova-joint-statement-following-4th-high-level-political-and-security-dialogue_en

²¹ OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18.02.2025_ENG.pdf; Republic of Moldova statement on cyber threats, OEWG, 2 December 2024.

https://rponumy.mfa.gov.md/sites/rponumy.mfa.gov.md/files/02.12.2024_Statement%20Republic%20of%20Moldova%20cyber%20OEWGthreats.pdf; Council of the EU, Republic of Moldova: Council appoints new Head of Mission for EUPM Moldova, 22 April 2026.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/22/republic-of-moldova-council-appoints-new-head-of-mission-for-european-union-partnership-mission/>

²² Venice Commission, Opinion on Law No. 100/2025, CDL-AD(2026)007. <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282026%29007-e>; OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18.02.2025_ENG.pdf; Council of the EU, Republic of Moldova: EU restrictive measures extended until April 2027, 21 April 2026.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/21/republic-of-moldova-eu-restrictive-measures-extended-until-april-2027/>

²³ Election readiness exercise with Moldovan authorities and online platforms. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-services-and-moldovan-authorities-hold-election-readiness-exercise-online-platforms>; OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18.02.2025_ENG.pdf; TikTok Newsroom, Protecting the integrity of TikTok during the parliamentary elections in Moldova. <https://newsroom.tiktok.com/ro-md/protecting-the-integrity-of-tiktok-during-the-parliamentary-elections-in-moldova>; Google, Details on how we are supporting Moldova's election in 2025. <https://blog.google/company-news/inside-google/around-the-globe/google-europe/details-on-how-we-are-supporting-moldovas-election-in-2025/>

Conținut generat și manipulat cu ajutorul inteligenței artificiale	Cerințe privind etichetarea conținutului pe platforme; monitorizare realizată de autorități și observatorii ODIHR; avertizări emise de liderii și instituțiile naționale; activități de fact-checking și pre-bunking desfășurate de ministere și societatea civilă. ODIHR a documentat în timpul campaniei videoclipuri generate cu ajutorul inteligenței artificiale, ferme de troli și boți automatizați. Analizele STRATCOM evidențiază conținutul asistat de inteligență artificială, deepfake-urile și amplificarea coordonată drept tehnici recurente²⁴.
Proteste, astroturfing și scenarii de tulburări în masă	Alerte de intelligence emise de SIS; operațiuni ale poliției și procuraturii; percheziții și rețineri; perturbarea rețelelor de instruire, logistică și mobilizare; protecția evenimentelor publice de către carabinieri; sancțiuni împotriva actorilor destabilizatori. Aceste instrumente vizează legătura dintre manipularea informațională și destabilizarea din spațiul offline²⁵.
Phishing, aplicații Telegram, fraudă și colectare abuzivă de date	Campanii de avertizare publică; monitorizare realizată de poliție; autosesizări; măsuri de descurajare juridică; ghiduri oficiale; măsuri de igienă cibernetică pentru utilizatorii cu risc ridicat. MAI a avertizat că aplicația TAITO, asociată Telegram, colecta acte de identitate, numere de telefon și înregistrări video faciale, promițând plăți pentru participarea la proteste sau pentru recrutare²⁶.
Fraudă electorală și sabotaj în ziua alegerilor	Legea nr. 100/2025; proceduri ale CEC; validarea manuală a proceselor verbale pe suport de hârtie; raportare a cazurilor de corupție electorală prin 112; campania națională „Nu te juca cu votul, că vei pierde totul”; vigilență observatorilor; activități de informare la nivel comunitar. Campania a asociat corupția electorală cu presiunea informațională și manipularea²⁷.
Coerciție energetică și presiuni asupra infrastructurii critice	Stare de urgență în sectorul energetic; diversificare a surselor de aprovizionare; comunicare de criză; coordonare prin intermediul instituțiilor din domeniul energetic și al managementului crizelor; mecanisme de achiziții de urgență și gestionare a consumului. În martie 2026, Republica Moldova a aprobat o stare de urgență energetică pentru o perioadă de 60 de zile, după ce atacurile rusești din Ucraina au afectat linia Isaccea-Vulcănești; starea de urgență a fost ridicată în aprilie, după gestionarea riscurilor²⁸.

²⁴ OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18.02.2025_ENG.pdf; STRATCOM Moldova, Information threats facing the Republic of Moldova and their impact on democratic exercises. https://stratcom.md/wp-content/uploads/2026/04/ENG-Raportul-1.-Amenintari-cu-care-se-confurmta-Republica-aMoldova-si-modul-cum-acestea-se-rasfring-asupra-exercitiilor-democratice.ro_en.pdf

²⁵ Council of the EU, Republic of Moldova: EU restrictive measures extended until April 2027, 21 April 2026.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/21/republic-of-moldova-eu-restrictive-measures-extended-until-april-2027/>; Ministry of Internal Affairs, Warning on the TAITO application. <https://mai.gov.md/ro/node/9796>; General Inspectorate of Police, National campaign 'Nu te juca cu votul, că vei pierde totul'. <https://politia.md/ro/noutati/inspectoratul-general-al-politiei-lanseaza-campania-nationala-nu-te-juca-cu-votul-ca-vei>

²⁶ Google, Details on how we are supporting Moldova's election in 2025. <https://blog.google/company-news/inside-google/around-the-globe/google-europe/details-on-how-were-supporting-moldovas-election-in-2025/>; Ministry of Internal Affairs, Warning on the TAITO application. <https://mai.gov.md/ro/node/9796>

²⁷ OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18.02.2025_ENG.pdf; General Inspectorate of Police, National campaign 'Nu te juca cu votul, că vei pierde totul'. <https://politia.md/ro/noutati/inspectoratul-general-al-politiei-lanseaza-campania-nationala-nu-te-juca-cu-votul-ca-vei>; European Commission, Stress test on potential digital hybrid threats to election integrity. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-services-and-moldovan-authorities-conduct-stress-test-potential-digital-hybrid-threats>

²⁸ Reuters, Moldovan parliament backs energy state of emergency after power line put out of action, 24 March 2026.

<https://www.reuters.com/business/energy/moldovan-parliament-backs-energy-state-emergency-after-power-line-put-out-action-2026-03-24/>; Reuters, Moldova parliament votes to end energy state of emergency, 24 April 2026. <https://www.reuters.com/business/energy/moldova-parliament-votes-end-energy-state-emergency-2026-04-24/>

Încălcări ale spațiului aerian și incidente cu drone	Închidere temporară a spațiului aerian; măsuri de siguranță aviatică; atribuirea diplomatică a responsabilității; avertizări publice; coordonare cu autoritățile din domeniul securității și aviației. În noiembrie 2025, Republica Moldova a raportat incursiuni repetate ale dronelor rusești și a închis temporar spațiul aerian pentru mai mult de o oră²⁹.
Coordonarea crizelor și lecțiile învățate	Centrul Național de Management al Crizelor; se planifica a fi implementate: puncte de contact disponibile 24/7 în cadrul autorităților publice; coordonatori pentru pregătirea managementului crizelor; imagine națională integrată a situației; sistem de avertizare; prognoză strategică; registru al lecțiilor învățate în urma crizelor. Acest mecanism creează o structură permanentă pentru consolidarea rezilienței la nivelul întregului guvern și al întregii societăți³⁰.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Consolidare post-electorală: noiembrie 2025 – prezent

Dialogul de securitate Republica Moldova–UE: La 27 noiembrie 2025 Republica Moldova și Uniunea Europeană au desfășurat cel de-al patrulea Dialog Politic și de Securitate la Nivel Înalt și au convenit să intensifice cooperarea pentru combaterea amenințărilor hibride și consolidarea capacităților de securitate cibernetică, valorificând lecțiile învățate din experiența Republicii Moldova³¹.

EUPM Moldova ca instrument permanent de consultanță: EUPM Moldova rămâne un actor central în furnizarea de expertiză strategică în domeniile managementului crizelor, amenințărilor hibride, securității cibernetice și FIMI. În aprilie 2026, Consiliul a numit-o pe Kirsten Joppe în funcția de șefă a misiunii, iar mandatul acesteia continuă până la 31 mai 2027³². Sancțiunile UE ca mecanism de descurajare: În aprilie 2026, Uniunea Europeană a prelungit până la 29 aprilie

²⁹ Reuters, Moldova says Russian drones entered its airspace again, posing aviation threat, 29 November 2025. <https://www.reuters.com/world/moldova-says-russian-drones-entered-its-airspace-again-posing-aviation-threat-2025-11-29/>

³⁰ Government Decision No. 579/2025 on the functioning of the National Crisis Management Centre. <https://cnmc.gov.md/en/government-decision-no-579-09072025-functioning-national-crisis-management-centre>

EEAS, EU-Moldova Joint Statement following the 4th High-Level Political and Security Dialogue, 27 November 2025. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-moldova-joint-statement-following-4th-high-level-political-and-security-dialogue_en

³¹ EEAS, EU-Moldova Joint Statement following the 4th High-Level Political and Security Dialogue, 27 November 2025.

https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-moldova-joint-statement-following-4th-high-level-political-and-security-dialogue_en

³² Council of the EU, Republic of Moldova: Council appoints new Head of Mission for EUPM Moldova, 22 April 2026.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/22/republic-of-moldova-council-appoints-new-head-of-mission-for-european-union-partnership-mission/>

2027 măsurile restrictive împotriva actorilor care destabilizează Republica Moldova. Cadrul de sancțiuni se aplică unui număr de 23 de persoane și 5 entități și include înghețarea activelor, interdicții de călătorie și restricții privind punerea la dispoziție a fondurilor³³.

Centrul Național de Management al Crizelor: Hotărârea Guvernului nr. 579/2025 operaționalizează rolul Centrului în domeniile pregătirii, monitorizării situației, avertizării, comunicării de criză, prognozei strategice și gestionării registrului lecțiilor învățate. Autoritățile publice sunt obligate să desemneze puncte de contact disponibile 24/7 și coordonatori pentru pregătirea managementului crizelor³⁴.

Legea nr. 100/2025: Opinia Comisiei de la Veneția din martie 2026 confirmă relevanța legii ca răspuns la corupția electorală și amenințările conexe, subliniind totodată necesitatea asigurării securității juridice, proporționalității și a unor procese de reformă timpurii și transparente³⁵.

Lecții electorale și cibernetice: Raportul final al ODIHR identifică atacurile hibride, finanțarea ilicită, dezinformarea și incidentele de securitate cibernetică drept acțiuni provenite din Federația Rusă, subliniind totodată necesitatea unei coordonări interinstituționale mai eficiente și a unei comunicări publice mai directe și bazate pe fapte³⁶.

Reziliența infrastructurii critice și a sectorului energetic: Starea de urgență energetică din martie-aprilie 2026 a demonstrat că amenințările hibride depășesc operațiunile informaționale: atacurile asupra infrastructurii ucrainene au afectat direct aprovizionarea energetică a Republicii

Moldova și au impus măsuri de urgență la nivel de stat, comunicare publică și planificare pentru asigurarea continuității³⁷.

Tipare și lacune persistente:

- Republica Moldova a trecut de la răspunsuri reactive, axate pe probleme izolate, către un set interconectat de instrumente, în cadrul căruia reforma legislativă, aplicarea legii, apărarea cibernetică, cooperarea cu platformele online, managementul crizelor și comunicarea strategică se susțin reciproc într-o măsură tot mai mare.
- Principalele îmbunătățiri au fost vizibile înainte și în timpul alegerilor. Printre elementele esențiale ale răspunsului instituțional se numără mecanismele de cooperare cu platformele online dezvoltate în 2024, consolidarea rezilienței față de amenințările hibride digitale evidențiată în cadrul alegerilor din 2025, perfecționarea legislației anticorupție, acțiunile de contracarare desfășurate de organele de aplicare a legii și intensificarea măsurilor de comunicare și avertizare publică.
- Perioada post-electorală evidențiază o tranziție de la reacții predominant operative către dezvoltarea unor mecanisme instituționale sustenabile. În acest proces, cooperarea în domeniul securității cu Uniunea Europeană, expertiza oferită de EUPM, rolul de coordonare al CNMC (Centrul Național de Management al Crizelor), consolidarea regimului de sancțiuni,

³³ Council of the EU, Republic of Moldova: EU restrictive measures extended until April 2027, 21 April 2026.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/21/republic-of-moldova-eu-restrictive-measures-extended-until-april-2027/>

³⁴ Government Decision No. 579/2025 on the functioning of the National Crisis Management Centre. <https://cnmc.gov.md/en/government-decision-no-579-09072025-functioning-national-crisis-management-centre>

³⁵ Venice Commission, Opinion on Law No. 100/2025, CDL-AD(2026)007. <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282026%29007-e>

³⁶ OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18_02_2025_ENG.pdf

³⁷ Reuters, Moldovan parliament backs energy state of emergency after power line put out of action, 24 March 2026.

<https://www.reuters.com/business/energy/moldovan-parliament-backs-energy-state-emergency-after-power-line-put-out-action-2026-03-24/>; Reuters, Moldova parliament votes to end energy state of emergency, 24 April 2026.

<https://www.reuters.com/business/energy/moldova-parliament-votes-end-energy-state-emergency-2026-04-24/>

actualizarea cadrului legislativ și produsele analitice ale Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării reprezintă factori esențiali pentru consolidarea rezilienței statului și pentru instituționalizarea răspunsului la amenințările hibride.

- Principala lacună rămâne problema informațională de tip „last-mile”:

cetățenii trebuie să primească informații prompte, clare și credibile din surse oficiale înainte ca narațiunile ostile să devină dominante. ODIHR a constatat că mesajele publice de contracarare bazate pe fapte și coordonarea interinstituțională necesită în continuare îmbunătățiri³⁸.

RECOMANDĂRI PRIORITARE

- **Instituirea unei celule permanente pentru operațiuni informaționale electorale:** conectarea Centrului de Comunicare Strategică și Contracararea Dezinformării, Serviciului de Informații și Securitate, Comisia Electorală Centrală, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică și Centrul Național de Management al Crizelor și a comunicatorilor guvernamentali printr-un registru comun de escaladare, un canal public unic de comunicare și reguli clare privind solicitările adresate platformelor online.
- **Trecerea de la debunking la pre-bunking sistematic:** emiterea unor buletine publice săptămânale privind posibilele narațiuni, fraudele, instrumentele de phishing, formatele de conținut generate cu ajutorul inteligenței artificiale și materialele vizuale manipulate, înainte ca acestea să capete amploare.
- **Instituționalizarea protocoalelor cu platformele online dincolo de perioadele electorale:** menținerea permanentă a punctelor de contact cu platformele și dezvoltarea unei abordări de contingentă specifică pentru Telegram, întrucât ecosistemele închise sunt mai dificil de reglementat și monitorizat.
- **Standardizarea produselor de comunicare de criză destinate cetățenilor:** dezvoltarea unor videoclipuri de un minut, alerte pregătite pentru SMS, materiale explicative pentru Telegram/WhatsApp, infografice în limbile vorbite La nivel local și materiale scurte destinate autorităților locale, școlilor, bibliotecilor și instituțiilor media comunitare.
- Conectarea managementului crizelor cu comunicarea strategică: utilizarea funcțiilor CNMC de monitorizare a situației și de valorificare a lecțiilor învățate pentru a asigura comunicarea coerentă către cetățeni a incidentelor cibernetice, energetice, de ordine publică și informaționale.
- **Consolidarea transparenței și a garanțiilor democratice:** reformele legislative viitoare trebuie adoptate într-un stadiu mai timpuriu, în baza consutărilor publice, cu garanții clare privind proporționalitatea și controlul judiciar, în conformitate cu recomandările ODIHR și ale Comisiei de la Veneția.
- **Publicarea unei analize declasificate privind lecțiile învățate după alegeri:** Republica Moldova ar trebui să documenteze ceea ce a funcționat, ceea ce a eșuat și ce trebuie transformat în capacitate permanentă, astfel încât experiența acumulată să contribuie atât la planificarea națională, cât și la dezbaterile europene privind reziliența.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

³⁸ OSCE/ODIHR, Republic of Moldova Parliamentary Elections, 28 September 2025, Final Report.

https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2026/02/MLD%20Parliamentary%202025%20Final%20Report_18.02.2025_ENG.pdf

De ce experiența anti-dronă a Ucrainei a devenit esențială în războiul din Iran?

✎ **Laurențiu Pleșca**

La trei ani și jumătate de la prima dronă Shahed prăbușită peste un oraș ucrainean, aceeași armă brăzdează astăzi noaptea cerul Dubaiului, al Riadului și al Dohei. Drona kamikaze de proiectare iraniană, un fuzelaj de placaj și material compozit cât un automobil mic, încărcat cu explozibil și programat să se izbească de țintă, a devenit firul roșu care leagă două războaie pe care harta le arată despărțite de mii de kilometri: cel din Ucraina și cel din Iran, declanșat la 28 februarie 2026 prin atacurile americano-israeliene asupra Teheranului³⁹.

Iar din această suprapunere tehnologică a rezultat o inversare de roluri pe care nimeni nu a programat-o, dar pe care toți o constată: țara care timp de patru ani a cerut insistent la Bruxelles și la Washington baterii Patriot a devenit, în primăvara lui 2026, furnizorul de expertiză anti-dronă pe care o caută aproape douăzeci de state din Golf, inclusiv SUA. Faptul că Ucraina ajunge să exporte know-how militar exact în momentul în care este presată să accepte un armistițiu dezavantajos cu Rusia nu este o coincidență de calendar.

Problema Shahed, sau aritmetica apărării aeriene

În primele zile ale războiului din Iran, Teheranul a lansat asupra Israelului, a bazelor americane și a statelor arabe din Golf nu doar rachete balistice, ci și sute de drone Shahed. Pentagonul a identificat rapid această a doua categorie de amenințare drept cea mai dificil de gestionat. Într-un briefing cu ușile închise pe Capitol Hill, în prima săptămână de conflict, secretarul american al Apărării și șeful Statului Major Întrunit au recunoscut în fața legislatorilor că

dronele ieftine și care zboară la joasă altitudine, capabile să satureze și să copleșească apărarea aeriană, s-au dovedit o problemă mai mare decât se anticipase⁴⁰.

Motivul ține de o aritmetică elementară. O dronă Shahed costă câteva zeci de mii de dolari, estimările variind între 30.000 și 50.000, iar pentru variantele mai sofisticate urcând și mai sus. O rachetă interceptoare dintr-un sistem Patriot sau o PAC-3 costă câteva milioane. Atunci când adversarul trimite sute de drone pe noapte, ecuația devine nesustenabilă nu pentru că apărarea ratează țintele, ci pentru că le nimerește: fiecare interceptare reușită golește un arsenal scump și greu de refacut. Iranul nu a căutat neapărat să distrugă, ci să epuizeze. Iar epuizarea apărării aeriene cu muniție de milioane de dolari este, în termeni militari, o victorie a atacatorului chiar și atunci când drona este doborâtă.

Ucraina, sau cum se învață apărarea pe propria piele

Aceasta este exact problema cu care Ucraina se confruntă din toamna lui 2022, când Rusia a început să lanseze masiv Shahed-uri de proiectare iraniană asupra orașelor și a infrastructurii energetice ucrainene. Cu doar aproximativ zece sisteme Patriot pe întreg teritoriul, o cifră derizorie raportată la zecile de mii de drone

³⁹ Războiul din Iran a început la 28 februarie 2026, când Statele Unite și Israel au lansat atacuri aeriene asupra Iranului; Teheranul a răspuns cu sute de drone și rachete balistice asupra Israelului, a bazelor americane și a statelor arabe aliate. Operațiunea americană „Epic Fury” s-a încheiat la 5 mai 2026. Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/event/2026-Iran-war>

⁴⁰ Într-un briefing cu ușile închise pe Capitol Hill, în prima săptămână de război, secretarul american al Apărării, Pete Hegseth, și șeful Statului Major Întrunit, generalul Dan Caine, au recunoscut că dronele Shahed s-au dovedit o problemă mai mare decât se anticipase. CNN, „Ukraine’s counter-drone expertise has been hard won”, 7 martie 2026, <https://www.cnn.com/2026/03/07/world/ukraine-counter-drone-expertise-middle-east-intl-cmd>

primite de-a lungul războiului, Kievul nu a avut de ales: a fost nevoit să construiască o apărare ieftină.

Rezultatul este o rețea pe straturi, în care fiecare nivel preia ce scapă de cel anterior: radare de detecție, bruiaj electronic, echipe mobile dotate cu mitraliere grele, elicoptere și avioane de transport reconfigurate cu turele de tragere rapidă, rachete portabile sol-aer și, decisiv, drone interceptoare ieftine, construite anume pentru a vâna alte drone. Un consilier al președintelui Zelenski afirma, la scurt timp după declanșarea războiului din Iran, că Ucraina interceptează în jur de 90% din Shahed-urile rusești și că peste zece companii ucrainene produc sisteme anti-dronă⁴¹.

Numele acestor companii spun deja ceva. Wild Hornets fabrică interceptorul Sting, o dronă de circa 1.300 de dolari, produsă în peste 10.000 de exemplare pe lună, capabilă să doboare un Shahed de mărimea unui automobil. The Fourth Law produce interceptorul Zerov-8, care folosește inteligență artificială pentru a detecta țintele mai repede și de la distanță mai mare decât un operator uman⁴². Sistemul Merops, dezvoltat cu sprijin american, dar testat în condiții reale în Ucraina, costă între 14.000 și 15.000 de dolari și ar putea coborî spre 3.000 sau 5.000 în cazul comenzilor mari⁴³. Pentru prima dată, aritmetica se inversează: interceptorul devine mai ieftin decât drona pe care o distruge.

Războiul din Iran, vitrina Ucrainei

Aici intervine inversarea de roluri. Sub presiunea barajelor iraniene, statele din Golf au descoperit că sistemele lor

occidentale de ultimă generație (Patriot, PAC-3) sunt insuficiente împotriva volumului de drone. Și au sunat la Kiev. Președintele Zelenski a detașat, la cererea unor state din Golf, peste 200 de experți ucraineni în drone, iar specialiști ucraineni au doborât drone iraniene în mai multe țări din Orientul Mijlociu⁴⁴.

A urmat o serie de acorduri pe care diplomația ucraineană le-a botezat „Drone Deals”. La sfârșitul lunii martie, Zelenski a anunțat parteneriate strategice pe zece ani cu Qatar, Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite, pe care le-a numit „istorice”, și a propus un schimb direct: interceptoare ucrainene ieftine contra rachetelor scumpe de apărare aeriană de care Golful dispune din abundență, plus livrări de motorină pentru armata și agricultura ucrainene⁴⁵. În aprilie au urmat înțelegeri în Germania, Norvegia și Țările de Jos, apoi cu Lituania și Azerbaidjan, iar la începutul lunii mai Zelenski a oferit un „Drone Deal” și Bahrainului. Spre jumătatea lui mai, aproape douăzeci de state se aflau, în diverse stadii, în discuții cu Kievul, patru acorduri fiind deja semnate⁴⁶. Cel mai grăitor este parcursul Statelor Unite. În primele zile ale războiului, administrația Trump a respins public oferta de cooperare, președintele american afirmând că Washingtonul „știe despre drone mai mult decât oricine”. Câteva săptămâni mai târziu, armata americană trimitea în Orientul Mijlociu circa 10.000 de drone

⁴¹ Declarația aparține lui Alexander Kamyshin, consilier al președintelui Zelenski pe probleme strategice, citat în același material CNN din 7 martie 2026.

⁴² NPR, „Ukraine's fast-growing defense tech sector takes center stage in Iran war”, 20 aprilie 2026, <https://www.npr.org/2026/04/20/nx-s1-5788603/ukraines-fast-growing-defense-tech-sector-takes-center-stage-in-iran-war>

⁴³ The War Zone, „Cheap Interceptor Drones Proven In Ukraine Protected U.S. Troops Against Iranian Shaheds”, 16 aprilie 2026, <https://www.twz.com/land/cheap-interceptor-drones-proven-in-ukraine-protected-u-s-troops-against-iranian-shaheds>; vezi și TIME, „Iran War Creates New Demand for Ukraine's Drone Defense”, 15 martie 2026, <https://time.com/article/2026/03/15/iran-war-ukraine-drones/>

⁴⁴ Idem, NPR, 20 aprilie 2026. Specialiștii ucraineni detașați au contribuit la doborarea de drone iraniene în mai multe state din Orientul Mijlociu

⁴⁵ France 24, „Zelensky hails 'historic' defence agreements with Gulf states”, 30 martie 2026, <https://www.france24.com/en/europe/20260330-zelensky-hails-historic-defence-agreements-with-gulf-states>

⁴⁶ The Defense Post, „Zelensky Offers Bahrain Drone Deal in Latest Gulf Trip”, 5 mai 2026, <https://thedefensepost.com/2026/05/05/ukraine-bahrain-drone-deal-offer/>; și „20 countries interested in drone deals with Ukraine, says Zelensky”, Gulf Today / AFP, 11 mai 2026, <https://www.gulftoday.ae/news/2026/05/11/20-countries-interested-in-drone-deals-with-ukraine-says-zelensky>

interceptoare Merops pentru a-și proteja trupele de Shahed-uri, iar până la jumătatea lunii mai Departamentul de Stat și ambasada Ucrainei la Washington redactaseră un memorandum pentru un acord de cooperare în producția de drone⁴⁷. Distanța dintre „știm mai mult decât oricine” și un memorandum bilateral s-a parcurs în mai puțin de trei luni.

Mai mult decât o afacere cu drone

Privit izolat, fenomenul pare o simplă poveste de succes comercial. Privit în context, el spune trei lucruri. Primul ține de poziția Kievului. Expertiza anti-dronă i-a oferit lui Zelenski un capital diplomatic într-un moment de slăbiciune pe front și de presiune occidentală pentru un armistițiu în condiții nefavorabile cu Rusia. O țară care are ceva concret de oferit negociază altfel decât una care doar primește.

Al doilea ține de natura adversarului. Războiul din Ucraina și războiul din Iran nu sunt conexe doar prin tipul de armă. Potrivit relatărilor din presa occidentală, Rusia ar fi furnizat Teheranului informații despre pozițiile forțelor americane și s-ar pregăti să livreze Iranului mii de drone avansate⁴⁸. Shahed-ul iranian a ajuns la Moscova, iar informația și tehnologia rusească se întorc spre Teheran. Cele două teatre de operațiuni se alimentează reciproc, iar cine se apără într-unul învață, de fapt, pentru celălalt.

Al treilea ține de Europa și de flancul estic al NATO. Lecția ucraineană, adică o apărare pe straturi, ieftină și scalabilă, nu privește doar Golful. România, pe al cărei teritoriu au căzut în repetate rânduri fragmente de drone în timpul atacurilor rusești asupra porturilor dunărene ucrainene, are un interes direct ca această expertiză să fie absorbită la timp, nu după ce dronele ajung deasupra propriilor orașe.

Ucraina nu a ales să devină laboratorul mondial al apărării anti-dronă. A plătit această expertiză în centrale electrice distruse, în nopți petrecute în adăposturi și în vieți de civili. Dar a transformat-o, în primăvara lui 2026, într-un activ strategic real. Întrebarea care rămâne deschisă nu este dacă lecția ucraineană este valoroasă, fiindcă războiul din Iran a demonstrat deja că este, ci dacă Europa, și România în interiorul ei, o vor învăța înainte, și nu după ce vor avea nevoie de ea.

Un singur război

Privite separat, cele două conflicte par să aparțină unor lumi diferite: unul, o invazie terestră în estul Europei; celălalt, o campanie aeriană în Orientul Mijlociu. Privite prin prisma dronei Shahed, ele sunt, tehnologic, același război: purtat cu aceeași armă ieftină, împotriva aceleiași logici de saturare a apărării.

⁴⁷ Kyiv Post, „US, Ukraine Draft Drone Defense Deal After Iran War”, 13 mai 2026, <https://www.kyivpost.com/post/75968>, citând relatarea NBC News privind memorandumul redactat de Departamentul de Stat împreună cu ambasada Ucrainei la Washington.

⁴⁸ Idem, Kyiv Post, 13 mai 2026, care relatează și informațiile privind intenția Moscovei de a furniza Iranului drone avansate și de a instrui forțele iraniene.

Când dronele testează statul: lecții pentru securitatea Republicii Moldova

Sanda Sandu

Incidentele recente cu drone în Republica Moldova, România și regiunea baltică arată că războiul Rusiei împotriva Ucrainei produce efecte directe asupra statelor vecine și creează riscuri concrete pentru spațiul aerian, populația civilă, infrastructura critică și încrederea publică în capacitatea statului de a reacționa. Drona de tip Shahed/Geran care a traversat Republica Moldova la 13 mai⁴⁹, drona rusească prăbușită pe un bloc din Galați la 29 mai⁵⁰ și explozia unei drone maritime ucrainene în portul Constanța la 5 iunie⁵¹ fac parte din același tablou strategic. Ne confruntăm cu o amenințare ieftină, mobilă, greu de anticipat și tot mai frecventă.

În cazul Republicii Moldova, incidentul din 13 mai este important de analizat prin traseul dronei. Potrivit Ministerului Apărării, aparatul a intrat în spațiul aerian al Republicii Moldova din direcția Moghiliiov-Podolsk, a fost observat deasupra municipiului Bălți, apoi detectat în zona Lăpușna și Cărpineni, iar ulterior a reapărut pe radar în raionul Cahul, înainte de a dispărea în zona Giurgiulești. În acest caz a avut loc traversarea unui spațiu național pe o distanță semnificativă dar și perioada în care a avut loc acest incident. Cea de-a 135-a sesiune a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei a avut loc la Chișinău, în Republica Moldova, în perioada 14-15 mai⁵². Statele membre au convenit să înființeze un acord parțial extins pentru un tribunal special privind crimele de agresiune ale Rusiei împotriva

Ucrainei, numit și Tribunalul Special pentru Ucraina.

România a primit, la rândul ei, o confirmare dureroasă că riscul nu mai este abstract. La 29 mai, o dronă rusească de tip Geran-2, echivalentul rusesc al modelului iranian Shahed, a lovit un bloc de locuințe din Galați, rănind două persoane. Ministerul Apărării Naționale de la București a precizat că întreaga încărcătură a dronei a explodat la impact. Faptul că incidentul s-a produs într-un stat membru NATO și UE nu reduce responsabilitatea Rusiei, ci arată dificultatea practică a apărării împotriva dronelor, ele pot fi detectate, dar nu întotdeauna pot fi neutralizate fără riscuri pentru civili, mai ales deasupra zonelor urbane.

La 5 iunie, un alt incident a arătat o dimensiune diferită a problemei. O dronă maritimă ucraineană a explodat în portul Constanța, în apropierea terminalului petrolier, după ce Ucraina a comunicat că a pierdut controlul asupra aparatului din cauza bruiajului electronic rusesc. Reuters și Associated Press au relatat că autoritățile române au evacuat preventiv zone din port și din apropiere, iar alte drone maritime ucrainene au detonat în zonă sau în larg⁵³. Acest episod este important deoarece arată că bruiajul, spoofing-ul GPS și războiul electronic nu produc doar efecte militare pe front, ci pot devia sisteme autonome spre infrastructură civilă și comercială din state terțe.

⁴⁹ Radio Moldova. „O nouă dronă a fost detectată în spațiul aerian al Republicii Moldova”, 13 mai 2026. Disponibil la:

<https://radiomoldova.md/p/76426/o-noua-drona-a-fost-detectata-in-spatiul-aerian-al-republicii-moldova>;

⁵⁰ Reuters. „Apartment building hit by drone in Romania's Galați close to Ukraine border”, 29 mai 2026. Disponibil la:

<https://www.reuters.com/world/europe/apartment-building-hit-by-drone-romania-galati-close-ukraine-border-radio-says-2026-05-29/>;

⁵¹ Reuters. „Drone explodes in Romanian port as Ukraine blames Russia for jamming it”, 5 iunie 2026. Disponibil la:

<https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/marine-drone-self-detonates-romanian-black-sea-port-defence-ministry-says-2026-06-05/> <https://www.coe.int/en/web/cm/may-2026>

⁵² Reuters. „Drone explodes in Romanian port as Ukraine blames Russia for jamming it”, 5 iunie 2026. Disponibil la:

<https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/marine-drone-self-detonates-romanian-black-sea-port-defence-ministry-says-2026-06-05/>;

⁵³ Associated Press. „A Ukrainian maritime drone explodes at a Romanian Black Sea port. No injuries reported”, 5 iunie 2026. Disponibil la:

<https://apnews.com/article/drone-romania-black-sea-explosion-ukraine-defc53b2383a67475230c8349a47d7c6>

Lecția comună este simplă: radarele sunt necesare, dar insuficiente. Pentru Republica Moldova, modernizarea apărării nu poate însemna doar achiziția de senzori sau capacități de supraveghere. Este nevoie de un lanț complet: detectare, identificare, decizie, avertizare publică, mijloace de neutralizare, echipe de intervenție și proceduri clare de informare. O dronă observată pe radar, dar imposibil de oprit, rămâne o vulnerabilitate. Adevărata capacitate de apărare constă în integrarea tehnicii cu procedurile, responsabilitățile instituționale și cooperarea regională.

Din acest punct de vedere, declarațiile președintei Maia Sandu privind necesitatea producerii de drone interceptoare în Republica Moldova sunt relevante strategic. În cadrul podcastului „Raport”, realizat de Nicolae Chicu, șefa statului a afirmat că Moldova trebuie să-și consolideze sistemul anti-drone și capacitățile de bruiaj, inclusiv prin producerea de drone capabile să intercepteze și să doboare aparatele care încalcă spațiul aerian național. Ea a menționat necesitatea modificării legislației pentru a permite parteneriate public-private și investiții străine în industria de apărare, precum și posibilitatea de a învăța din experiența Ucrainei.

Pentru Moldova, cooperarea cu Ucraina este esențială, dar ea trebuie gestionată cu luciditate. Ucraina are astăzi una dintre cele mai avansate experiențe practice din lume în domeniul dronelor, interceptoarelor, bruiajului și adaptării rapide la amenințări. Moldova nu poate reproduce peste noapte această capacitate, dar poate prelua lecții, tehnologii, modele de instruire și practici instituționale. În același timp, cooperarea cu România și cu partenerii europeni trebuie să includă schimb de date, avertizare timpurie, exerciții comune, protocoale pentru incidente transfrontaliere și sprijin pentru protecția infrastructurii critice. ISW (Institutul pentru Studiul Războiului) a sugerat deja că NATO ar putea avea nevoie să examineze acorduri de apărare aeriană cu Ucraina și Moldova pentru a-și proteja propriul flanc estic.

Modelul Lituaniei arată că apărarea împotriva dronelor nu ține doar de armată. La 20 mai, Vilniusul și zonele apropiate de frontiera cu Belarus au fost plasate sub alertă din cauza unei amenințări cu dronă; locuitorii au primit mesaje să se adăpostească, aeroportul a fost temporar închis, transportul feroviar suspendat, iar școli și grădinițe au fost instruite să ducă elevii în adăposturi. Chiar dacă ulterior au existat discuții privind claritatea informațiilor și funcționarea sistemului de avertizare, cazul lituanian arată ceva important: populația știa că trebuie să reacționeze, instituțiile au activat un protocol, iar incidentul a generat o dezbatere serioasă despre pregătirea civilă și consolidarea capacităților anti-drone.

Republica Moldova trebuie să construiască același tip de pregătire civilă, adaptată propriei realități. Cetățenii trebuie să știe ce fac dacă observă o dronă, ce canale oficiale urmăresc, unde se adăpostesc, ce instituții contactează și ce comportamente trebuie evitate. Pregătirea civilă nu înseamnă militarizarea societății, ci reducerea panicii prin reguli clare. Lituania a mers și mai departe, anunțând centre de instruire în domeniul dronelor pentru mii de adulți și elevi, ca parte a consolidării rezistenței civile.

În concluzie, incidentele cu drone nu vor dispărea. Dimpotrivă, ele vor deveni mai frecvente, mai ambigue și mai greu de gestionat politic. Pentru Republica Moldova, răspunsul trebuie să fie triplu: modernizarea Armatei Naționale, cooperarea regională cu Ucraina, România, UE și NATO, și pregătire civilă serioasă. Dronile care traversează spațiul aerian nu testează doar radarele; ele testează statul. Dacă Moldova va trata aceste episoade ca accidente izolate, vulnerabilitatea va crește. Dacă le va transforma în impuls pentru reformă, tehnologie, apărare și reziliență publică, atunci fiecare incident va contribui la construirea unui stat mai sigur, mai pregătit și mai capabil să-și protejeze cetățenii.

UE & Republica Moldova

OPINIE

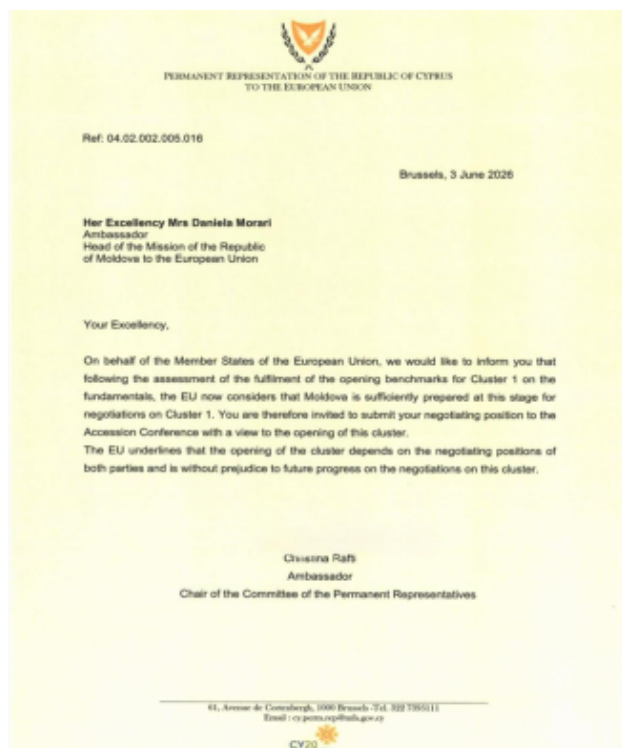

27 de DA. Deschiderea formală a primului cluster de negociere pentru aderarea Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană

Sanda Sandu

Deschiderea formală a primului cluster de negociere pentru aderarea Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană este o realizare pentru națiuni și prezintă un model de clarificare strategică pentru întreaga vecinătate estică a UE.

Deschiderea primului cluster este programată pentru 15 iunie, la Luxemburg, în cadrul unei conferințe interguvernamentale, pas care ar marca trecerea de la statutul politic de candidat la o negociere reală, structurată și verificabilă⁵⁴.

Pentru Republica Moldova, această etapă trebuie privită ca o oportunitate de securizare a reformelor, de creștere a standardelor de viață și de consolidare a rezilienței statului.

Procesul de aderare este important tocmai pentru că nu permite transformări declarative. Primul cluster, numit „Fundamentals”, include domenii precum statul de drept, justiția, administrația publică, instituțiile democratice și controlul financiar, acest cluster este deschis primul și închis ultimul, deoarece stabilește calitatea întregului proces de aderare⁵⁵. În cazul Moldovei, aceasta înseamnă că reforma justiției, lupta anticorupție și controlul utilizării banilor publici.

Până acum, avansarea dosarului a fost blocată în mare măsură de Ungaria, care a utilizat dreptul de veto în raport cu Ucraina, invocând drepturile minorității maghiare din Transcarpatia. Deși Republica Moldova nu a fost ținta directă a acestor obiecții, parcursul său a fost cuplat politic cu cel al Ucrainei, iar Chișinăul a suportat consecințele unui blocaj produs într-un dosar bilateral ucraineano-ungar. Acest blocaj a fost privit precum o frână aplicată negocierilor reale, în pofida faptului că ambele state au primit statutul de candidate în 2022, iar negocierile de aderare au fost lansate formal în 2024⁵⁶.

⁵⁴ Jacopo Barigazzi, Veronika Melkozerova, „Ukraine and Moldova on course to start formal EU membership talks in June”. În: Politico, 2026. Disponibil la: <https://www.politico.eu/article/ukraine-moldova-formal-eu-membership-talks-june>

⁵⁵ Rikard Jozwiak, „Ukraine, Moldova To Start EU Accession Talks After Minority Rights Breakthrough”. În: Radio Free Europe/Radio Liberty, 4 iunie 2026. Disponibil la: <https://www.rferl.org/a/ukraine-moldova-to-start-eu-accession-talks-after-breakthrough--minority-rights/33772673.html>

⁵⁶ Council of the European Union. Moldova. Disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/moldova/>

Schimbarea politică de la Budapesta modifică însă calculul european. După alegeri, guvernul condus de Péter Magyar a adoptat o poziție mai puțin confrunțională față de Kiev și a semnalat disponibilitatea de a permite deschiderea primului cluster, în condițiile unui acord privind drepturile minorității maghiare. Reuters a relatat că Ungaria și Ucraina au ajuns la o înțelegere privind drepturile lingvistice, culturale și educaționale ale etnicilor maghiari, ceea ce poate debloca sprijinul Budapestei pentru prima etapă a negocierilor⁵⁷. Noul guvern ungar a obținut deblocarea a 16,4 miliarde de euro din fonduri europene înghețate și a facilitat fluxul a 90 de miliarde de euro către Ucraina.

Integrarea europeană depinde de reformele interne și de capacitatea diplomatică de a valorifica ferestrele politice din UE. Republica Moldova trebuie să demonstreze că poate livra reforme rapid și calitativ în beneficiul cetățenilor. Pentru cetățeni, miza negocierilor trebuie explicată în termeni concreți. Aderarea înseamnă reguli mai bune pentru economie, investiții mai sigure, justiție mai previzibilă, servicii publice mai eficiente și standarde mai ridicate în educație, infrastructură, energie și agricultură. Comisia Europeană a apreciat în Pachetul de Extindere din 2025 că Moldova a îndeplinit

condițiile pentru deschiderea clusterelor „Fundamentale”, „Relații externe” și „Piața internă”, dar a subliniat necesitatea accelerării reformelor⁵⁸. Dimensiunea de securitate este la fel de importantă. Un stat vulnerabil instituțional este mai expus corupției, propagandei, finanțării ilicite a politicii, presiunii energetice și operațiunilor hibride.

De aceea, negocierile cu UE trebuie privite ca parte a strategiei de securitate națională. Într-o regiune marcată de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei, reformele interne și dezvoltarea

țării devine o formă de apărare și de consolidare a rezilienței. Pentru Guvernul Republicii Moldova, deschiderea negocierilor reprezintă începutul unui examen permanent

Prioritatea este crearea unei arhitecturi administrative clare pentru negocieri, prin coordonare politică la nivel înalt, repartizarea responsabilităților pe ministere, transparență publică, implicarea Parlamentului, consultarea mediului de afaceri și extrem de important - participarea societății civile. Procesul european nu poate fi lăsat exclusiv pe seama tehnocraților. El trebuie să devină metoda de reformare a statului, iar fiecare capitol negociat trebuie tradus în rezultate vizibile pentru cetățean.

Data de 15 iunie va deveni un reper politic major pentru Republica Moldova în special prin disciplina și efortul pe care o impune. Negocierile cu UE sunt șansa Moldovei de a transforma vulnerabilitatea geopolitică într-un proiect de consolidare națională. Ele pot aduce standarde de viață mai bune, instituții mai eficiente și asigurarea unui spațiu regional mai democratic și rezilient.

SURSA: Biroul pentru Integrare Europeană

⁵⁷ Reuters. Hungary PM Magyar ready to meet Ukraine's Zelenskiy in post-Orban reset, 2 iunie 2026. Disponibil la:

<https://www.reuters.com/world/europe/hungary-pm-magyar-ready-meet-ukraines-zelenskiy-post-orban-reset-2026-06-02/>

⁵⁸ European Council on Foreign Relations. Accelerate the accessions: Why faster is better in EU enlargement policy, 18 decembrie 2025. Disponibil la:

<https://ecfr.eu/publication/accelerate-the-accessions-why-faster-is-better-in-eu-enlargement-policy/>

Integrarea europeană prin prisma securității: avansarea Republicii Moldova pe Capitolul 31

✎ Rodica Panța⁵⁹

Capitolul 31 „Politica externă, de securitate și apărare”, parte componentă a Clusterului 6 „Relații externe”, constituie una dintre cele mai sensibile și relevante dimensiuni ale procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană (UE).

Acest capitol reflectă atât nivelul de convergență strategică dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, cât și capacitatea statului de a se integra gradual în arhitectura europeană de politică externă, securitate și apărare.

Evoluția Republicii Moldova pe Capitolul 31 în cadrul pachetelor de extindere ale Comisiei Europene confirmă consolidarea constantă a profilului european și strategic al statului. În toți cei trei ani de evaluare ai Republicii Moldova în cadrul procesului de extindere, Capitolul 31 s-a numărat printre cele mai performante capitole după rezultatele obținute. În anii 2023 și 2024, Republica Moldova a fost evaluată între nivelul mediu și nivelul bun de pregătire pentru aderare⁶⁰, iar în anul 2025 a avansat

la calificativul de „nivel bun de pregătire”, ceea ce reprezintă cu o treaptă sub nivelul maxim acordat de Comisia Europeană. Această evaluare pozitivă reflectă intensificarea dialogului politic dintre Chișinău și Bruxelles în domeniul politicii externe și de securitate, precum și funcționalitatea cadrului instituțional necesar participării Republicii Moldova la Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) și Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC).

⁵⁹ Coordonatoare cercetare în cadrul Platformei Platformei pentru Inițative de Securitate și Apărare. Doctor în științe politice și Decanul Facultății Relații Internaționale, Limbi Străine și Jurnalism, ULIM.

⁶⁰ Moldova Report 2025. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/23fa6af0-89b3-4532-a3d9-d1638727d14c_en?filename=moldova-report-2025.pdf&prefLang=ro, p. 98-100

Rezultatele obținute de Republica Moldova pe Capitolul 31 se bazează pe câțiva factori structurali care au consolidat cooperarea cu Uniunea Europeană în domeniul securității și apărării.

Primul element îl constituie existența unei baze consolidate de cooperare RM-UE, construită pe parcursul ultimelor două decenii. Unele dimensiuni ale acestei cooperări se regăseau deja în Planul de Acțiuni RM-UE din 2005, iar ulterior relația bilaterală a fost aprofundată prin semnarea Acordului RM-UE privind participarea Republicii Moldova la operațiile Uniunii Europene de gestionare a crizelor în 2012 și prin Acordul RM-UE privind procedurile de securitate pentru schimbul de informații clasificate în 2017. Aceste evoluții au creat premisele necesare pentru apropierea graduală a Republicii Moldova de mecanismele europene de securitate și apărare.

Unul dintre cei mai relevanți indicatori ai convergenței strategice îl reprezintă gradul de aliniere la declarațiile și măsurile restrictive adoptate de Uniunea Europeană. Creșterea nivelului de aliniere de la aproximativ 64% în anul 2022 la peste 90% în perioada 2024-2025 demonstrează sincronizarea tot mai avansată dintre politica externă a Republicii Moldova și pozițiile UE în raport cu principalele dosare regionale și internaționale⁶¹. În prezent, Republica Moldova este aliniată la 38 din cele 41 de regimuri de măsuri restrictive ale Uniunii Europene, inclusiv la 5 din cele 6 regimuri adoptate împotriva Federației Ruse. Această evoluție reflectă poziția coerentă și consecventă a Republicii Moldova în raport cu două direcții prioritare: alinierea la politica externă și de securitate a UE și consolidarea rezilienței naționale în fața amenințărilor hibride.

În același timp, specificul Capitolului 31 facilitează ritmul avansării Republicii Moldova în procesul de armonizare europeană. Comparativ cu alte capitole de negociere, dimensiunea legislativă aferentă Capitolului 31 presupune un volum mai redus de acte europene care necesită transpunere în legislația națională.

În prezent, prioritare rămân actele privind protecția și gestionarea informațiilor clasificate. Serviciul de Informații și Securitate și Ministerul Justiției au planificat realizarea transpunerii actelor primare până la sfârșitul anului 2026, urmând ulterior procesul de adoptare a actelor secundare.

O etapă distinctă în aprofundarea cooperării dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost reprezentată de semnarea Parteneriatului de securitate și apărare în mai 2024, Republica Moldova devenind primul stat care a încheiat un asemenea acord cu UE. Semnificația acestui parteneriat reflectă recunoașterea rolului Republicii Moldova în arhitectura regională de securitate și consolidarea relației strategice dintre Chișinău și Bruxelles⁶². În plan operațional, această apropiere se manifestă prin extinderea cooperării în cadrul PSAC, participarea Republicii Moldova la misiuni internaționale precum EUFOR Althea și EUTM Somalia și aprofundarea cooperării în cadrul Parteneriatului strategic UE-Republica Moldova⁶³.

Totodată, Instrumentul European pentru Pace a devenit unul dintre principalele mecanisme de sprijin pentru consolidarea capacităților naționale de apărare. Asistența acordată Republicii Moldova prin intermediul acestui instrument, estimată la aproximativ 197 milioane de euro pentru perioada 2021-2025⁶⁴, evidențiază

⁶¹ CAPITOLUL 31: „POLITICA EXTERNĂ, DE SECURITATE ȘI APĂRARE”.

https://old.gov.md/sites/default/files/parte_narativa_cap_31_politica_externa_de_securitate_si_aparare_0.pdf

⁶² PARTENERIAT DE SECURITATE ȘI APĂRARE ÎNTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ.

<https://www.eas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/PARTENERIAT%20DE%20SECURITATE%20%C8%98I%20AP%C4%82RARE.pdf>

⁶³ Contribuție la misiunile UE // R. Moldova detașează doi ofițeri în Bosnia și Herțegovina și unul în Somalia. <https://deschide.md/articole/contribuție-la-misiunile-ue-r-moldova-detaseaza-doi-ofițeri-in-bosnia-si-herțegovina-si-unul-in-somalia>

⁶⁴ Sprijin strategic european pentru securitatea Republicii Moldova. <https://mai.gov.md/ro/node/9611>

creșterea importanței Republicii Moldova în cadrul politicilor europene de securitate și apărare. Sprijinul european contribuie la modernizarea capacităților instituționale și operaționale ale statului, la dezvoltarea interoperabilității și la consolidarea capacității de răspuns în fața amenințărilor hibride și a riscurilor regionale de securitate.

Planurile Republicii Moldova pentru următorii ani sunt construite în mare parte în baza recomandărilor constante formulate de Comisia Europeană în perioada 2023-2025. Una dintre prioritățile centrale vizează alinierea și implementarea măsurilor restrictive ale UE, precum și prevenirea eludării sancțiunilor. Mecanismul național de implementare a sancțiunilor UE funcționează prin deciziile Consiliului interinstituțional de supervizare⁶⁵, iar autoritățile urmăresc extinderea până în anul 2027 a acoperirii tuturor regimurilor la care Republica Moldova s-a aliniat. În prezent, 25 dintre cele 38 de regimuri sunt deja acoperite prin deciziile corespunzătoare.

O altă direcție prioritară o reprezintă consolidarea rezilienței față de amenințările hibride. În acest sens, autoritățile își concentrează eforturile asupra consolidării instituțiilor specializate create în ultimii ani pentru prevenirea și combaterea amenințărilor hibride, în special a Centrului Național de Management al Crizelor, a Agenției de Securitate Cibernetică și a Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării. Aceste instituții contribuie la dezvoltarea mecanismelor naționale de reacție în domeniul securității cibernetice, protecției spațiului informațional și gestionării situațiilor de criză.

Evoluțiile recente reflectă și transformarea paradigmei de securitate a Republicii Moldova.

Strategia Națională de Apărare adoptată în decembrie 2024 definește integrarea europeană drept un element strategic pentru consolidarea securității și rezilienței naționale, promovând apropierea Republicii Moldova de arhitectura europeană de securitate și apărare⁶⁶. Problema transnistreană, în cadrul Clusterului 6 „Relații externe”, rămâne una dintre cele mai sensibile dimensiuni, care influențează direct securitatea Republicii Moldova, procesul de consolidare a rezilienței statului și ritmul integrării europene. Documentele aferente Planului național de acțiuni pentru implementarea Capitolului 31 includ măsuri orientate spre menținerea dialogului în formatele de negocieri, consolidarea măsurilor de încredere și integrarea graduală a regiunii transnistrene în spațiul juridic și economic al Republicii Moldova^{67 68}. În cadrul audierilor organizate la 28 aprilie 2026 de Comisia parlamentară pentru integrare europeană privind implementarea Clusterului 6 „Relații externe”, s-a constatat că, la etapa actuală, nu sunt înregistrate întârzieri în realizarea acțiunilor planificate. Totodată, reprezentanții instituțiilor responsabile au evidențiat faptul că una dintre direcțiile prioritare ale Capitolului 31 vizează modernizarea sistemului de gestionare a informațiilor clasificate și aprofundarea interoperabilității cu structurile europene.

Republica Moldova își propune să continue contribuția la securitatea regională și europeană în măsura resurselor disponibile. În ansamblu, evoluțiile aferente Capitolului 31 confirmă aprofundarea integrării europene a Republicii Moldova, consolidarea convergenței sale cu politica externă și de securitate a Uniunii Europene și afirmarea treptată a statului ca parte a arhitecturii europene de securitate, reziliență și cooperare strategică.

⁶⁵ Republica Moldova își consolidează mecanismul de implementare a sancțiunilor internaționale, cu sprijinul Uniunii Europene.

<https://gov.md/index.php/ro/comunicate-de-presa-cancelaria-de-stat/republica-moldova-isi-consolideaza-mecanismul-de>

⁶⁶ Hotărâre Nr. 319 din 26-12-2024 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024–2034.

https://www.army.md/img/userfiles/file/strategii/sna_2024-2034.pdf

⁶⁷ Contribuția GL 31 pentru Planul național de acțiuni privind realizarea criteriilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și privind implementarea Acordului de Asociere RM – UE pentru anii 2023 – 2027.

https://mfa.gov.md/sites/default/files/cap_31_politica_externa_de_securitate_si_aparare_pna_2023-2027.pdf

⁶⁸ Eliminarea graduală a discrepanțelor fiscale și legislative dintre cele două maluri ale Nistrului va fi propusă spre examinare Parlamentului.

<https://www.zdg.md/stiri/eliminarea-graduala-a-discrepanțelor-fiscale-si-legislative-dintre-cele-doua-maluri-ale-nistrului-va-fi-propusa-spre-examinare-parlamentului/>

Actul privind serviciile digitale și Republica Moldova: implicații pentru securitatea informațională și reziliența democratică

Rodica Panța

În ultimii ani, spațiul digital a devenit una dintre principalele arene ale competiției geopolitice, iar securitatea o componentă structurală a securității naționale și regionale. În acest context, Uniunea Europeană a adoptat Digital Services Act, un act normativ care redefineste raportul dintre platformele digitale, utilizatori și autoritățile publice. Regulamentul privind serviciile digitale⁶⁹ introduce un cadru complex de responsabilizare a platformelor online, bazat pe transparență, gestionarea riscurilor sistemice, protecția utilizatorilor și combaterea conținutului ilegal și manipulator.

Dincolo de dimensiunea tehnică a reglementării serviciilor digitale, DSA reflectă o schimbare profundă în modul în care securitatea europeană este conceptualizată. Platformele online sunt analizate tot mai mult drept actori care au un impact direct asupra stabilității democratice, proceselor electorale, securității societale și rezilienței statelor, depășind rolul tradițional de infrastructuri comerciale și canale de comunicare digitală⁷⁰.

Pentru Republica Moldova, relevanța DSA depășește simpla armonizare legislativă cu acquis-ul european. În contextul statutului de țară candidată și al vulnerabilităților informaționale persistente, Regulamentul are implicații directe asupra securității democratice și rezilienței naționale. Mediul informațional al Republicii Moldova este afectat constant de operațiuni de influență externă, campanii coordonate de dezinformare și amplificarea artificială a polarizării sociale prin intermediul rețelelor digitale. În perioade electorale, în timpul crizelor energetice sau pe fondul războiului din Ucraina, platformele digitale au fost utilizate pentru răspândirea unor narațiuni conspiraționiste privind securitatea energetică, mobilizarea militară sau cooperarea Republicii Moldova cu NATO și Uniunea Europeană. În această logică, una dintre cele mai importante contribuții ale DSA constă în abordarea platformelor online ca infrastructuri critice ale spațiului public contemporan.

Pentru Republica Moldova, aceste prevederi au o importanță aparte, deoarece platforme precum TikTok, Facebook, Instagram sau Telegram au devenit principalele surse de informare pentru o mare parte a populației. Nivelul ridicat de utilizare a rețelelor sociale amplifică expunerea spațiului digital la campanii de manipulare și operațiuni informaționale coordonate⁷¹.

⁶⁹ Regulamentul (UE) 2022/2065 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 octombrie 2022 privind o piață unică pentru serviciile digitale și de modificare a Directivei 2000/31/CE (Regulamentul privind serviciile digitale) (Text cu relevanță pentru SEE).

⁷⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2065&qid=1666939055704>

RAPORT PRIVIND EVALUAREA TRANSPUNERII REGULAMENTULUI UNIUNII EUROPENE PRIVIND SERVICIILE DIGITALE (DSA). <https://consecn.gov.md/wp-content/uploads/2024/03/DSA-Assesment-1.pdf>

⁷¹ Rețelele sociale au devenit principala sursă de informare pentru consumatorii din R. Moldova. ZdG, printre cele mai notorii instituții media.

<https://www.zdg.md/stiri/stiri-diverse/studiu-retelele-sociale-au-devenit-principala-sursa-de-informare-pentru-consumatorii-din-r-moldova-zdg-printre-cele-mai-notorii-institutii-media/>

Un element important al DSA îl reprezintă efectul său extraterritorial. Regulamentul se aplică furnizorilor de servicii digitale care oferă servicii utilizatorilor din Uniunea Europeană, indiferent de locul unde sunt stabiliți. În practică, această logică extinde standardele europene de securitate digitală și asupra statelor candidate, inclusiv Republica Moldova, mai ales în raport cu platformele globale care operează simultan în spațiul european și în cel moldovenesc. Pentru Republica Moldova, acest aspect creează o oportunitate strategică. Chiar înainte de transpunerea deplină a cadrului european în legislația națională, standardele aplicate marilor platforme în Uniunea Europeană pot influența modul în care acestea răspund la riscurile informaționale din regiune. Totuși, această oportunitate depinde de capacitatea autorităților de a comunica eficient cu instituțiile europene, de a documenta riscurile sistemice și de a transmite notificări argumentate privind campaniile coordonate, conținutul ilegal sau manipularea informațională.

Un element important al DSA îl reprezintă efectul său extraterritorial. Regulamentul se aplică furnizorilor de servicii digitale care oferă servicii utilizatorilor din Uniunea Europeană, indiferent de locul unde sunt stabiliți. În practică, această logică extinde standardele europene de securitate digitală și asupra statelor candidate, inclusiv Republica Moldova, mai ales în raport cu platformele globale care operează simultan în spațiul european și în cel moldovenesc. Pentru Republica Moldova, acest aspect creează o oportunitate strategică. Chiar înainte de transpunerea deplină a cadrului european în legislația națională, standardele aplicate marilor platforme în Uniunea Europeană pot influența modul în care acestea răspund la riscurile informaționale din regiune.

Totuși, această oportunitate depinde de capacitatea autorităților de a comunica eficient cu instituțiile europene, de a

documenta riscurile sistemice și de a transmite notificări argumentate privind campaniile coordonate, conținutul ilegal sau manipularea informațională.

În plan instituțional, Republica Moldova se află într-o etapă de adaptare la noile exigențe europene. Cadrul normativ actual privind mediul digital rămâne fragmentat între legislația audiovizuală, comunicațiile electronice, protecția datelor și alte acte sectoriale. Autoritățile lucrează la elaborarea unui proiect de lege inspirat din DSA⁷², iar Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații (ARCOM)⁷³ este indicată drept instituția care ar urma să exercite rolul de coordonator național pentru serviciile digitale și punct de contact în relația cu actorii relevanți.

Această evoluție extinde gradual rolul ARCOM în arhitectura națională de reglementare digitală și securitate informațională. Instituția trece de la atribuțiile tradiționale din domeniul comunicațiilor electronice spre un profil mai complex, care include coordonarea mecanismelor de notificare, cooperarea cu structurile europene și participarea la gestionarea riscurilor asociate platformelor online. Din perspectivă de securitate, consolidarea capacităților ARCOM poate contribui la dezvoltarea unui răspuns mai coerent la manipularea digitală și la amenințările hibride.

Totuși, transpunerea DSA ridică provocări semnificative. Unele prevederi țin direct de competențele Comisiei Europene, în special în ceea ce privește supravegherea platformelor foarte mari. Republica Moldova va trebui să evite o transpunere pur formală și să dezvolte mecanisme reale de aplicare, cooperare și monitorizare. Capacitățile instituționale privind analiza algoritmică, auditul digital, evaluarea riscurilor sistemice și identificarea operațiunilor informaționale coordonate rămân limitate și necesită investiții în expertiză, infrastructură și cooperare interinstituțională.

⁷² Lege privind serviciile digitale.

⁷³ Despre Agenție. https://www.anrceti.md/informatie_sumara

Implementarea eficientă a DSA nu poate fi redusă la adoptarea unei legi sau la desemnarea unei autorități de coordonare. Campaniile de manipulare exploatează vulnerabilități emoționale, polarizare socială, neîncredere instituțională și niveluri diferite de alfabetizare media. Din această perspectivă, securitatea spațiului informațional trebuie înțeleasă ca un proces care include educația digitală, comunicarea publică responsabilă, cooperarea cu societatea civilă, implicarea mediului academic și dezvoltarea unor competențe critice la nivelul cetățenilor.

Reziliența democratică nu poate fi construită doar prin reguli aplicate platformelor, ci și prin capacitatea societății de a identifica tehnicile de manipulare, de a evalua sursele de informare și de a înțelege modul în care algoritmi pot influența expunerea la conținut. În acest sens, DSA trebuie corelat cu programe de educație media, campanii de informare publică și mecanisme de sprijin pentru presa independentă și pentru organizațiile care monitorizează spațiul informațional.

Din perspectivă regională, cazul Republicii Moldova este relevant inclusiv pentru publicul extern. Statul moldovean se află la intersecția dintre procesul de integrare europeană și confruntarea informațională generată de războiul din Ucraina și competiția geopolitică pentru influență în Europa de Est. Implementarea DSA poate deveni un test important privind capacitatea Uniunii Europene de a proiecta standarde

de securitate digitală și modele de reziliență democratică dincolo de spațiul comunitar.

În același timp, Republica Moldova poate oferi Uniunii Europene o experiență relevantă privind aplicarea normelor digitale într-un mediu expus la presiuni hibride, vulnerabilități sociale și campanii de influență transfrontalieră. Această experiență poate contribui la dezvoltarea unei abordări europene mai sensibile la realitățile statelor candidate și la nevoia de sprijin tehnic, financiar și instituțional pentru consolidarea rezilienței digitale.

Digital Services Act reflectă transformarea spațiului digital într-o dimensiune esențială a securității europene contemporane. Pentru Republica Moldova, implementarea DSA are implicații directe asupra securității informaționale, rezilienței democratice și procesului de integrare europeană. Regulamentul oferă un cadru de responsabilizare a platformelor online, dar valoarea sa strategică depinde de capacitatea statului de a dezvolta instituții competente, mecanisme de cooperare și o cultură publică orientată spre transparență și reziliență.

Transpunerea DSA trebuie însoțită de consolidarea ARCOM, dezvoltarea expertizei tehnice, cooperarea cu structurile europene, sprijinirea alfabetizării media și crearea unor mecanisme credibile de monitorizare și raportare. Astfel, DSA poate deveni nu doar un exercițiu de armonizare legislativă, ci un instrument de consolidare democratică și de securizare a spațiului informațional național.

De ce căderea lui Orbán nu deschide automat poarta europeană a Republicii Moldova. Bulgaria, un nou cal troial în Europa?

✎ *Laurențiu Pleșca*

În interval de o singură săptămână din aprilie 2026, harta politică de la frontiera estică a Uniunii Europene a fost redesenată de două scrutine. La 12 aprilie, partidul Tisza al lui Péter Magyar a obținut o victorie zdrobitoare în Ungaria, încheind cei șaisprezece ani de guvernare ai lui Viktor Orbán⁷⁵. Șapte zile mai târziu, la Sofia, formațiunea fostului președinte Rumen Radev a câștigat alegerile parlamentare cu o majoritate absolută, rară în istoria recentă a unei țări obișnuite cu guverne fragile și 8 rânduri de alegeri în ultimii 5 ani. Ambele rezultate au consecințe directe asupra unui dosar care, formal, nu

figura pe niciun buletin de vot: aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Concluzia, însă, este contraintuitivă. Schimbarea cea mai spectaculoasă, dispariția lui Orbán, înlătură un obstacol fără a rezolva problema de fond. Schimbarea cea mai discretă, ascensiunea lui Radev, introduce o variabilă nouă, mai greu de citit. Pentru a înțelege de ce, trebuie separate trei lucruri pe care dezbateră publică le confundă frecvent: ce înseamnă un veto care dispare, ce înseamnă o aderare „accelerată” și ce înseamnă un calendar realist.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Budapesta: un veto care dispare

Timp de ani de zile, guvernul Orbán a fost cel mai disciplinat și mai eficient instrument de blocaj din interiorul Uniunii: un veto sistematic, strategic, întreținut de o relație ambiguă cu Moscova prin dependența energetică.

Plecarea lui elimină acest instrument, iar efectul nu este pur simbolic. Noua majoritate de la Budapesta a promis refacerea relației cu Bruxellesul, recuperarea fondurilor europene blocate și revenirea la standarde mai ferme privind statul de drept.

⁷⁵ Conform rezultatelor oficiale, partidul Tisza al lui Péter Magyar a obținut la 12 aprilie 2026 o victorie de proporții, cu aproximativ 138 din cele 199 de mandate ale Adunării Naționale, încheind cei șaisprezece ani de guvernare ai lui Viktor Orbán. Vezi „2026 Hungarian parliamentary election”, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/2026_Hungarian_parliamentary_election; și CNN, 13 aprilie 2026, <https://www.cnn.com/2026/04/12/world/live-news/hungary-election-orban-magyar>

Dar a înlătura un veto nu înseamnă a crea voință politică în celelalte douăzeci și șase de capitale. Iar aici intervine o nuanță des trecută cu vederea: Tisza este o formațiune pro-europeană, însă nu una care își propune o extindere rapidă cu orice preț. Mai mulți analiști au remarcat că noul guvern de la Budapesta păstrează din retorica predecesorului inclusiv prudența față de aderarea Ucrainei⁷⁶. Cu alte cuvinte, dispăre obstrucția automată, dar nu și scepticismul. Poarta nu mai este zăvorâtă, însă nimeni nu o deschide în locul Chișinăului.

Sofia: nu un nou Orbán, dar nici un avocat

La Sofia, tabloul este mai complicat. Bulgaria a intrat în zona euro la 1 ianuarie 2026, adâncindu-și integrarea în nucleul economic al Uniunii. Câteva luni mai târziu, Rumen Radev, fost președinte care demisionase din funcție pentru a candida, a câștigat alegerile parlamentare cu un scor rar⁷⁷. Retorica sa este însă mai rezervată față de sprijinul militar pentru Ucraina și mai deschisă către relații pragmatice cu Rusia. Radev a condamnat invazia din 2022, dar s-a opus livrărilor de armament către Kiev și a criticat pactul de apărare pe zece ani semnat de Bulgaria cu Ucraina⁷⁸.

Comparația cu Orbán, vehiculată imediat după alegeri, este însă exagerată. Bulgaria depinde de finanțarea europeană, inclusiv pentru reînarmare, și nu dispune de infrastructura politică pe care liderul maghiar și-a construit-o în șaisprezece ani de control al statului. Mai important pentru Chișinău, Sofia nu s-a opus niciodată statutului de stat membru al Republicii Moldova, iar noua conducere nu a formulat vreo poziție explicit ostilă.

Efectul net nu este un blocaj direct, ci ceva mai subtil: o voce în plus la masa prudenței. Bulgaria nu va frâna, dar nici nu va apăra activ, iar timpul va arăta, în momente cheie pentru viitorul Europei, dacă acest Radev este pentru Bulgaria sau servește drept un nou cal troian al Rusiei în Europa.

De ce „accelerat” sperie capitalele

A treia confuzie a dezbaterii ține de cuvântul „accelerat”. O aderare accelerată nu înseamnă 2030, ci 2027 sau 2028. Iar între deschiderea clusterelor de negociere, asupra căreia există deja un consens tehnic, și o aderare efectivă în 2027, respinsă categoric de mai multe capitale, există o distanță uriașă.

Reticența nu vizează Republica Moldova în sine. Țări precum Germania, Franța sau Țările de Jos nu se opun integrării Chișinăului; ele cer respectarea pașilor procedurali. Cancelarul german a calificat drept nerealiste atât anul 2027, cât și 2028 pentru aderarea Ucrainei⁷⁹. Argumentele sunt trei și se susțin reciproc. Primul este principiul aderării pe merit: o grăbire politică ar slăbi presiunea pentru reforme reale, în special în justiție și combaterea corupției. Al doilea ține de politica internă a Uniunii: numeroase guverne nu vor să le explice propriilor alegători, într-un moment de oboseală electorală și de ascensiune a partidelor populiste, de ce s-ar face excepții. Al treilea este structural: extinderea trebuie să meargă în paralel cu reformele interne ale Uniunii, de la buget până la capacitatea de a lua decizii cu un număr mai mare de membri. Niciunul dintre aceste argumente nu se rezolvă printr-o schimbare de guvern la Budapesta sau la Sofia.

⁷⁶ Mai mulți analiști au observat că Tisza păstrează unele continuități de discurs cu Fidesz, între care prudența față de aderarea Ucrainei la UE și respingerea pactului european privind migrația și azilul. Vezi „2026 Hungarian parliamentary election”, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/2026_Hungarian_parliamentary_election

⁷⁷ Bulgaria a adoptat moneda euro la 1 ianuarie 2026. La 19 aprilie 2026, formațiunea Bulgaria Progresistă, fondată de fostul președinte Rumen Radev, a câștigat alegerile parlamentare cu aproape 45% din voturi și o majoritate absolută de mandate. Vezi Euronews, 20 aprilie 2026, <https://www.euronews.com/my-europe/2026/04/19/bulgaria-exit-polls-former-president-rumen-radev-set-to-win-parliamentary-vote>; și Credendo, <https://credendo.com/en/knowledge-hub/bulgarias-political-reset-radevs-victory-signals-new-era-stability-and-reform>

⁷⁸ Radev a condamnat invazia rusă din 2022, dar s-a opus furnizării de sprijin militar Ucrainei și a criticat pactul de apărare pe zece ani încheiat de Bulgaria cu Ucraina în martie 2026. Vezi Al Jazeera, 20 aprilie 2026, <https://www.aljazeera.com/news/2026/4/20/bulgarias-former-president-radev-wins-election-all-you-need-to-know>

⁷⁹ Cancelarul german Friedrich Merz a calificat aderarea Ucrainei la 1 ianuarie 2027 drept exclusă și a apreciat că nici 2028 nu este un termen realist, invocând necesitatea îndeplinirii criteriilor de la Copenhaga. Vezi Euronews, 27 aprilie 2026, <https://www.euronews.com/my-europe/2026/04/27/merz-suggests-ukraines-eu-membership-may-depend-on-territorial-concessions>; și Kyiv Post, <https://www.kyivpost.com/post/69011>

Cuplajul cu Ucraina, variabila pe care Chișinăul nu o controlează

Există o presupunere comodă în aproape toate calendarele oficiale: aceea că dosarul moldovean avansează pe șine paralele cu războiul din Ucraina, fără ca cele două să se intersecteze. Presupunerea nu rezistă la o privire atentă. Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată în timp record, în 2022, practic în siajul rezistenței ucrainene, iar de atunci cele două dosare au înaintat în tandem.

În momentul în care războiul intră în faza de negociere, fie prin armistițiu, fie prin acord-cadru, aderarea Ucrainei devine parte din pachetul politic final, iar Moldova devine fie beneficiar, fie victimă colaterală a aranjamentului. Se conturează trei scenarii. În primul, aderarea ca formă de compensație: dacă Ucraina e nevoită să accepte concesii teritoriale sau de neutralitate, accelerarea europeană devine moneda de schimb, iar Moldova fie merge pe același val, fie rămâne în urmă pentru că atenția se concentrează exclusiv pe Kiev. În al doilea, decuplajul forțat: dacă pachetul include o clauză de amânare pentru Ucraina, drept concesie către Moscova, paradoxal Chișinăul ar putea fi avansat mai rapid, pentru a compensa simbolic. Este exact scenariul pe care statele baltice și Polonia, cei mai constanți susținători ai Kievului, îl resping, fiindcă ar legitima ideea că Rusia poate negocia traiectoria europeană a unor state suverane. Al treilea scenariu, și cel mai probabil, este un îngheț prelungit: războiul nu se termină cu un tratat clar, ci alunecă într-un conflict de joasă intensitate. Atunci întrebarea pentru Uniune devine dacă poate primi un candidat cu război activ pe teritoriu, iar răspunsul se reflectă imediat asupra Moldovei, prin propriul ei conflict înghețat din regiunea transnistreană.

Calendarul 2028-2030: posibil, dar îngust

Pe acest fond, cât de realist rămâne scenariul semnării tratatului de aderare în intervalul 2028-2030? Tehnic, este posibil. Politic, este o fereastră îngustă, amenințată din mai multe direcții simultan. Deschiderea tehnică a clusterelor, trei în decembrie 2025 și ultimele trei în martie 2026, a fost un artificiu procedural util, care a permis avansarea fără a aștepta deblocările formale⁸⁰. Trecerea de la informal la oficial pe toate cele șase clusterare până la finalul lui 2026, așa cum cere declarația comună adoptată la Bruxelles, ar însemna însă o compresie fără precedent⁸¹. Croația, pentru comparație, a avut nevoie de aproximativ șase ani între deschiderea primului și a ultimului capitol. Și fiecare deschidere, ca și fiecare închidere de cluster, cere unanimitatea celor douăzeci și șapte de state, ceea ce înseamnă că vetoul rămâne posibil în orice moment.

Apoi, calendarul nu se încheie cu semnarea tratatului. Ratificarea în toate parlamentele statelor membre poate dura între optsprezece și douăzeci și patru de luni și poate fi întârziată de crize politice interne din capitale aflate la mii de kilometri de Chișinău. Iar capitolele cele mai grele nici nu au fost cu adevărat atinse: clusterul „Fundamente”, care acoperă justiția și statul de drept, se deschide de regulă primul și se închide ultimul; clusterul agriculturii presupune ajustări politic explozive pentru o economie cu o suprafață agricolă mare raportată la PIB; iar clusterul relațiilor externe readuce în prim-plan dosarul transnistrean, pentru care încă nu există o formulă agreeată. Există și un cost al grabei pe care dezbaterea de la Chișinău îl ignoră adesea.

⁸⁰ Republica Moldova a depus cererea de aderare la 3 martie 2022 și a primit statutul de țară candidată în iunie 2022; negocierile au fost deschise oficial la 25 iunie 2024. Deschiderea tehnică a celor șase clusterare a avut loc în două etape, trei în decembrie 2025 și ultimele trei la 17 martie 2026.

Deschiderea și închiderea oficială a fiecărui cluster necesită unanimitatea celor 27 de state membre. Vezi Consiliul UE, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/moldova/>; și Agence Europe, 18 martie 2026, <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/13830/18/ukraine-and-moldova-have-technically-opened-their-six-clusters-of-eu-accession-negotiation-chapters>

⁸¹ Comitetul Parlamentar de Asociere UE-Republica Moldova, reunit la Bruxelles la 5 mai 2026, a adoptat o declarație comună prin care solicită Consiliului deschiderea oficială a tuturor celor șase clusterare, începând cu „Fundamente” în timpul Președinției cipriote a Consiliului, iar celelalte cinci până la finalul lui 2026; documentul reia ținta Chișinăului de a fi pregătit pentru aderare în 2030. Vezi <https://2eu.brussels/en/news/eu-moldova-committee-calls-for-formal-opening-of-all-accession-clusters-by-the-end-of-2026>

A face în doi ani ceea ce alții au făcut în șase înseamnă reforme adoptate fără consultare suficientă, instituții suprasolicitate și un risc real de implementare doar pe hârtie, pe care Comisia Europeană o detectează și o sancționează în rapoartele anuale. Paradoxul este că graba poate produce exact tipul de regres pe care toată lumea vrea să îl evite. Onest, anul 2030 rămâne tangibil doar dacă totul merge bine simultan, iar „totul merge bine simultan” este tocmai lucrul care nu s-a întâmplat în nicio rundă anterioară de extindere.

Ce depinde, totuși, de Chișinău

Dintre toate variabilele care decid viteza acestui proces, schimbările de la Budapesta și Sofia, calendarul războiului, echilibrul politic din Consiliu, una singură se află integral în mâinile Chișinăului: ritmul și credibilitatea reformelor interne. Cele douăzeci și patru de etape finalizate din Planul de creștere reprezintă cea mai bună rată dintre statele candidate, dar partea grea abia urmează.

Pe termen scurt, următorul test real nu este o declarație politică, ci o succesiune de două momente: decizia Consiliului privind deschiderea oficială a primului cluster, așteptată spre finalul lunii iunie⁸², și raportul de țară al Comisiei Europene din toamna lui 2026. Dacă raportul validează progresul pe toate clusterelor, deschiderea oficială până la final de an devine plauzibilă; dacă semnalează restanțe la statul de drept, calendarul se extinde. La fel de important este un lucru care nu ține de Bruxelles: o comunicare onestă cu publicul moldovean despre ce înseamnă concret armonizarea, care sectoare câștigă, care pierde pe termen scurt, ce subvenții dispar și ce reglementări noi apar.

Aderarea nu este un eveniment, ci un proces. Căderea lui Orbán a îndepărtat un obstacol vizibil, dar a lăsat neatins obstacolele mai puțin spectaculoase și mai greu de depășit. Drumul european al Republicii Moldova nu se decide la Budapesta sau la Sofia. Se decide, în continuare, la Chișinău.

⁸² Președintele român Nicușor Dan a declarat la 4 mai 2026, la reuniunea Comunității Politice Europene de la Erevan, că un răspuns privind deschiderea oficială a negocierilor cu primul cluster este așteptat spre finalul lunii iunie 2026. Vezi Moldova 1, <https://moldova1.md/p/75298>

Evaluarea riscurilor și a impactului

ARTICOL

Securitatea ecologică în contextul crizelor climatice: strategii, cadre de referință și implicații politice. Cazul Republicii Moldova și al bazinului hidrografic al Nistrului

 Luminița DIACONU ⁸³

Secolul XXI a impus o reconceptualizare fundamentală a conceptului de securitate. Paradigmele tradiționale - fundamentate pe rivalitate geopolitică, descurajare militară și apărare teritorială - sunt structural insuficiente pentru a răspunde degradării sistemice a ecosistemelor de care depind societățile umane. În prezent, schimbările climatice acționează ca un factor activ de destabilizare: un multiplicator al amenințărilor care amplifică sărăcia, intensifică competiția pentru resurse, subminează capacitatea de guvernare și accelerează fragilitatea statelor în cele mai vulnerabile regiuni ale lumii.

Nicăieri această convergență nu este mai relevantă decât în vecinătatea est-europeană a Uniunii Europene, unde presiunile ecologice se intersectează cu conflicte nesoluționate, instituții fragile și o volatilitate geopolitică în continuă aprofundare.

Prezentul articol analizează această intersecție prin prisma Republicii Moldova și a bazinului râului Nistru - un sistem transfrontalier de apă dulce împărțit cu Ucraina, care asigură apă potabilă pentru peste 70% din populația Republicii Moldova și care se confruntă cu o degradare accelerată determinată de schimbările climatice. Nistrul reprezintă un test critic pentru guvernarea ecologică, diplomația bilaterală și integrarea riscurilor climatice în arhitectura europeană de securitate.

Situația Republicii Moldova este emblematică pentru dinamici regionale mai ample: un stat candidat la aderarea la Uniunea Europeană care se confruntă simultan cu degradarea cronică a solului, secete recurente, insecuritate energetică și conflictul transnistrean nesoluționat - toate acestea fiind amplificate de proximitatea unui conflict armat activ.

⁸³ Doctor în științe, profesor asociat. Director al Diviziei de Ascultare a Mediului (Environmental Listening Division) din cadrul Centrului Global de Ascultare (The Global Listening Centre), Londra, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

Deși Tratatul privind Nistrul din 2012, Comisia moldo-ucraineană pentru bazinul Nistrului și inițiativa EU4Environment reprezintă progrese instituționale semnificative, persistă deficiențe critice: reglementarea debitului ecologic rămâne insuficientă, infrastructura de avertizare timpurie este slab dezvoltată, iar riscurile climatice sunt integrate doar parțial în cadrele de securitate națională și în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Integrarea dimensiunii ecologice în politicile de securitate

Integrarea considerentelor ecologice în politicile de securitate reprezintă una dintre cele mai importante provocări de guvernare ale perioadei contemporane. Arhitecturile tradiționale de securitate - construite în jurul descurajării militare și al suveranității teritoriale - sunt structural nepregătite pentru a răspunde amenințărilor a căror origine este de natură ecologică, ale căror evoluții sunt non-lineare și ale căror consecințe afectează în primul rând populațiile civile, și nu frontierele statale. Paradigma emergentă a consolidării păcii prin abordări de mediu (environmental peacebuilding) răspunde acestui deficit prin accentuarea intervenției timpurii în zonele afectate de presiuni ecologice și prin recentrarea conceptului de securitate în jurul bunăstării umane și a ecosistemelor, dincolo de metricile exclusiv militare⁸⁴.

Literatura de specialitate privind consolidarea păcii prin abordări de mediu demonstrează că vulnerabilitățile ecologice comune, atunci când sunt gestionate prin cadre de guvernare cooperativă, pot funcționa drept platforme de consolidare a încrederii chiar și în contexte marcate de neîncredere politică profundă. În bazinul Nistrului, această dinamică este direct observabilă: comunitățile de pe ambele maluri - moldovenesc și ucrainean - depind de debite sezoniere stabile pentru irigații, apă potabilă și mijloace de trai rurale, fiind toți în absența unor investiții susținute în consolidarea rezilienței, aceste presiuni convergente vor continua să afecteze securitatea alimentară și să intensifice competiția pentru resursele tot mai limitate de apă și terenuri. Totodată expuse în mod acut operațiunilor hidroelectrice din amonte, incidentelor de poluare și variabilității

hidrologice generate de schimbările climatice. Protocoalele comune de monitorizare și sistemele coordonate de avertizare timpurie s-au dovedit esențiale în prevenirea escaladării presiunilor ecologice locale în tensiuni interstate mai ample - transformând potențiale focare de criză în spații de cooperare tehnică și consolidare graduală a încrederii. Criza petrolieră de pe Nistru din martie 2026, care a impus restricții de urgență privind consumul de apă în nordul Republicii Moldova, a evidențiat cu claritate atât consecințele absenței unor mecanisme comune de răspuns la crize, cât și necesitatea aprofundării guvernării ecologice bilaterale dintre Republica Moldova și Ucraina.

Profilul securității ecologice al Republicii Moldova

Republica Moldova reprezintă un exemplu deosebit de relevant al vulnerabilităților cumulative care caracterizează provocările de securitate ecologică cu care se confruntă statele mici aflate în tranziție, situate la periferia arhitecturii europene de securitate. Profilul de dezvoltare al țării - o economie agricolă sensibilă la schimbările climatice, în care aproximativ 25% din PIB provine dintr-un sector aproape integral dependent de agricultura bazată pe precipitații naturale și care angajează o pondere disproporționat de mare dintr-o populație de aproximativ 2,6 milioane⁸⁵ de locuitori - generează un nivel structural de expunere la variabilitatea climatică pe care puține state europene comparabile îl împărtășesc.

Insecuritatea apei constituie dimensiunea cu cel mai mare impact imediat asupra expunerii ecologice a Republicii Moldova. Debitele măsurate ale râului Nistru au scăzut cu aproximativ 20% din anul 2000 - ca urmare a variabilității precipitațiilor determinată de schimbările climatice, a reglementării hidroelectrice din amonte și a creșterii consumului de apă - generând deficite sezoniere care afectează simultan fiabilitatea sistemelor de irigații, securitatea apei potabile și sănătatea ecosistemelor.

⁸⁴ European Commission. (2024). Republic of Moldova 2024 Report [SWD (2024) 698 final]. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations, 30 October 2024. https://enlargement.ec.europa.eu/moldova-report-2024_en

⁸⁵ World Bank. (2023). Moldova Country Climate and Development Report. World Bank Group.

Fragilitatea infrastructurii amplifică aceste presiuni: inundațiile recurente din perioada 2023-2025 au provocat pagube estimate la aproximativ 200 de milioane de euro, evidențiind vulnerabilitatea infrastructurii hidrotehnice ale cărei standarde de proiectare reflectă ipoteze hidrologice din perioada sovietică, devenite între timp depășite în contextul accelerării schimbărilor climatice.

Consecințele socio-economice ale acestor evoluții sunt de natură structurală și au un impact semnificativ asupra rezilienței naționale. Republica Moldova se confruntă cu un portofoliu deosebit de dens de riscuri climatice - inundații, secete, înghețuri de primăvară și grindină - a căror frecvență și intensitate au crescut considerabil în ultimele decenii.

hidrice a țării. Cu o lungime de aproximativ 1.352 de kilometri, de la Munții Carpați din vestul Ucrainei până la vărsarea sa în Marea Neagră, râul traversează un bazin comun de aproximativ 72.000 km² și asigură apă potabilă pentru peste 70% din populația Republicii Moldova, estimată la aproximativ 2,6 milioane de locuitori⁸⁶.

Dincolo de rolul său ca sursă de apă potabilă, sistemul Nistrului susține agricultura irigată pe o parte semnificativă a celor mai productive terenuri agricole ale Republicii Moldova, menține activitatea pescuitului în ape dulci cu importanță economică locală și oferă capacități de producere a energiei hidroelectrice prin intermediul acumulării Dubăsari - transformând astfel Nistrul într-un activ strategic simultan pentru securitatea apei

Agricultura reprezintă aproximativ 12% din PIB, angajează circa 30% din forța de muncă și asigură mijloacele de trai pentru mai mult de jumătate din populație, ceea ce face economia națională extrem de sensibilă la variabilitatea climatică.

Episoadele de secetă din anii 2020 și 2022 au împins o proporție semnificativă a gospodăriilor rurale sub pragurile de subzistență, accelerând migrația demografică externă care a redus deja populația rurală aptă de muncă la niveluri critice. Ratele sărăciei rurale rămân printre cele mai ridicate din regiunea europeană.

Studiu de caz: bazinul râului Nistru

Râul Nistru constituie cea mai importantă infrastructură naturală a Republicii Moldova și principalul determinant al securității

securitatea alimentară, securitatea energetică și protecția ecosistemelor, a cărei degradare produce efecte cumulative asupra multiplelor dimensiuni ale bunăstării umane.

Caracterul transfrontalier al bazinului - împărțit între Republica Moldova și Ucraina, inclusiv pe teritorii care cuprind regiunea contestată politic a Transnistriei - face ca guvernarea acestuia să fie structural complexă în orice circumstanțe. Combinația dintre accelerarea schimbărilor climatice, operațiunile hidroelectrice din amonte, poluarea istorică provenită din activitățile industriale și agricole din perioada sovietică, precum și fragmentarea autorității de guvernare între entități administrative recunoscute și nerecunoscute a generat o

⁸⁶ Corobov, R., Sîrodoev, I., Koeppel, S., Denisov, N., & Sîrodoev, G. (2013). Assessment of climate change vulnerability at the local level: A case study on the Dniester River Basin (Moldova). The Scientific World Journal, 2013, Article 173794. <https://doi.org/10.1155/2013/173794>

provocare complexă de securitate ecologică, a cărei gravitate crește direct proporțional cu insuficiența răspunsurilor instituționale existente.

Principalele provocări ecologice

Șase provocări ecologice interconectate definesc în prezent profilul de securitate al bazinului râului Nistru și constituie, în mod cumulativ, contextul operațional în care trebuie să funcționeze cadrele de guvernanță.

Prima provocare este reducerea debitelor sezoniere. Debitul măsurat ale Nistrului în perioada verii au scăzut cu aproximativ 25-40% din anul 1990, ca urmare a efectelor cumulate ale variabilității precipitațiilor generate de schimbările climatice, creșterii consumului de apă în amonte și modelelor de reglementare hidroelectrică care prioritizează producerea energiei electrice în detrimentul necesităților ecologice și agricole de apă din aval. Aceste reduceri afectează direct fiabilitatea sistemelor de irigații care susțin o parte semnificativă a producției agricole a Republicii Moldova.

A doua provocare este variabilitatea riscului de inundații. În mod paradoxal, reducerea volumului anual al debitelor este însoțită de o creștere a frecvenței și intensității episoadelor de inundații cu debite ridicate, determinate de concentrarea precipitațiilor în intervale mai scurte și mai intense, caracteristice unui climat aflat în proces de încălzire. Evenimentele de inundații din perioada 2023-2025 au provocat pagube estimate la aproximativ 200 de milioane de euro infrastructurii, terenurilor agricole și proprietăților rezidențiale din comunitățile riverane Nistrului, evidențiind insuficiența infrastructurii hidrotehnice proiectate pe baza unor ipoteze hidrologice specifice perioadei sovietice.

A treia provocare este degradarea calității apei. Scurgerile agricole care transportă concentrații ridicate de nitrați, fosfați și reziduuri de pesticide provenite din zonele agricole exploatate intensiv atât în Republica Moldova, cât și în Ucraina contribuie la episoade recurente de degradare a calității apei în cursul principal al Nistrului și în afluenții acestuia. Criza de poluare cu produse petroliere din martie 2026 - în cadrul

căreia ulei de transformator provenit din infrastructura afectată de un atac militar rusesc asupra Hidrocentralei de la Novodnistrovsk a ajuns în Nistru și s-a deplasat în aval prin teritoriul Republicii Moldova — a adăugat un vector acut de poluare asociat conflictului armat la presiunile cronice de poluare deja documentate în bazin. În urma scurgerii de petrol, ministrul Mediului al Republicii Moldova a recomandat populației să evite consumul de pește din râul Nistru, menționând că peștele ar fi putut absorbi produse petroliere, în timp ce Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor a inițiat prelevarea de probe pentru evaluarea nivelului de contaminare în sectoarele afectate ale râului⁸⁷.

A patra provocare este insuficiența infrastructurii comune de monitorizare. Acoperirea actuală a monitorizării partajate în bazinul Nistrului - estimată la aproximativ șase stații hidrometeorologice operate în comun - este semnificativ sub nivelul necesar pentru susținerea unor funcții eficiente de avertizare timpurie, supraveghere a calității apei și management adaptiv într-un bazin de asemenea dimensiune și complexitate.

Suedia a finanțat modernizarea a șase stații hidrologice automatizate de-a lungul râului Nistru, la Unguri, Soroca, Sănătăuca, Criuleni, Vadul lui Vodă și Râscăieți, ca parte a extinderii unei rețele mai ample de 42 de stații coordonate de PNUD - o îmbunătățire importantă, însă încă insuficientă în raport cu densitatea de monitorizare necesară pentru o gestionare comprehensivă a bazinului. Segmentul transnistrean al bazinului hidrografic reprezintă o lacună de monitorizare deosebit de critică, întrucât nerecunoașterea autorităților transnistrene conform legislației Republicii Moldova și dreptului internațional generează bariere juridictionale pentru instalarea și operarea infrastructurii de monitorizare pe malul stâng al Nistrului.

A cincea provocare este capacitatea instituțională limitată. Serviciul Hidrometeorologic de Stat al Republicii Moldova - principala instituție națională

⁸⁷ Moldova Environment Ministry. (2026). Official Statement on the Dniester Petroleum Pollution Crisis, March 2026.

responsabilă de monitorizarea hidrologică și de sistemele de avertizare timpurie - a funcționat în condițiile unor constrângeri persistente de infrastructură și resurse umane, care i-au limitat în mod istoric capacitatea de a furniza date în timp real și produse informaționale de înaltă rezoluție necesare pentru o guvernare modernă a securității ecologice.

Arhitectura de guvernare: progrese și deficiențe persistente

În pofida progreselor diplomatice înregistrate, trei deficiențe structurale continuă să limiteze eficiența securității ecologice.

În primul rând, absența unor cerințe juridic obligatorii privind debitul ecologic minim - care să garanteze un volum suficient de apă în aval pentru menținerea ecosistemelor și respectarea drepturilor legate de utilizarea apei - creează un gol de reglementare critic. În lipsa acestora, operatorii hidroenergetici din amonte păstrează o marjă largă de discreție în ceea ce privește momentul și volumul deversărilor, cu potențiale consecințe severe asupra comunităților și ecosistemelor din Republica Moldova.

În al doilea rând, managementul integrat al resurselor de apă la nivel de bazin, adaptat la schimbările climatice, rămâne insuficient dezvoltat: planificarea bazată pe scenarii privind condițiile hidrologice viitoare se află încă într-o etapă incipientă, iar Strategia națională privind managementul integrat al resurselor de apă (IWRM) nu dispune încă de profunzimea operațională necesară pentru orientarea eficientă a gestionării bazinului.

În al treilea rând, acoperirea sistemelor de avertizare timpurie este insuficientă, nereușind să capteze numeroase episoade de inundații rapide provenite din sub-bazine fără stații de măsurare sau monitorizate insuficient. Această situație este amplificată de lacuna de guvernare generată de regiunea transnistreană, care continuă să împiedice dezvoltarea unui sistem comprehensiv de monitorizare la nivelul întregului bazin hidrografic.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Analiza prezentată în cadrul acestui articol conduce la o concluzie inevitabilă: securitatea ecologică nu mai reprezintă o preocupare periferică în cadrul arhitecturii mai ample a politicilor europene de securitate. Aceasta a devenit un element central al acesteia. Pentru Republica Moldova, pentru bazinul râului Nistru și pentru regiunea Parteneriatului Estic în ansamblu, întrebarea nu mai este dacă schimbările climatice vor genera consecințe de securitate - acestea deja produc astfel de efecte. Întrebarea esențială este dacă instituțiile de guvernare vor reuși să dezvolte capacitatea necesară pentru a gestiona aceste consecințe înainte ca ele să devină ireversibile.

Trei concluzii se desprind cu o claritate deosebită din analiza realizată.

- Presiunile ecologice și fragilitatea politică se consolidează reciproc. Republica Moldova nu se confruntă cu riscurile climatice în mod izolat. Țara le gestionează simultan în contextul unui conflict teritorial nesoluționat, al unui război la graniță, al subfinanțării cronice a instituțiilor și al presiunilor demografice acute generate de migrație. Criza de poluare petrolieră de pe Nistru din martie 2026 nu a reprezentat doar o urgență de mediu - aceasta a reflectat convergența dintre agresiunea militară, insuficiența mecanismelor de guvernare transfrontalieră și un ecosistem deja afectat de presiuni cronice. Aceste intersecții nu sunt întâmplătoare. Ele sunt de natură structurală, iar orice cadru de guvernare care abordează riscurile ecologice fără a lua în considerare mediul politic în care acestea se manifestă va avea, în mod sistematic, performanțe insuficiente.
- Arhitectura instituțională pentru guvernarea securității ecologice în bazinul Nistrului există, însă rămâne incompletă. Tratatul din 2012, Comisia Nistrului, Cadrul Strategic pentru Adaptarea la Schimbările Climatice și programul de modernizare a monitorizării susținut de PNUD reprezintă realizări autentice și obținute cu dificultate. Acestea demonstrează că o guvernare

cooperativă între Republica Moldova și Ucraina este posibilă chiar și în condițiile unor presiuni geopolitice extraordinare. Cu toate acestea, reglementarea obligatorie a debitului ecologic continuă să lipsească, planificarea la nivel de bazin adaptată la schimbările climatice se află încă într-o etapă incipientă, iar lacuna de monitorizare din regiunea transnistreană rămâne structural nesoluționată. Diferența dintre ceea ce cadrul instituțional prevede formal și ceea ce acesta reușește să livreze în plan operațional este spațiul în care securitatea ecologică continuă să fie compromisă.

- Procesul de aderare la Uniunea Europeană reprezintă, în prezent, cel mai important instrument de guvernare aflat la dispoziția Republicii Moldova. Condiționalitățile, mecanismele de finanțare și asistența tehnică integrate în procesul de aderare creează oportunitatea accelerării reformelor în domeniul guvernării ecologice într-un ritm și la o scară pe care capacitatea instituțională internă, de una singură, nu le-ar putea realiza. Strategia de Mediu a Republicii Moldova pentru perioada 2024-2030 reflectă o ambiție reală de aliniere la standardele europene.

Măsura în care această ambiție se va transforma într-o realitate operațională va depinde de modul în care criteriile de securitate ecologică vor fi integrate sistematic în procesul de aderare propriu-zis - precum și de seriozitatea cu care instituțiile Uniunii Europene vor trata guvernarea de mediu ca pe o problemă de securitate, și nu exclusiv ca pe un exercițiu de conformare normativă.

Provocarea analitică și de politici publice nu constă în lipsa cadrelor strategice și instituționale. Problema reală rezidă în insuficiența implementării, a finanțării și a voinței politice necesare pentru a reduce decalajul dintre existența formală a acestor cadre și rezultatele concrete pe care acestea ar trebui să le genereze.

Următoarele recomandări sunt adresate la trei niveluri de guvernare: național, bilateral și european.

- **La nivel național**, Conceptul Securității Naționale al Republicii Moldova ar trebui să includă în mod formal evaluarea riscurilor climatice ca element structural al analizei amenințărilor. Indicatorii de vulnerabilitate ecologică - nivelurile debitelor râurilor, indicii de secetă și presiunea asupra resurselor de apă utilizate în agricultură - ar trebui raportați periodic factorilor de decizie de nivel înalt alături de indicatorii convenționali de securitate. Aceasta nu reprezintă doar o ajustare de ordin retoric, ci una instituțională, care necesită mecanisme de coordonare interinstituțională ce, în prezent, nu există într-o formă suficient de consolidată.

Datele hidrologice în timp real și de înaltă rezoluție reprezintă baza esențială pentru toate celelalte funcții de guvernare din cadrul bazinului - avertizare timpurie, planificare agricolă, gestionarea infrastructurii și cooperare diplomatică. Programul de modernizare susținut de PNUD constituie un început important; acesta ar trebui consolidat și extins, inclusiv prin alocarea unor resurse bugetare recurente adecvate, pentru a preveni degradarea infrastructurii după încheierea finanțării externe de proiect.

- **La nivel bilateral**, Republica Moldova și Ucraina ar trebui să negocieze stabilirea unor debite ecologice minime obligatorii în cadrul Tratatului privind Nistrul. Cea mai semnificativă lacună a arhitecturii actuale de guvernare constă în absența unor cerințe juridic obligatorii privind debitele minime în punctele-cheie din aval. În lipsa acestora, operațiunile hidroenergetice din amonte pot genera, în mod legal, presiuni severe asupra resurselor de apă utilizate de comunitățile și ecosistemele din Republica Moldova.

Negocierea și ratificarea unor protocoale obligatorii privind debitul ecologic - eventual facilitate prin mecanismele Convenției UNECE privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale - ar trebui să reprezinte prioritatea imediată a următorului program de activitate al Comisiei Nistrului. Lacuna de monitorizare de pe malul stâng al Nistrului reprezintă cea mai dificilă problemă structurală din cadrul guvernării bazinului - și totodată cea mai periculoasă, deoarece creează condițiile în care episoadele de poluare și fenomenele hidrologice extreme se pot dezvolta fără a fi detectate până în momentul în care afectează comunitățile din aval ale Republicii Moldova.

În acest context, ar trebui explorate activ abordări diplomatice inovatoare - inclusiv prin implicarea unor intermediari internaționali, precum Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, care deține deja un rol în procesul de reglementare transnistreană - pentru a crea mecanisme de acces la monitorizare care să nu presupună recunoașterea formală a autorității politice a regiunii transnistrene. Criza de poluare petrolieră din martie 2026 a evidențiat absența unor proceduri comune de răspuns, convenite în prealabil și pregătite operațional, pentru gestionarea situațiilor acute de urgență ecologică transfrontalieră. Republica Moldova și Ucraina ar trebui să elaboreze și să testeze periodic un protocol comun de răspuns la criză - care să acopere comunicarea interinstituțională, limitarea contaminării, emiterea alertelor de sănătate publică și mecanismele de asistență reciprocă - astfel încât acesta să poată fi activat în termen de câteva ore, și nu de câteva zile, de la producerea unui incident declanșator.

- **La nivel european**, actualul sistem de evaluare din cadrul procesului de aderare ar trebui extins pentru a include rezultate măsurabile în domeniul securității ecologice: respectarea debitelor ecologice, densitatea rețelelor de monitorizare, integrarea riscurilor climatice în planificarea națională și participarea la mecanismele de guvernare transfrontalieră. În absența unei astfel de integrări, potențialul de influență pe care condiționalitățile procesului de aderare îl pot oferi pentru accelerarea reformelor în domeniul guvernării ecologice va continua să fie utilizat insuficient.

Decalajul dintre densitatea infrastructurii de monitorizare ecologică necesară pentru o guvernare eficientă a bazinului și infrastructura existentă în prezent nu poate fi redus exclusiv prin asistență tehnică. Uniunea Europeană, în coordonare cu Fondul Verde pentru Climă și partenerii bilaterali de dezvoltare, ar trebui să instituie un mecanism dedicat de finanțare pentru infrastructura ecologică transfrontalieră în spațiul Parteneriatului Estic - un mecanism care să trateze stațiile de monitorizare, sistemele de avertizare timpurie și platformele comune de date drept infrastructură de securitate, și nu simple facilități de mediu.

Cele cinci dimensiuni de risc identificate în spațiul Parteneriatului Estic - contaminarea istorică, insecuritatea energetică, fenomenele hidrologice extreme, vulnerabilitatea socio-economică și instabilitatea geopolitică - nu reprezintă probleme specifice unui singur stat, susceptibile de a fi soluționate exclusiv prin abordări naționale. Un cadru dedicat al Uniunii Europene pentru securitatea ecologică în vecinătate, construit pe baza angajamentelor EaP Green Deal și aliniat la Convenția UNECE privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale, ar oferi arhitectura regională de coordonare care lipsește în prezent.

Totodată, un asemenea cadru ar transmite un semnal politic clar și neechivoc că Uniunea Europeană tratează securitatea ecologică drept o dimensiune reală a stabilității în vecinătate, și nu ca pe o anexă tehnică a reglementărilor de mediu.

Bazinul Nistrului nu poate aștepta existența unor instituții perfecte. Traectoriile climatice se accelerează, presiunile geopolitice se intensifică, iar comunitățile cele mai expuse - populația rurală a Republicii Moldova, dependentă de un râu ale cărui debite sunt în scădere și a cărui calitate a apei este tot mai compromisă - își epuizează treptat capacitatea de adaptare. Recomandările formulate în cadrul acestui articol nu au un caracter aspirational. Acestea sunt operațional specifice, fundamentate instituțional și calibrate în raport cu orizontul de timp în care acțiunea mai poate produce efecte semnificative. Diferența dintre un viitor ecologic gestionabil și unul imposibil de gestionat în această parte a Europei va fi determinată nu de severitatea schimbărilor climatice, ci de calitatea deciziilor adoptate în următorii cinci până la zece ani.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Poluarea care a otrăvit apa potabilă și spațiul informațional al Moldovei

Vladimir Ternavski⁹⁰

Republica Moldova depinde în mod critic de principala sa sursă de apă potabilă - râul Nistru, care acoperă necesarul a aproximativ 80% dintre cetățeni⁹¹ și care, în același timp, se află sub presiunea schimbărilor climatice, a noilor hidrocentrale din Ucraina și, acum, a atacurilor cu rachete ale Rusiei. Criza de la începutul lunii martie 2026 a demonstrat încă o dată că Nistrul este, în egală măsură, cel mai mare atu al Republicii Moldova și cea mai mare vulnerabilitate strategică a sa.

Ce s-a întâmplat?

În noaptea de 7 martie 2026, Rusia a lansat un atac masiv asupra Ucrainei: circa 200 de drone și 60 de rachete⁹² au vizat sistemele energetice ale țării, inclusiv Complexul hidroenergetic Novodnistrovsk din regiunea Cernăuți. Acest complex se află în amonte, pe Nistru, la aproximativ 15 de kilometri de granița de nord a Moldovei⁹³ - iar tot ce se petrece în amonte afectează, într-un fel sau altul, Republica și locuitorii ei. Cu atât mai mult atunci când e vorba de scurgerea unor fluide tehnice direct în albia râului, ca urmare a acțiunilor militare.

Trebuie spus din capul locului că nu există informații exacte, accesibile publicului, despre amploarea avariilor și despre consecințele asupra instalațiilor complexului hidroenergetic: guvernul ucrainean și Forțele

Armate ale Ucrainei nu dezvăluie detalii despre rezultatele atacurilor rusești. Acest regim de secretizare este de înțeles și justificat pe timp de război. Însă el face totodată imposibilă stabilirea compoziției a ceea ce ar fi putut ajunge în apa Nistrului și creează un vid informațional, umplut imediat de temeri, presupuneri și propagandă rusească.

Instalațiile pot fi reparate - dar sănătatea oamenilor?

La aproximativ trei zile după atac, pe 10 martie, în Moldova au fost înregistrate primele consecințe ecologice ale loviturii - pete uleioase la suprafața apei, filmate de Ilie Cojocar, locuitor al satului Naslavcea⁹⁴. Potrivit lui, petele erau de dimensiuni considerabile (20-30 de metri în diametru)⁹⁵, iar înregistrarea a stârnit un val de discuții online, la care a reacționat Ministerul Mediului al Republicii Moldova⁹⁶. Este semnificativ că informația despre poluare a venit de la un videoblogger, și nu de la Inspectoratul pentru Protecția Mediului, ori de la o altă instituție de stat - iar, din câte putem aprecia, nu a fost luată nicio măsură preventivă pentru a contracara amenințarea potențială.

Cel mai probabil, lucrurile s-au petrecut astfel tocmai pentru că mecanismul transfrontalier de alertă ecologică a funcționat pur formal.

⁹⁰ Director Executiv, EcoVisio

⁹¹ Dniester Commission - <https://dniester-commission.org/en/dniester-river-basin/region/>

⁹² Suspilne (Cernăuți), 07.03.2026 - <https://suspilne.media/chernivtsi/1257664-vnoci-pid-cas-povitranoi-trivogi-bila-novodnistrovska-na-bukovini-prolunali-vibuhi/>

⁹³ Romania Insider - <https://www.romania-insider.com/romania-sends-drinking-water-moldova-dniester-river-pollution-2026>

⁹⁴ Europa Liberă Moldova - <https://moldova.europalibera.org/a/ilie-cojocari-vloggerul-care-a-dat-primul-alarma-despre-poluarea-nistrului/33713573.html>

⁹⁵ TVR Moldova, reportaj video „Criza ecologică de pe Nistru, atacul Rusiei și ajutorul României” (YouTube).

⁹⁶ Ministerul Mediului al RM, 10.03.2026 - <https://mediu.gov.md/index.php/ro/comunicate-de-presa/reactia-ministerului-mediului-privind-situatia-de-pe-raul-nistru>

Ucraina a notificat oficial Moldova despre lovitura asupra complexului hidroenergetic, în cadrul Comisiei pentru Nistru și al acordului interguvernamental corespunzător⁹⁷, însă nu cunoaștem nici volumul informațiilor transmise, nici concluziile la care au ajuns organele noastre guvernamentale. Privind situația de astăzi, se poate presupune că, din datele primite, nu s-a reușit să se desprindă cât de gravă era amenințarea care se apropia de țărmurile țării noastre. Drept urmare, s-a pierdut timp, iar poluanții chimici au ajuns pe teritoriul Republicii Moldova.

Cum s-au desfășurat evenimentele?

Momentul prelevării probelor, ca și caracterul neuniform al poluării, au generat informații contradictorii: la început, ministrul a anunțat că nivelul de poluare este nesemnificativ și se încadrează în limitele admisibile⁹⁸, însă curând, în baza probelor repetate, a fost stabilit nivelul 5 - maxim - de poluare și a fost declarată starea de alertă ecologică.

Aici merită o precizare: poluarea a fost neobișnuită și a venit în valuri. Asta pentru că, în amonte pe Nistru, se află un rezervor tampon, care blochează curgerea liberă a apei. Întrucât evacuarea apei din acest rezervor este neuniformă (seara crește, iar noaptea aproape încetează), substanțele uleioase s-au acumulat mai întâi în rezervor și în aval, de-a lungul malurilor, apoi au fost evacuate odată cu apa - iar primele probe au fost prelevate, după toate aparențele, într-un moment de „apă curată”.

După apariția primelor pete, evenimentele s-au precipitat:

- 11 martie - a fost sistată alimentarea cu apă a celui mai mare oraș din nordul Moldovei, Bălți⁹⁹.
- 12 martie - probele prelevate în apropiere de Naslavcea au indicat cea mai gravă clasă de poluare, a cincea¹⁰⁰.

⁹⁷ UNN - <https://unn.ua/en/news/russian-attack-caused-transboundary-pollution-of-the-dniester-oil-slicks-found-ukraine-informed-moldova>

⁹⁸ Moldova 1, 11.03.2026 - <https://moldova1.md/p/70820/ministrul-mediului--analizele-arata-ca-urmele-de-petrol-in-nistru-sunt-foarte-mici-si-la-aceasta-etapa-nu-prezinta-un-pericol--ce-spun-medicii>

⁹⁹ Ziarul de Gardă - <https://www.zdg.md/stiri/ucraina-poluarea-raului-nistru-este-legata-de-atacul-federatiei-ruse/>

¹⁰⁰ Ministerul Mediului al RM, actualizare 12.03.2026, 17:00 - <https://mediu.gov.md/ro/comunicate-de-presa/actualizare-cu-privire-la-situatia-de-pe-nistru-1203-1700>

- 13 martie - România a trimis în Moldova o echipă specializată, „Apele Române”, împreună cu 200 de metri de pânză de sac, 600 kg de absorbant, 2.000 de metri de role absorbante, separatoare de hidrocarburi și baraje plutitoare¹⁰¹.
- 14 martie - alimentarea cu apă a fost întreruptă în raioanele Soroca, Bălți, Florești și Sângerei; aproximativ 55.000 de locuitori au rămas fără apă (și aceștia sunt doar consumatorii apeductului Soroca-Bălți)¹⁰².
- 15 martie - Guvernul a instituit starea de alertă ecologică în bazinul Nistrului pentru 15 zile¹⁰³.
- În aceeași zi, la inventarierea puțurilor de rezervă din Bălți, s-a constatat că, din 67, doar trei erau funcționale. Repunerea în funcțiune a celorlalte ar dura un an¹⁰⁴.
- 16 martie - la Bălți se epuizează apa potabilă; aceasta este adusă din alte localități¹⁰⁵.
- 17 martie - au fost livrate aproximativ 90 tone de apă din orașul Iași (România)¹⁰⁶.
- 19 martie - concentrațiile de produse petroliere din apă au revenit în limitele admisibile în punctele critice de pe Nistru; CNMC a decis reluarea treptată a alimentării cu apă¹⁰⁷.
- Până pe 31 martie și ulterior - continuă instalarea de baraje și absorbant suplimentari de-a lungul albiei Nistrului; România trimite ajutoare suplimentare¹⁰⁸.
- 30 martie - regimul de alertă ecologică a fost ridicat oficial¹⁰⁹.

Abia urmează să înțelegem adevăratele consecințe ale acestei crize ecologice asupra vieții și sănătății cetățenilor Moldovei - inclusiv ale locuitorilor de pe malul stâng al Nistrului,

care nu au fost suficient informați de așa-numitele autorități locale și au continuat să consume apă chiar și atunci când orașele de pe malul opus fuseseră deconectate. Potrivit presei și oficialilor de pe malul stâng, locuitorii primeau apă din puțurile subterane rămase funcționale și din straturile mai adânci ale Nistrului¹¹⁰. Cât de adevărate sunt aceste afirmații e greu de spus, mai ales în lipsa unor laboratoare moderne și a unor metode de analiză a calității apei.

Poluarea spațiului informațional

Este important de menționat: în privința promptitudinii comunicării, autoritățile Moldovei au făcut o treabă bună. După 10 martie, oamenii au fost informați destul de rapid despre evoluția situației, despre analizele efectuate și despre restricțiile impuse. Angajații ministerului au arătat cum se instalează barajele plutitoare și cum se livrează apă în localitățile afectate. În același timp, informația - și, prin urmare, comunicarea autorităților - a rămas totuși incompletă și contradictorie.

¹⁰¹ BTA - <https://www.bta.bg/en/news/world/844781-moldova-declares-environmental-alert-over-oil-spill-in-the-dniester-after-russia>

¹⁰² CNMC, 14.03.2026 - <https://cnmc.gov.md/ro/comunicate-de-presa/masuri-preventive-si-informare-pentru-gestionarea-poluarii-raului-nistru>

¹⁰³ Guvernul Republicii Moldova - <https://gov.md/ro/comunicate-de-presa/guvernul-instituie-stare-de-alerta-de-mediu-pe-bazinul-fluviului-nistru>

¹⁰⁴ TV-Nord / News.yam.md - <https://news.yam.md/ro/story/18799995>

¹⁰⁵ Europa Liberă Moldova, 16.03.2026 - <https://moldova.europalibera.org/a/cozi-la-fantani-la-balti-denunt-la-procuratura-si-ajutor-din-ue-cum-face-fata-r-moldova-crizei-de-pe-nistru/33708085.html>

¹⁰⁶ Romania Insider („over 90 tons of water... distributed”; convoi din Iași) - <https://www.romania-insider.com/romania-sends-drinking-water-moldova-dniester-river-pollution-2026>

¹⁰⁷ CNMC, 19.03.2026 - <https://www.cnmc.gov.md/ro/comunicate-de-presa/reluarea-etapizata-alimentarii-cu-apa-nordul-tarii>

¹⁰⁸ EU Neighbours East, 26.03.2026 - <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/oil-spill-on-dniester-river-eu-civil-protection-mechanism-expands-its-support-to-moldova/>

¹⁰⁹ Europa Liberă Moldova, 01.04.2026 (alerta a expirat pe 30 martie, nu se prelungește) - <https://moldova.europalibera.org/a/starea-de-alerta-pe-nistru-nu-va-fi-prelungita-dar-cea-de-urgenta-in-energetica-se-mentine-pana-saptamana-vitoare/33722398.html>

¹¹⁰ Administrația de la Tiraspol (sursă de facto; captarea apei de la adâncimi sub pelicula de petrol), 16.03.2026 - <https://government.gospmr.org/na-selektornom-soveshhanii-u-prezidenta-obsudili-gazosnabzhenie-i-ekologicheskuyu-situacziyu-na-dnestre/>

Rusia a profitat din plin de acest lucru și a aplicat tactica sa standard de război informațional: media controlată de Kremlin nici măcar nu a încercat să construiască o linie de comunicare unitară - a creat, în schimb, o multitudine de versiuni, pentru a-i deruta pe oameni și a induce senzația că adevărul nu va fi aflat niciodată. Astfel, pe 7 martie, însuși Ministerul Apărării al Rusiei a recunoscut public atacul masiv asupra infrastructurii energetice a Ucrainei ¹¹¹. Dar, când Moldova a legat criza de acest atac, MAE rus și ambasada Rusiei la Chișinău au calificat acuzațiile drept „nefondate”¹¹².

În paralel, în spațiul informațional pro-rus circulau versiuni alternative:

- ar fi fost un „accident la o hidrocentrală ucraineană”, și nu un atac rusesc¹¹³;
- poluarea „ar fi venit de pe teritoriul Ucrainei” - deci vinovată ar fi Ucraina¹¹⁴;
- pe podul de la Otaci s-ar fi răsturnat un camion ucrainean cu 30 de tone de ulei¹¹⁵.

Pentru publicul moldovenesc, versiunile au fost ambalate într-o narațiune de uz cotidian: funcționarii voștri câștigă bani din curățare; autoritățile ascund adevărul; criza este umflată de dragul „rusofobiei”¹¹⁶. Rusia a aplicat aceeași schemă ca după distrugerea hidrocentralei de la Kahovka¹¹⁷: mai întâi rupe legătura cauză-efect, apoi transferă responsabilitatea asupra Ucrainei, iar în final atacă pe cei care vorbesc despre vinovăția Rusiei. În paralel, s-a desfășurat o dezinformare „soft” a populației de pe malul stâng al Nistrului: pe de o parte, așa-numitele autorități locale recunoșteau pătrunderea în

apă a 1,5 tone de poluanți „din cauza unui accident la o centrală electrică ucraineană” (fără a indica vreo cauză) ¹¹⁸; pe de altă parte, presa locală arunca toată vina pe Chișinău și insinua că sursa poluării ar fi stațiile de epurare nefuncționale din marile orașe ale Moldovei¹¹⁹.

Trebuie subliniat: temerile oamenilor în această situație au fost pe deplin întemeiate și nu au fost umflate de propagandă. Mai degrabă dimpotrivă - mass-media și forțele politice ostile Moldovei au încercat să canalizeze frica apărută pe făgașul politic care le convenea, pentru a mai scădea puțin nivelul de încredere în autoritățile și instituțiile Moldovei. După eșecul tehnologiilor politice ruse la ultimele alegeri și la referendum, activitatea de discreditare a guvernării actuale s-a intensificat și se desfășoară fără oprire.

Pentru România vecină, această criză nu a fost nici ea doar o problemă a vecinilor. A fost percepută ca o agresiune ecologică transfrontalieră, ca parte a unui sistem mai amplu de amenințări la frontierele estice ale UE. Comisara europeană Marta Kos a formulat-o direct: „Războiul Rusiei nu se oprește la granițele Ucrainei”¹²⁰. Moldova nu are posibilitatea de a controla de una singură calitatea apei Nistrului: cea mai mare parte a scurgerii se formează în afara teritoriului său¹²¹.

¹¹¹ Anadolu Agency, 07.03.2026 (comunicatul Ministerului Apărării al Rusiei privind atacul asupra complexului militar-industrial și a obiectivelor energetice ale Ucrainei) - <https://bit.ly/3SroyG4>

¹¹² RIA Novosti, 18.03.2026 (poziția oficială a MAE al Rusiei / a ambasadei) - <https://ria.ru/20260318/moldaviya-2081521796.html>

¹¹³ Dezmințit de fact-checkeri: StopFake - <https://www.stopfake.org/en/ukraine-s-aggression-against-moldova-three-fake-claims-about-russia-s-attack-on-the-dniester-hydropower-plant/>

¹¹⁴ Dezmințit de fact-checkeri (substituirea cauzei): Detector Media - <https://disinfo.detector.media/post/try-feiky-pro-rosiyskiy-udar-po-dnistrovskii-hes-jak-propahanda-perekladaie-vidpovidalnist-za-tekhnohennu-katastrofu-na-ukrainu>

¹¹⁵ Dezmințit ca fals: StopFals - <https://stopfals.md/ru/article/deversarile-din-nistru-prilej-pentru-dezinformare-camioane-rasturnate-raci-care-fug-zvonuri-alarmiste-si-contestarea-declaratiilor-oficiale-181438>

¹¹⁶ Consemnat și dezmințit: StopFals - <https://stopfals.md/ru/article/deversarile-din-nistru-prilej-pentru-dezinformare-camioane-rasturnate-raci-care-fug-zvonuri-alarmiste-si-contestarea-declaratiilor-oficiale-181438>

¹¹⁷ Prin analogie cu dezinformarea din jurul hidrocentralei de la Kahovka: StopFake - <https://www.stopfake.org/en/it-collapsed-on-its-own-five-russian-media-fakes-about-the-destruction-kahovka-dam/>

¹¹⁸ Novosti Pridnestrovia (sursă de facto), 11.03.2026 - <https://novostipmr.com/ru/news/26-03-11/poltory-tonny-nefteproduktov-popali-v-dnestr>

¹¹⁹ Novosti Pridnestrovia (sursă de facto; V. Ignatiev), 23.04.2026 - <https://novostipmr.com/ru/news/26-04-23/moldova-skryvaet-realnyu-kartinu-zagryazneniya-dnestra-vitaliy>

¹²⁰ Moldova Live, 16.03.2026 - <https://moldovalive.md/marta-kos-on-pollution-in-the-dniester-russia-is-guilty/>

¹²¹ Agenția de Mediu (environment.md): „less than 30% are formed on the territory of the country” - https://www.environment.md/en/dniester_hydrographic_district

Este o vulnerabilitate structurală pe care războiul doar a scos-o și mai pregnant la iveală. În această poveste, Nistrul însuși s-a dovedit a fi nu o linie de demarcație pe hartă, ci un sistem comun, care nu cunoaște granițe de stat.

Lovitura a fost dată asupra Ucrainei. Apa a fost oprită la Bălți. Barajele au fost instalate de specialiști români. Fake-urile despre camionul ucrainean au fost răspândite în grupurile moldovenești de pe Facebook cu ajutorul agenților de influență ruși¹²². În același timp, oamenii din Naslavcea, la fel ca locuitorii Tiraspolului de pe celălalt mal al râului, își puneau una și aceeași întrebare: se poate bea apa de la robinet?

Un răspuns care să-i mulțumească pe toți nu a venit. Dar situația a putut fi stabilizată. De data aceasta.

Ce putem (și ce ar trebui) să facem pentru a fi pregătiți pentru următoarea lovitură?

- Să nu ne bazăm exclusiv pe comunicările oficiale, ci să trimitem experți pentru o evaluare independentă a stării apei în cazul oricărei amenințări de origine tehnogenă.
- Să constituim o rezervă strategică de absorbanți și de echipamente necesare purificării apei.

- Să readucem în stare corespunzătoare puțurile de captare a apei potabile subterane.
- Să nu așteptăm ca substanțele poluante să ajungă în casele locuitorilor Moldovei, ci să folosim rezervorul tampon ca punct de intervenție și să găsim soluții de filtrare a poluanților pe acest sector al râului.
- Să analizăm impactul pe termen lung asupra ecosistemului Nistrului - sedimentele de pe fund, peștii, flora acvatică - și să luăm măsuri pentru a minimiza consecințele.
- Să publicăm datele studiilor de laborator deja efectuate.
- Să creăm laboratoare acreditate pe teritoriul Moldovei și să asigurăm transparența activității lor.

Numai trăgând concluzii și acționând din timp ne putem pregăti pentru provocările pe care ni le rezervă viitorul. Iar provocări vor fi destule: schimbările climatice, demografia fragilă, noua economie... Și toate acestea vor trece în prim-plan atunci când se va încheia, în sfârșit, criza principală - războiul ruso-ucrainean de amploare...

FOTO: <https://www.magnific.com/>

¹²² Detector Media (răspândirea fake-urilor de către canale pro-ruse) - <https://disinfo.detector.media/post/try-feiky-pro-rosiyskiy-udar-po-dnistrovskii-hes-iaak-propahanda-perekladaie-vidpovidalnist-za-tekhnohennu-katastrofu-na-ukrainu>

INTERVIU

VALERIU CHIVERI

-

Viceprim-ministru pentru
Reintegrare al Republicii
Moldova

În contextul inițiativei lansate în luna martie privind promovarea unui proces de reintegrare graduală, inclusiv pe dimensiunea economică, cum apreciați potențialul acestor măsuri de a contribui la consolidarea cooperării și a încrederii între cele două maluri ale Nistrului?

Reintegrarea Republicii Moldova trebuie privită ca un proces strategic și de durată, care se construiește gradual, prin extinderea prezenței statului, prin consolidarea spațiilor naționale unice și prin oferirea unor beneficii concrete oamenilor și agenților economici din regiunea transnistreană. În acest sens, dimensiunea economică are un potențial major, deoarece poate transforma interacțiunea cu autoritățile constituționale într-o opțiune firească, utilă și predictibilă.

Măsurile promovate de Chișinău nu urmăresc crearea unor formule artificiale de cooperare instituțională cu structuri neconstituționale, ci apropierea cetățenilor, comunităților locale și a mediului de afaceri din regiune de cadrul legal, economic și administrativ al Republicii Moldova. Este important ca locuitorii din stânga Nistrului și municipiul Bender să simtă în mod direct avantajele apartenenței la Republica Moldova care oferă acces la servicii publice, oportunități economice, protecție socială, educație de calitate și perspective europene.

Cum se poziționează procesul de reintegrare a Republicii Moldova în actualul context al negocierilor de aderare la Uniunea Europeană și în ce măsură considerați că parcursul european poate contribui la avansarea procesului de reintegrare?

Parcursul european al țării oferă acestui proces o ancoră strategică foarte puternică. Integrarea europeană nu este doar un obiectiv de politică externă, ci și un instrument intern de modernizare a statului, de consolidare a instituțiilor, de creștere a standardelor de viață și de extindere a beneficiilor către toți cetățenii, indiferent de localitatea în care trăiesc.

În actualul context al negocierilor de aderare la Uniunea Europeană, reintegrarea țării trebuie conectată inteligent la agenda de reforme, la dezvoltarea infrastructurii, la consolidarea statului de drept și la integrarea economică graduală. Cu cât Republica Moldova devine mai dezvoltată, mai atractivă și mai capabilă să livreze rezultate concrete, cu atât cresc premisele unei reintegrări durabile. Oportunitățile și beneficiile oferite de Uniunea Europeană conferă noi impulsuri și o atractivitate și mai sporită a malului drept pentru locuitorii din raioanele de est ale țării care pot accesa servicii publice competitive, calitative și integrate în sistemele europene și internaționale. Obiectivul Chișinăului este ca procesul de reintegrare să se desfășoare gradual și fără formule care ar afecta suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova. Miza este construirea unei realități în care cetățenii din regiunea transnistreană să se regăsească tot mai mult în spațiul legal, economic și european al Republicii Moldova.

Evaluarea riscurilor și a impactului

FOTO: <https://www.magnific.com/>

ARTICOL

Când regiunea transnistreană intră în colaps: pregătirea Republicii Moldova pentru o reintegrare costisitoare

Vadim Vieru¹²³

Indicatorii economici din regiunea transnistreană, presiunea asupra drepturilor omului și sarcina instituțională care se apropie de Chișinău

Orizontul inevitabil: colapsul economic și preluarea administrativă

Republica Moldova vorbește despre reintegrarea regiunii transnistrene de peste treizeci de ani ca despre un obiectiv politic. În tot acest timp, întrebarea practică a rămas suspendată: ce se întâmplă în ziua în care malul stîng chiar trebuie preluat, cu școlile, spitalele, rețelele de utilități și sutele de mii de oameni care depind de un buget administrat de la Tiraspol? Până acum, scenariul părea îndepărtat. Datele economice din ultimul an îl apropie.

În ianuarie 2025, regiunea a rămas fără gazul rusesc gratuit care i-a susținut economia timp de trei decenii¹²⁴.

Efectul generat nu a fost o criză trecătoare, dar s-a transpus prin ruperea modelului economic pe care se sprijinea întreaga regiune. Un an mai târziu, produsul intern brut s-a contractat cu aproape o cincime, producția industrială s-a redus cu o treime, iar bugetul funcționează cu un deficit care depășește 40% și este acoperit prin transferuri de origine netransparentă.

Pentru Republica Moldova, relevanța acestor cifre nu ține de curiozitatea statistică. Un mal stîng care se prăbușește economic devine o problemă de securitate pe malul drept. Presiunea migratorie internă, costul preluării plăților sociale, riscul unui gol administrativ și expunerea la instrumentalizare politică din partea Moscovei sunt toate consecințe directe ale deteriorării economice din regiune. Cu cât colapsul economic avansează fără ca statul să fie pregătit, cu atât o eventuală reintegrare devine mai scumpă, mai bruscă și mai greu de gestionat.

Sfârșitul modelului economic bazat pe subvenționare externă

Modelul economic al malului stîng a fost simplu și fragil în egală măsură. Gazul rusesc ajungea prin Ucraina și nu era plătit de regiune. Acest gaz alimenta centrala electrică de la Cuciurgan, încălzea locuințele și ținea în funcțiune industria grea: oțelăria de la Rîbnița, combinatul

FOTO: <https://www.magnific.com/>

¹²³ Avocat

¹²⁴ Livrările de gaz din Federația Rusă către malul stîng au încetat la 1 ianuarie 2025, odată cu expirarea acordului de tranzit prin Ucraina dintre Naftogaz și Gazprom. Vezi cronologia evenimentelor energetice la OSW, Centre for Eastern Studies, „Moldova: Russia's gas crisis game in Transnistria”, ianuarie 2025. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-01-08/moldova-russias-gas-crisis-game-transnistria>

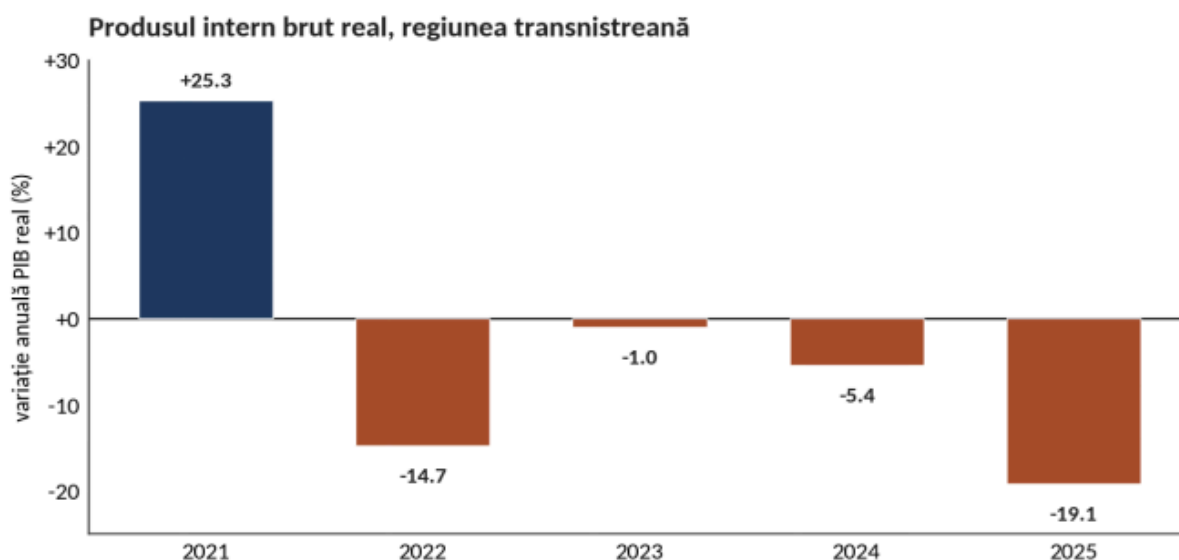
textil, fabricile de ciment și chimicale. Veniturile colectate de la consumatorii interni pentru gazul primit gratuit se adunau într-un cont care acoperea, după estimările analiștilor independenți, circa un sfert din cheltuielile bugetare¹²⁵.

Când fluxul de gaz s-a oprit, lovitură a venit din ambele direcții. Importurile gratuite au dispărut, iar exporturile de energie electrică spre malul drept, principala sursă de valută a regiunii, au încetat aproape complet. Analiștii de la Carnegie Endowment și de la

Centre for Eastern Studies de la Varșovia apreciază că decizia Moscovei de a nu redirecționa livrările prin rute alternative a fost deliberată, cu obiective politice legate de presiunea asupra guvernului proeuropean de la Chișinău¹²⁶.

Contrația economică a fost severă și se vede în fiecare indicator major. Produsul intern brut real a scăzut cu 19,1% în primele nouă luni ale anului 2025, după ani de stagnare și recesiune ușoară¹²⁷.

Figura 1. Evoluția PIB real, 2021–2025. Estimarea pentru 2025 se bazează pe datele primelor nouă luni

Sursa: date statistice ale administrației de facto, estimare 2025 pe baza datelor pe primele nouă luni

Industria, ramura pe care se sprijinea tradițional economia regiunii, a suferit cel mai mult. Producția industrială a scăzut cu 31% în primele unsprezece luni ale anului 2025. Sectorul energetic s-a redus cu peste jumătate, iar industria prelucrătoare cu aproape un sfert, pe fondul opririi temporare a oțelăriei și a fabricilor energointensive.

Evoluția negativă a fost determinată în principal de reducerea activității în sectorul energetic și în industria prelucrătoare, care concentrează cea mai mare parte a capacităților de producție ale regiunii. În același timp, creșterea înregistrată de alte ramuri industriale sugerează existența unor procese limitate de adaptare economică, insuficiente însă pentru a compensa contracția din sectoarele-cheie ale economiei.

¹²⁵ Mecanismul așa-numitului „cont de gaz” și ponderea sa în finanțarea publică a malului stâng sînt analizate de International Crisis Group, „Securing Moldova's Future as the Gas Runs Low”, 2025. Sursa - <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/moldova/securing-moldovas-future-gas-runs-low>.

¹²⁶ Carnegie Endowment for International Peace, „Transnistria's Energy Crisis Could Backfire on Moscow”, ianuarie 2025; vezi și analizele ulterioare ale aceleiași instituții din octombrie și decembrie 2025. Sursa - <https://carnegieendowment.org/russia- Eurasia/politika/2025/01/moldova-gas-crisis-solution?lang=en>.

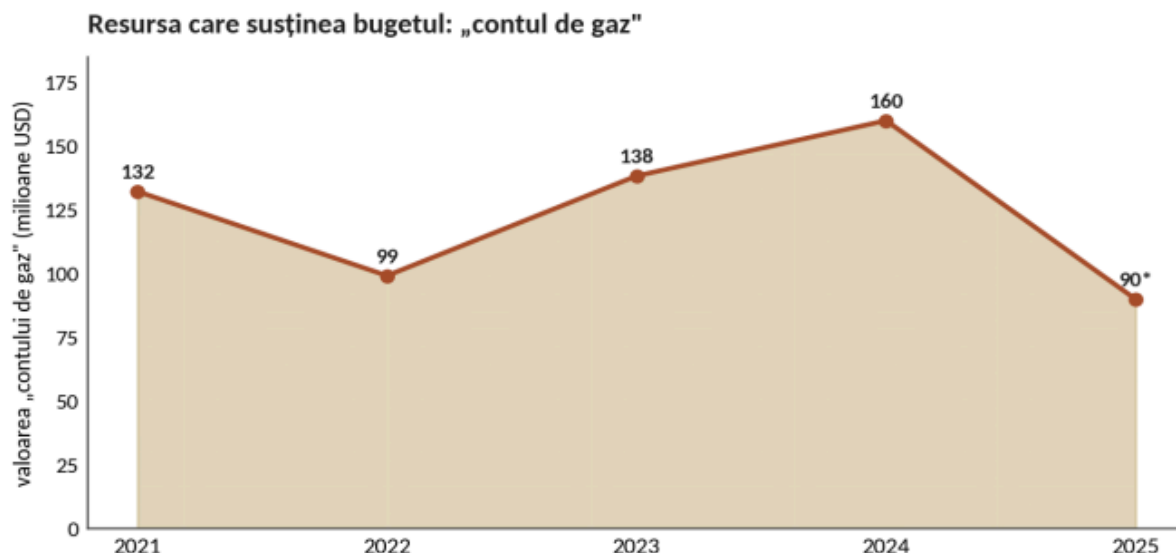
¹²⁷ Datele privind evoluția PIB provin din statistica administrației de facto, agregată și prelucrată de analiști economici independenți. Cifrele nu pot fi verificate integral printr-o sursă oficială recunoscută internațional și trebuie tratate ca estimări.

Situația actuală: un buget care taie din propriii cetățeni

Resursa care ținea bugetul în picioare s-a subțiat dramatic. Contul alimentat din vânzarea gazului gratuit a scăzut de la circa

160 de milioane de dolari în 2024 la un nivel estimat la 90 de milioane pentru întregul an 2025. Ca pondere în cheltuieli, a coborât de la 27% la 18%.

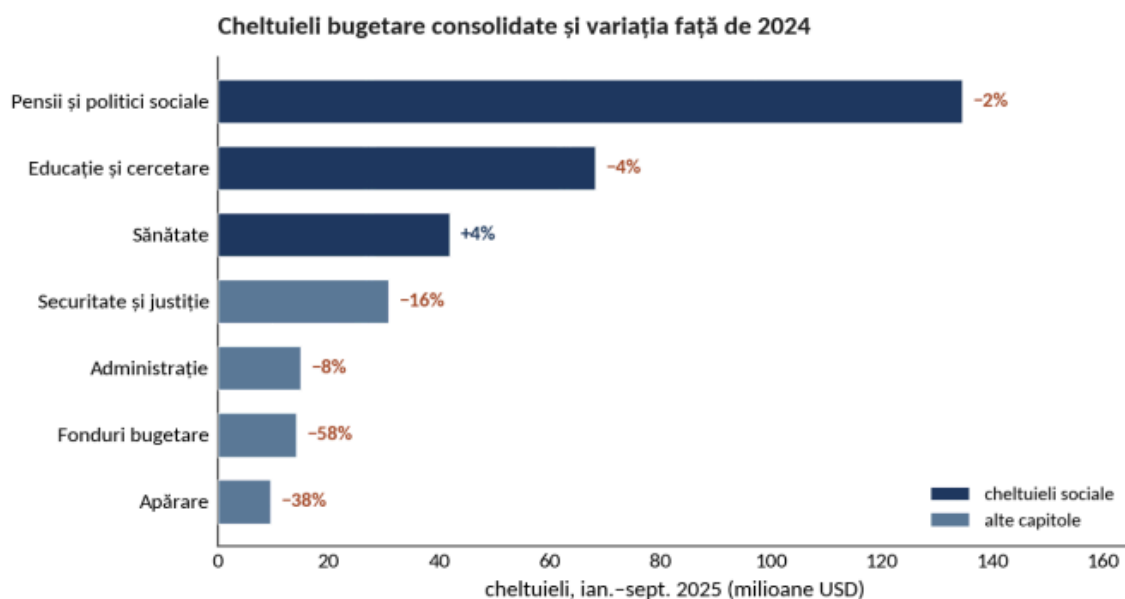
Figura 3. Valoarea „contului de gaz”, resursa bugetară erodată de criză.

Sursa: estimări pe baza datelor administrației de facto. Estimări pentru întregul an 2025

Pentru a supraviețui, administrația de la Tiraspol a tăiat cheltuielile aproape la toate capitolele și a transferat o parte din cost direct asupra populației. Tarifele la utilități pentru consumatorii casnici au crescut cu procente între 50 și 95% în aprilie 2025. Chiar și după aceste majorări, ele rămân mai mici decât pe malul drept, însă raportate la veniturile locale, povara este apăsătoare.

Structura bugetului arată unde apasă criza. Aproape jumătate din cheltuieli merg către pensii, asistență socială, educație și sănătate. Cheltuielile de capital au ajuns la zero, fondurile pentru drumuri și infrastructură au fost reduse cu 58%, iar apărarea cu 38%. Sănătatea a primit o creștere nominală de 4%, care în condiții de inflație de 14,6% înseamnă tot o scădere reală.

Sursa: date ale ministerului de finanțe al administrației de facto: procentual indică variația față de aceeași perioadă a anului 2024

Figura 4. Cheltuieli bugetare consolidate, ian.-sept. 2025 și variația față de 2024

Reechilibrarea bugetară s-a făcut prin comprimarea serviciilor publice. Deficitul s-a redus pe hîrtie, dar costul a fost mutat asupra cetățenilor prin tarife mai mari și servicii mai slabe. A apărut totodată o linie nouă de venituri, înregistrată ca granturi de la nerezidenți, care a adus 32,5 milioane de dolari în primele nouă luni ale anului 2025, față de doar 5,4 milioane pe tot anul 2024. Originea acestor fonduri rămîne netransparentă, iar dependența de ele crește vulnerabilitatea regiunii la decizii luate în afara ei¹²⁸.

Unde criza fiscală atinge drepturile oamenilor

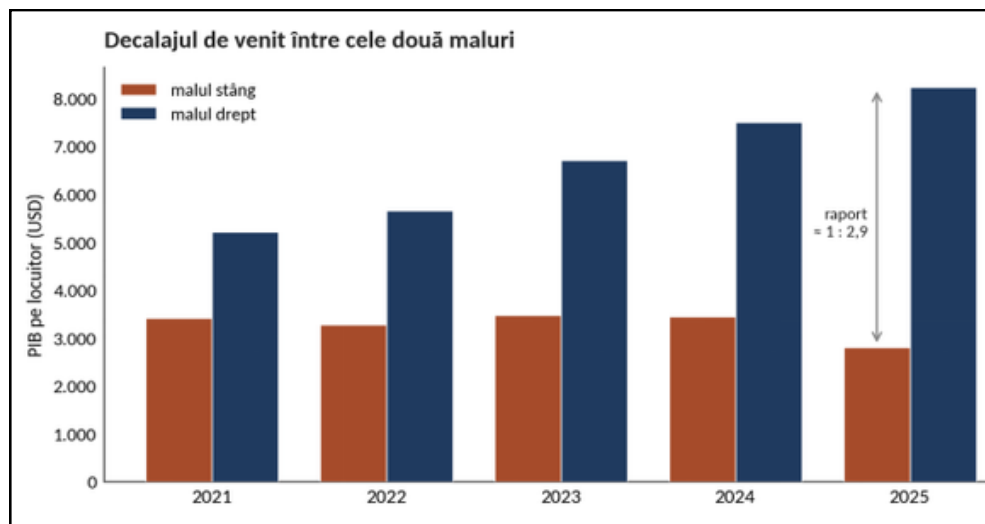
Legătura dintre cifrele bugetare și viața de zi cu zi nu este abstractă. Când un buget construit pe gaz gratuit pierde acea resursă, primii afectați sunt cei care depind integral de plățile publice. Tăierea de 2% la pensii și asistență socială pare modestă, dar în termeni reali, cu o inflație de aproape 15%, înseamnă o pierdere apreciabilă de putere de cumpărare pentru oameni ale căror pensii erau deja la circa jumătate din nivelul de pe malul drept¹²⁹.

depinde de importuri tot mai scumpe. Lipsa cronică a tratamentelor în sistemul penitenciar local, semnalată de ani de zile, se adâncește pe acest fond. Accesul la căldură, la apă caldă și la energie a devenit, pentru multe gospodării, o chestiune de cost,

nu de evidență. Pentru pensionari, pentru familiile cu copii mici și pentru persoanele cu dizabilități, aceste reduceri nu sunt statistici, dar de fapt, reprezintă o erodare concretă a unui trai deja modest.

Aceste reduceri au și o miză juridică pe care Chișinăul nu o poate ignora. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului recunoaște obligațiile pozitive ale statului de a asigura un minim de garanții sociale, iar în momentul în care autoritățile constituționale preiau jurisdicția de facto asupra malului stîng, ele își asumă și răspunderea pentru respectarea acestor garanții. Un vid administrativ în care pensiile sau accesul la îngrijire medicală dispar nu este o simplă problemă bugetară, dar o expunere directă la litigii și la condamnări la Strasbourg. Educația a pierdut 4% din finanțare. În iernile lui 2025 și 2026, școlile au fost închise săptămîni întregi când încălzirea s-a oprit. Vulnerabile sînt mai ales școlile cu predare în grafie latină, deja sub presiune administrativă constantă, pentru care fiecare iarnă fără căldură devine un motiv în plus de a le închide. Sănătatea funcționează cu spitale subfinanțate în termeni reali și cu o aprovizionare cu medicamente care

Figura 5. Decalajul de PIB pe locuitor între cele două maluri, 2021–2025

Sursa: date statistice ale administrației de facto (malul stîng) și BNS (malul drept); estimări 2025

Decalajul dintre cele două maluri ilustrează miza. Produsul intern brut pe locuitor pe malul stîng a coborît la circa 2.810 dolari în 2025, în timp ce pe malul drept a urcat la 8.239 de dolari. Raportul s-a adîncit de la aproximativ unu la unu și jumătate în 2021 la aproape unu la trei astăzi.

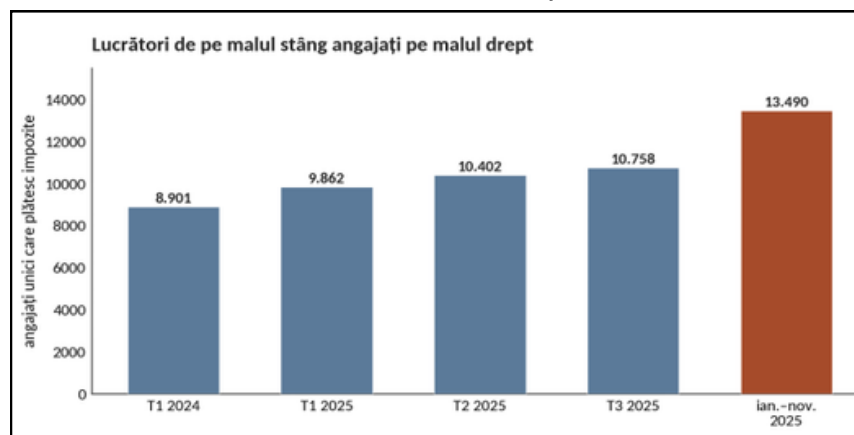
¹²⁸ OSW, Centre for Eastern Studies, op. cit.

¹²⁹ Comparăția dintre nivelul pensiilor și salariilor de pe cele două maluri este documentată de IPN, „Salaries and pensions in Transnistria twice as low as on the right bank of the Nistru”, 2025. Sursa - <https://ipn.md/en/salaries-and-pensions-in-transnistria-twice-as-low-as-on-the-right-bank-of-the-nistru/>

Acest decalaj are o consecință directă pentru Chișinău: oamenii se mută. Numărul rezidenților de pe malul stâng care lucrează pe malul drept și plătesc impozite a crescut de la 8.901 în primul trimestru al anului 2024 la 13.490 spre sfârșitul lui 2025, o creștere de peste jumătate într-un singur an¹³⁰.

Fenomenul are o latură pozitivă, fiindcă apropie economic regiunea de restul țării. Dar arată și viteza cu care forța de muncă activă părăsește malul stâng, lăsând în urmă o populație tot mai dependentă de plățile publice.

Figura 6. Lucrători de pe malul stâng angajați pe malul drept, 2024–2025

Sursa: date ale autorităților fiscale ale Republicii Moldova

Vulnerabilitățile Chișinăului în fața unei tranziții neplanificate

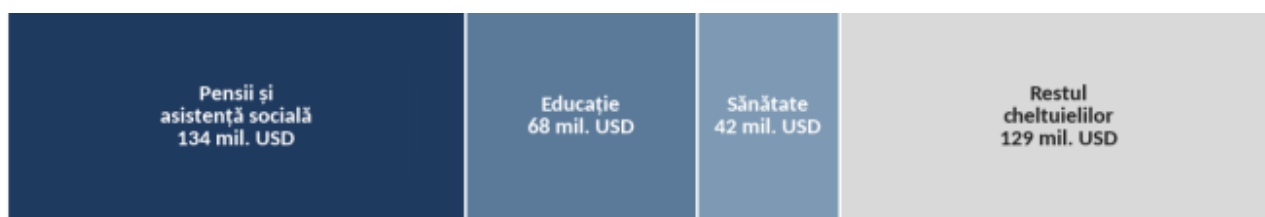
Aici se află problema centrală pentru securitatea Republicii Moldova. Reintegrarea nu va fi o decizie pe care Chișinăul o ia la momentul ales de el și cu pași planificați și previzibili, așa cum este de

în cazul proceselor de integrare în Uniunea Europeană. Ea poate fi declanșată de un colaps pe care nimeni nu îl programează. Iar în acel moment, statul ar trebui să preia, peste noapte, funcții pe care nu le-a administrat niciodată pe acel teritoriu. Cea mai grea sarcină este cea socială. Aproape jumătate din bugetul actual al malului stâng înseamnă pensii, asistență

exemplu socială, educație și sănătate. Dacă administrația de la Tiraspol nu mai poate plăti, aceste obligații nu dispar. Ele se transferă, moral și practic, către singura autoritate constituțională recunoscută, adică spre Chișinău. Întrebarea cine plătește pensiile și salariile a sute de mii de oameni încetează să mai fie teoretică.

Figura 7. Structura cheltuielilor de pe malul stâng: ce ar trebui preluat la o reintegrare

Aproape 50 % din cheltuieli sunt sociale: ce ar trebui preluat la reintegrare

Sursa: date ale ministerului de finanțe al administrației de facto, ian. - sept. 2025. Total cheltuieli: 373,5 milioane USD

Dincolo de bani, există problema capacității. A prelua o regiune înseamnă a face să funcționeze școli cu programe școlare diferite (care la fel, necesită un plan de reintegrare foarte bine gândit și planificat¹³¹), spitale cu altă organizare, rețele de apă, gaz și electricitate întreținute separat de zeci de ani, plus un aparat de evidență a populației, a proprietăților și a pensionarilor care nu este

conectat la sistemele moldovenești. Niciuna dintre aceste sarcini nu se rezolvă printr-o decizie politică rapidă. Toate cer pregătire administrativă, o planificare detaliată care nu a fost realizată cu regret pe parcursul ultimilor peste 30 de ani, sisteme informatice compatibile, personal și bani planificați din timp.

¹³⁰ Date ale autorităților fiscale ale Republicii Moldova privind contribuabilii unici din regiunea transnistreană înregistrați pe malul drept.

¹³¹ Asociația Promo-LEX, Cartea Albă privind reintegrarea educațională a regiunii transnistrene, Chișinău, mai 2026. Disponibil la: https://promolex.md/wp-content/uploads/2026/05/cartea-alba-reintegrarea-educationala_2026.pdf

La aceasta se adaugă riscul de securitate. O criză umanitară pe malul stâng oferă Moscovei un instrument de presiune, fie prin manipularea livrărilor de gaz, fie prin folosirea nemulțumirii sociale. Calendarul presează din mai multe direcții simultan. Contractul de gaz dintre Gazprom și Moldovagaz expiră în octombrie 2026, ceea ce poate elimina complet cadrul legal prin care gazul a ajuns până acum în regiune¹³². În paralel, procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană creează un orizont de timp față de care problema transnistreană va fi inevitabil evaluată.

Chișinăul a făcut deja primul pas concret spre pregătirea financiară a reintegrării. În luna mai 2026, Parlamentul a adoptat în lectură finală legea care elimină treptat facilitățile fiscale ale regiunii transnistrene și instituie un Fond de convergență, anunțat de vicepremierul pentru reintegrare Valeriu Chiveri. Fondul ar urma să devină operațional de la 1 august 2026 și să strângă în jur de 300 de milioane de lei până la sfârșitul anului, sumă care, potrivit autorităților, ar putea ajunge la circa patru miliarde de lei anual până în 2030. Banii provin din taxele și impozitele colectate de autoritățile constituționale de la agenții economici din regiune, completate cu finanțare externă, și sunt destinați proiectelor sociale, de infrastructură și de sprijinire a mediului de afaceri pe malul stâng. Logica este de a reduce gradual decalajul de nivel de trai dintre cele două maluri, fără a transfera integral costul asupra bugetului de stat și a contribuabililor de pe malul drept. Cifrele invocate de oficiali confirmă însă amploarea sarcinii: deputatul Radu Marian estima costurile reintegrării, incluzând alinierea salariilor, a pensiilor și investițiile în infrastructură, la circa 500 de milioane de dolari pe an, cel puțin în primii ani. Administrația de la Tiraspol a respins planul, avertizând că noile taxe ar genera o criză umanitară și ar bloca negocierile, o reacție care arată cât de strâns este legată reforma fiscală de fragilitatea economică a regiunii¹³³. Capacitatea statului de a prelua malul stâng nu ține pasul cu viteza degradării economice din regiune. Republica Moldova riscă să fie pusă în fața unei reintegrări de criză, fără planurile, banii și instituțiile necesare pentru a o gestiona ordonat.

¹³² Ministerul Energiei al Republicii Moldova, Ce se întâmplă, de fapt, cu gazele în Moldova?, articol, 15 iulie 2025. Disponibil la: <https://energie.gov.md/ro/content/ce-se-intampla-de-fapt-cu-gazele-moldova-articol>

¹³³ NewsMaker, Cine va plăti pentru reintegrarea Transnistriei? De ce lansează Chișinăul Fondul de convergență și ce urmează, 6 martie 2026, <https://newsmaker.md/ro/cine-va-plati-pentru-reintegrarea-transnistriei-de-ce-lanseaza-chisinaul-fondul-de-convergenta-si-ce-urmeaza-analiza>.

CONCLUZII

Modelul economic al regiunii transnistrene s-a epuizat. Nu asistăm la o prăbușire instantanee, dar la o deteriorare continuă, ținută în viață prin transferuri netransparente, tăieri de cheltuieli și mutarea costurilor asupra populației. Indicatorii converg toți în aceeași direcție: PIB în scădere accentuată, industrie redusă substanțial, inflație ridicată, buget dependent de surse externe opace și o forță de muncă activă care pleacă.

Datele economice ale regiunii au fost mereu publicate selectiv și cu întârziere, iar pe măsură ce criza s-a adâncit în 2025, seriile statistice au devenit tot mai fragmentare și mai greu de verificat. Cifrele recente privind execuția bugetară și sursele de finanțare apar diluate sau lipsesc cu totul, exact în zona unde banii vin din transferuri de origine neclară. Când o administrație încetează să mai arate de unde își acoperă cheltuielile, tăcerea spune mai mult decât o recunoaștere deschisă a deficitului. Pentru Chișinău, acest gol de informație este un obstacol practic, nu poți planifica preluarea unei regiuni ale cărei conturi reale nu le poți vedea.

Pentru Chișinău, fereastra de pregătire a reintegrării se închide rapid. Cu fiecare lună de degradare economică, sarcina socială și administrativă a unei eventuale preluări crește, iar capacitatea regiunii de a se autosuține scade. Dacă statul nu pregătește din timp mecanismele bugetare, administrative și sociale, riscă să fie prins într-o reintegrare impusă de colaps, cu costuri umane și financiare mult mai mari decât ale unei tranziții planificate. Problema a încetat să fie una a viitorului îndepărtat. Ea deja aparține deciziilor care se iau acum și de voință politică suficientă la nivelul eșalonului de sus al puterii – Președinție, Parlament, Guvern.

Pregătirea pentru o reintegrare costisitoare poate începe înainte ca aceasta să devină inevitabilă. Cîteva direcții de acțiune sînt realizabile cu resursele și instituțiile existente.

- Un plan bugetar de contingență la nivel guvernamental, care să estimeze costul preluării plăților sociale de pe malul stîng, în special pensiile și salariile din sectorul public, și identificarea din timp a surselor de finanțare, inclusiv prin negocierea cu partenerii europeni a unui instrument financiar dedicat reintegrării.
- Cartografierea administrativă a sistemelor care trebuie integrate, adică registrele de evidență a populației, a pensionarilor și a proprietăților, rețelele de utilități și instituțiile de educație și sănătate, urmată de pregătirea procedurilor tehnice de conectare la sistemele naționale.
- Extinderea graduală a accesului social al locuitorilor de pe malul stîng la servicii moldovenești de sănătate, educație și protecție socială, folosind ca punct de plecare cei peste treisprezece mii de lucrători deja integrați fiscal pe malul drept, pentru a construi încredere și mecanisme funcționale înainte de un eventual moment de criză.

- Consolidarea integrării comerciale existente, dat fiind că majoritatea exporturilor regiunii merg deja către piața europeană prin acordul de liber schimb, folosind acest canal pentru a apropia treptat economia malului stîng de cadrul juridic și fiscal al Republicii Moldova.
- Finalizarea proiectelor de securitate energetică care reduc dependența de infrastructura de pe malul stîng, precum linia de înaltă tensiune Vulcănești-Chișinău, pentru ca o eventuală criză din regiune să nu se transforme automat într-o criză energetică pentru întreaga țară.
- Coordonarea externă permanentă cu Uniunea Europeană și cu instituțiile financiare internaționale, astfel încât pregătirea reintegrării să fie parte explicită a procesului de aderare, cu sprijin tehnic și financiar planificat, nu improvizat în momentul unei urgențe.

OPINIE

Societatea din regiunea transnistreană pare pregătită pentru reintegrare. Este pregătit și Chișinăul?

 *Irina Tăbăranu*¹³⁴

Suntem în momentul în care societatea din regiunea transnistreană pare să fie gata să renunțe la statul nerecunoscut și să meargă pe calea reintegrării, însă de această dată Chișinăul pare să fie încă nepregătit și ezitant, obiectiv, pentru că există încă trupele militare și serviciile secrete ruse. Dar și din motive mai subiective, frica de a face acest pas.

Desigur, dorința de reintegrare nu este împărtășită de regimul de la Tiraspol, însă este necesar să separăm populația de pretinsele elite. Datele celui mai recent studiu privind percepțiile oamenilor din regiune, realizat de platforma media Zona de Securitate și comunitatea WatchDog.MD indică o schimbare importantă în percepțiile locuitorilor din raioanele de Est ale țării¹³⁵.

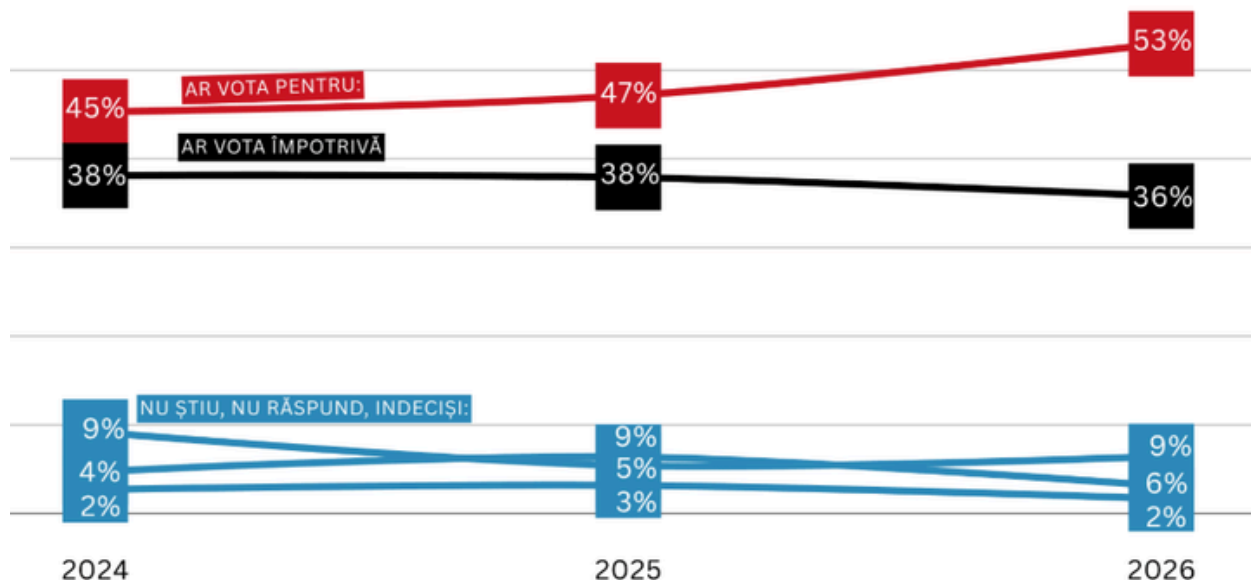
¹³⁴ Jurnalistă, fondatoarea proiectului „Zona de Securitate”

¹³⁵ Sondaj: sprijinul pentru reintegrare crește în regiunea transnistreană — fiecare al doilea locuitor ar vota pentru. <https://zonadesecuritate.md/sondaj-sprrijinul-pentru-reintegrare-creste-in-regiunea-transnistreana-fiecare-al-doilea-locuitor-ar-vota-pentru/>

Pentru prima dată în ultimele trei decenii, apropierea de malul drept este percepută la fel de importantă ca relațiile cu Federația Rusă, iar fiecare al doilea locuitor al regiunii

ar sprijini reintegrarea Republicii Moldova. În ultimii doi ani, susținerea pentru reintegrare a crescut cu aproximativ 8%, fiind de 53% pro reintegrare¹³⁶.

Q. Dacă duminică viitoare ar avea loc un referendum (vi s-ar cere să votați) cu privire la reintegrarea transnistriei cu Republica Moldova dvs., ați vota pentru integrare sau împotriva integrării?

Sursa: <https://zonadesecuritate.md/sondaj-sprrijinul-pentru-reintegrare-creste-in-regiunea-transnistreana-fiecare-al-doilea-locuitor-ar-vota-pentru/>

Aceste tendințe nu sunt întâmplătoare. Ele apar pe fondul degradării continue a situației economice din regiune, al incertitudinilor privind viitorul său și al efectelor pe termen lung ale războiului Rusiei împotriva Ucrainei. Tot mai mulți locuitori ai regiunii sunt obosiți de izolarea internațională, de statutul nerecunoscut și de lipsa perspectivelor clare pentru viitor.

Este important să înțelegem că aceste date nu sunt cunoscute doar la Chișinău. Autoritățile separatiste de la Tiraspol monitorizează constant opinia publică și realizează propriile cercetări sociologice. Regimul este conștient de schimbările care au loc în societate și de faptul că modelul tradițional bazat exclusiv pe loialitatea față de Rusia devine tot mai dificil de susținut.

În continuare, propaganda oficială încearcă să creeze impresia unei susțineri unanime pentru vectorul rusesc. Totuși, această imagine devine din ce în ce mai greu de menținut într-o regiune afectată de stagnare economică, depopulare și incertitudine.

În aceste condiții, observăm o adaptare a discursului oficial. Dacă anterior accentul era pus aproape exclusiv pe apropierea de Federația Rusă, în ultimii ani tot mai multe mesaje promovează conceptul unei identități separate, a unui pretins „popor transnistrean”, încercând să mute centrul de greutate de la apartenența la lumea rusă spre consolidarea unei identități locale distincte.

Această schimbare nu este întâmplătoare, ea reprezintă o încercare de a conserva legitimitatea proiectului separatist într-un moment în care Rusia nu mai poate oferi aceeași perspectivă economică, politică și de securitate pe care o promitea anterior.

În același timp, și Kremlinul pare să înțeleagă că influența sa asupra populației din regiune este supusă unor semne de întrebare. Unele dintre acțiunile recente ale Moscovei sugerează o încercare de a opri această erodare graduală a influenței ruse.

¹³⁶ Grafic Q4. Dacă duminică viitoare ar avea loc un referendum (vi s-ar cere să votați) cu privire la reintegrarea Transnistriei cu Republica Moldova Dvs. ați vota pentru integrare sau împotriva integrării?

Simplificarea procedurilor de acordare a cetățeniei ruse¹³⁷ pentru locuitorii regiunii transnistrene poate fi privită și prin această prismă. Nu este doar un gest simbolic sau administrativ, ci și un instrument de menținere a legăturii politice și identitare dintre populația regiunii și Federația Rusă. În esență, este o încercare de a încetini sau chiar de a inversa tendințele care favorizează apropierea de Republica Moldova și de spațiul european.

Cu toate acestea, schimbările de percepție observate în ultimii ani demonstrează că propaganda nu mai este suficientă pentru a compensa realitățile economice și sociale cu care se confruntă oamenii. Tot mai mulți locuitori ai regiunii își construiesc opiniile pornind de la considerente pragmatice: posibilitatea de a munci, de a călători, de a studia, de a avea acces la servicii și la oportunități economice.

Pentru ca tendința de apropiere de reintegrare și de Uniunea Europeană să devină ireversibilă, oamenii trebuie să aibă acces real la beneficii, oportunități și libertăți de care au fost privați timp de decenii prin izolarea menținută de Federația Rusă și de regimul de la Tiraspol.

Acest obiectiv nu poate fi atins însă fără o strategie de comunicare pe termen lung. Pe de o parte, este necesară o comunicare directă și constantă cu locuitorii regiunii transnistrene, care să ofere informații

credibile despre avantajele reintegrării și despre oportunitățile oferite de apropierea de Uniunea Europeană, care ar trebuie să se extindă la nivel social și în regiune, ocolind regimul. Pe de altă parte, este la fel de importantă comunicarea cu societatea de pe malul drept.

Dacă pentru mulți locuitori ai regiunii transnistrene apropierea de Republica Moldova este percepută în primul rând ca o soluție la problemele economice și sociale, pentru cetățenii de pe malul drept reintegrarea trebuie înțeleasă ca o investiție strategică în securitatea și viitor. Reintegrarea nu reprezintă doar o problemă de solidaritate sau de recuperare a integrității teritoriale. Ea este direct legată de stabilitatea Republicii Moldova, de eliminarea principalului focar de vulnerabilitate la adresa securității sale și de consolidarea parcursului european.

Fără soluționarea conflictului transnistrean și fără reintegrarea efectivă a țării, procesul de aderare la Uniunea Europeană va fi mai dificil, mai îndelungat și mult mai vulnerabil la influențele externe. Din acest motiv, interesul pentru reintegrare trebuie să existe de ambele maluri ale Nistrului. Numai atunci când societățile de pe ambele maluri vor vedea în reintegrare un proiect comun de viitor, tendințele pozitive observate astăzi vor putea deveni durabile și ireversibile.

¹³⁷ Europa Liberă: Tiraspolul salută, Chișinăul condamnă: Cum se vede, de pe cele două maluri ale Nistrului, decretul lui Putin privind cetățenia rusă. <https://moldova.europalibera.org/a/tiraspolul-saluta-chisinaul-condamna-cum-se-vede-de-pe-cele-doua-maluri-ale-nistrului-decretul-lui-putin-privind-cetatenia-rusa/33759505.html>

Reforma sectorului de securitate

OPINIE

Strategia securității naționale la doi ani după aprobare: rămâne securitatea în centrul atenției?

 Octavian Carteră¹³⁸

Republica Moldova a aprobat Strategia securității naționale (SSN) la sfârșitul anului 2023, prin Hotărârea Parlamentului nr. 391 din 15.12.2023¹³⁹. Documentul a creat cadrul pentru elaborarea și actualizarea unor politici importante în domeniul apărării, inclusiv Strategia națională de apărare 2024-2034¹⁴⁰, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 319 din 26.12.2024, și Strategia militară pentru anii 2025-2035¹⁴¹, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 653 din 08.10.2025.

Totuși, miza SSN a fost alta: să schimbe modul în care statul înțelege, planifică și gestionează securitatea națională. Cu alte cuvinte, securitatea devine o chestiune care ține de economie, energie, infrastructură, agricultură, justiție, mediu, protecție socială, spațiu informațional, capacitatea generală a statului de a funcționa în condiții de criză, și alte domenii care pot influența direct sau indirect securitatea națională.

Din acest punct de vedere, un pas major făcut după adoptarea SSN a fost elaborarea și aprobarea Legii privind securitatea națională a Republicii Moldova, nr. 249 din 10.07.2025¹⁴². În esență, această lege a continuat logica SSN. A clarificat existența unor domenii de activitate ale Guvernului relevante pentru securitatea națională, care depășesc zona clasică a instituțiilor de forță.

La fel, prin acest act, SSN a fost plasată, în sfârșit, în centrul arhitecturii de planificare în domeniul securității și apărării naționale.

Cu alte cuvinte, SSN devine documentul central pentru planificarea în domeniul securității și apărării naționale iar Strategia națională de dezvoltare (SND) rămâne documentul de referință pentru dezvoltarea statului. Acest lucru este important, pentru că deschide calea spre soluționarea unei probleme mai vechi din planificarea strategică la nivel național: relația dintre dezvoltare și securitate. Legea indirect ne spune că dezvoltarea trebuie să fie sensibilă la riscurile de securitate, iar securitatea trebuie să sprijine dezvoltarea. Prin urmare, la elaborarea documentelor de politici publice, prevederile SSN nu ar trebui să fie relevante doar pentru Ministerul Apărării sau pentru instituțiile clasice din sectorul de securitate. Ele ar trebui luate în considerare și de autoritățile responsabile de domenii aparent „civile”, dar care influențează direct sau indirect securitatea națională. Altfel spus, dimensiunea de securitate trebuie integrată firesc în modul în care statul își planifică dezvoltarea.

Problema este că această schimbare de abordare nu poate rămâne doar în SSN sau în Legea privind securitatea națională a

¹³⁸ Expert asociat al Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare

¹³⁹ Strategia securității naționale a Republicii Moldova / https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

¹⁴⁰ Strategia națională de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 / https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146655&lang=ro

¹⁴¹ Strategia militară a Republicii Moldova pentru anii 2025-2035 / https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=151103&lang=ro

¹⁴² Legea privind securitatea națională a Republicii Moldova / https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150559&lang=ro

Republicii Moldova. Dacă securitatea este un pilon central al planificării, atunci următorul pas este integrarea mai activă a acestei logici în toate domeniile relevante

De fapt, în conformitate cu Strategia securității naționale și cu Legea privind securitatea națională, fiecare domeniu sau subdomeniu care contribuie la securitatea națională ar trebui să dispună de documente clare de planificare. Acolo unde există deja strategii sectoriale, acestea ar trebui analizate sau revizuite prin prisma securității naționale: ce riscuri acoperă, ce vulnerabilități reduc, ce capacități de reziliență dezvoltă și cum se conectează cu obiectivele generale ale SSN. În altele, ar putea fi necesare strategii, programe sau planuri noi. Important este ca procesul să nu fie unul mecanic. Avem nevoie de documente care răspund clar la câteva întrebări esențiale: ce problemă rezolvă, cine este responsabil, cum se coordonează instituțiile, cum se măsoară progresul și cum se leagă toate acestea de SSN și de procesul de integrare europeană.

La aproape doi ani de la adoptarea SSN, întrebările țin de oportunitățile din etapa următoare, mai ales în contextul procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Implementarea Strategiei securității naționale este urmărită și în dialogul cu partenerii europeni. Aici Republica Moldova ar putea să își asume o miză mai ambițioasă: sincronizarea strategiilor sectoriale cu logica Strategiei securității naționale și integrarea mai clară a dimensiunii de securitate și reziliență în reformele legate de aderarea la UE.

Aceasta nu ar trebui tratată ca un exercițiu birocratic. Dimpotrivă, ar putea fi una dintre cele mai importante linii de reformă pe termen lung. Dacă procesul de integrare europeană va ajuta Republica Moldova nu doar să transpună norme, ci și să își construiască o arhitectură internă mai coerentă de securitate, reziliență și dezvoltare, atunci efectul va fi mult mai durabil.

Documentele nu rezolvă singure problemele. Dar documentele contează. Ele dau direcție, creează obligații și oferă un punct de referință. Fără ele, fiecare instituție merge cum înțelege. Cu ele, putem întreba mai clar: ce s-a făcut, ce nu s-a făcut, ce urmează și unde trebuie mai mult efort. SSN are propriul mecanism de monitorizare, iar Consiliul Național de Securitate trebuie să informeze anual Parlamentul despre progresul implementării Strategiei. Respectiv, rapoartele pentru anii 2024 și 2025 ar putea oferi o bază importantă pentru o discuție publică mai structurată, în limitele permise de caracterul sensibil al domeniului. Nu toate detaliile pot fi publice, evident. Dar direcția, prioritățile și logica reformelor, extrase din rapoarte, ar putea să ajute la dinamizarea discuției în jurul acestui subiect. Aici, Consiliul Național de Securitate ar putea avea un rol foarte important. Nu doar ca instituție care monitorizează implementarea SSN, ci și ca punct de legătură între planificare în sectorul de securitate și apărare, și dialog politic și public. Trebuie să vedem dacă Strategia a schimbat modul de lucru al instituțiilor și dacă procesul de aderare la UE este folosit inteligent pentru a consolida arhitectura de securitate și apărare.

Strategia securității naționale a creat o oportunitate importantă pentru Republica Moldova. Acum este important ca această oportunitate să nu se piardă în inerție instituțională sau în raportări care rămân greu de urmărit din exterior. Iar dacă tot am pus securitatea națională în centrul planificării statului, ar fi bine să o și tratăm ca atare.

Managementul crizelor – test real al reformei administrației publice

Octavian Carteră

Situațiile de criză rareori se manifestă în domenii izolate sau în limite clare. Acestea adesea depășesc competențele unei singure autorități și nu pot fi gestionate eficient doar prin eforturi instituționale proprii. Un exemplu recent sunt evenimentele din martie 2026, când produse petroliere au ajuns în râul Nistru. La prima vedere, părea o problemă de mediu, care afecta unele localități din nordul țării și care putea fi soluționată de autoritățile locale, Ministerul Mediului și instituțiile din subordine. Totuși, evoluțiile din teren arătau că situația putea produce efecte mai largi: asupra alimentării cu apă, sănătății populației, siguranței alimentelor, activității economice, serviciilor locale, comunicării publice și încrederii cetățenilor în capacitatea statului de a reacționa¹⁴³. În momentul în care o asemenea situație nu mai poate fi gestionată

doar cu resursele instituțiilor de profil și impactul nu poate fi limitat strict teritorial, ea intră în logica unei crize. În cazul Nistru, instituirea stării de alertă a permis aplicarea unor măsuri speciale și mobilizarea unor resurse suplimentare¹⁴⁴.

Mecanismul, în sine, nu este complet nou. Statul a mai lucrat și anterior cu formule de coordonare interinstituțională în situații care depășeau capacitatea și resursele disponibile ale unei singure instituții. Diferența este că, prin noul cadru privind managementul crizelor, adoptat în 2025, această logică a fost pusă într-o formă mai clară: Centrul Național de Management al Crizelor (CNMC) coordonează strategic răspunsul la criză, iar instituția de profil rămâne responsabilă de acțiunile concrete pe domeniul său¹⁴⁵.

Până la crearea CNMC, coordonarea proceselor de gestionare a crizelor revenea, în mare parte, Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU), pornind de la logica de protecție civilă și intervenție în situații excepționale, dar și altor autorități și instituții de profil¹⁴⁶. Această logică era clară, necesară și rămâne importantă. Totuși, ea nu putea acoperi întregul spectru de crize cu care se poate confrunta un stat modern. Răspunsul la orice situație de criză nu poate fi redus automat la IGSU. La fel, nici formula cu multe comisii separate, fiecare gestionată de o autoritate de profil, nu putea funcționa la nesfârșit. Mai ales atunci când nu exista un mandat suficient de puternic pentru a acoperi golurile de coordonare dintre sectoare.

¹⁴³ Instituire a stării de alertă de mediu pe bazinul fluviului Nistru, Centrul Național de Management al Crizelor, 2026, disponibil la:

<https://www.cnmc.gov.md/ro/comunicate-de-presa/instituire-starii-de-alerta-de-mediul-pe-bazinul-fluviului-nistru>

¹⁴⁴ Hotărârea Guvernului privind declararea stării de alertă de mediu în bazinul fluviului Nistru, 15 martie 2026, disponibilă la:

https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2026-03/Stare%20de%20alert%C4%83-Nistru_1.pdf; Legea nr. 248/2025 privind managementul situațiilor de criză, art. 23, disponibilă la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150247&lang=ro

¹⁴⁵ Hotărârea Guvernului nr. 579/2025 privind organizarea și funcționarea Centrului Național pentru Management al Crizelor, disponibilă la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150843&lang=ro

¹⁴⁶ Legea nr. 271/1994 privind protecția civilă, disponibilă la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147609&lang=ro

În plus, apăreau permanent întrebări incomode: cine coordonează o criză cibernetică? Dar una cu elemente teroriste? Ce facem cu o criză hibridă? În practică, rămâneau sectoare insuficient acoperite sau asumate neclar, fără o autoritate desemnată clar, care să preia coordonarea atunci când situația depășea logica obișnuită de intervenție.

La fel, pentru o țară mică precum Republica Moldova, un astfel de model, mai centralizat, pare a fi o soluție practică. Nu avem capacități administrative mari, distribuite perfect între instituții. Avem resurse limitate, multe vulnerabilități și riscuri care se pot suprapune. În asemenea condiții, este firesc să existe un centru care adună informația, sprijină luarea deciziilor și asigură o linie comună de acțiune.

Din aceste puncte de vedere, crearea CNMC răspunde unei necesități: să coordoneze situațiile care trec peste competența unui singur sector și să reducă dublările de coordonare. CNMC nu inventează coordonarea de la zero, dar o face mai clară: aduce actorii relevanți la aceeași masă, integrează informația și oferă un punct comun de coordonare strategică. În același timp, CNMC nu înlocuiește autoritățile de profil. Fiecare minister rămâne responsabil de riscurile din domeniul său. Rolul CNMC este să ajute instituțiile să lucreze după aceeași logică: cu proceduri comune, registre de riscuri, mecanisme de alertă, scenarii de contingență, instruirii, exerciții și planificare integrată în managementul crizelor.

Reforma în domeniul managementului crizelor a fost impulsionată și de procesul de aderare la Uniunea Europeană. În contextul aderării la UE, managementul crizelor ar putea fi considerat parte a reformei administrației publice centrale. Ar fi, practic, un test al capacității statului de a coordona instituții, de a aplica reguli și de a livra servicii publice în situații complicate¹⁴⁷.

În continuare, reforma managementului crizelor nu ar trebui să se stopeze la operaționalizarea CNMC. Un pas important ar fi elaborarea unui Plan de reziliență națională, inclusiv pornind de la reperele utilizate în logica NATO: continuitatea guvernării, energia, mișcările masive de populație, resursele de hrană și apă, sistemul medical, comunicațiile civile și transportul civil. Un asemenea document ar arăta mai clar ce capacități are statul, ce vulnerabilități rămân, cine este responsabil pentru reducerea lor, ce măsuri trebuiesc întreprinse, resurse alocate, părți implicate, etc.

Un alt subiect care urmează a fi clarificat mai bine este cel al amenințărilor hibride. Mai multe instituții au părți din acest dosar, dar întrebarea rămâne: cine vede tabloul complet? În prezent, nu este suficient de clar cine integrează răspunsul la nivel național în domeniul amenințărilor hibride. O opțiune ar fi ca această coordonare să fie integrată în arhitectura CNMC.

Adițional, societatea civilă nu trebuie lăsată în afara acestei arhitecturi. Evident, nu orice organizație și nu în orice rol. Dar dacă vorbim serios despre management integrat al crizelor și despre o abordare de tip *whole-of-society*, atunci societatea civilă trebuie inclusă cel puțin în partea de pregătire, exerciții, comunicare publică și reziliență comunitară.

În final, managementul crizelor nu este despre încă o instituție și încă un set de acte normative sau proceduri. Este despre capacitatea statului de a funcționa eficient atunci când presiunea crește. Adevăratul test va fi dacă această logică de management integrat al crizelor va deveni, în timp, o rutină instituțională, nu doar o reacție punctuală la probleme concrete apărute.

¹⁴⁷ Hotărârea Guvernului nr. 818/2025 privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 306/2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025–2029, disponibilă la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152863&lang=ro

Comunicare strategică

FOTO: <https://www.magnific.com/>

OPINIE

Comunicarea strategică în Finlanda și lecții pentru Republica Moldova

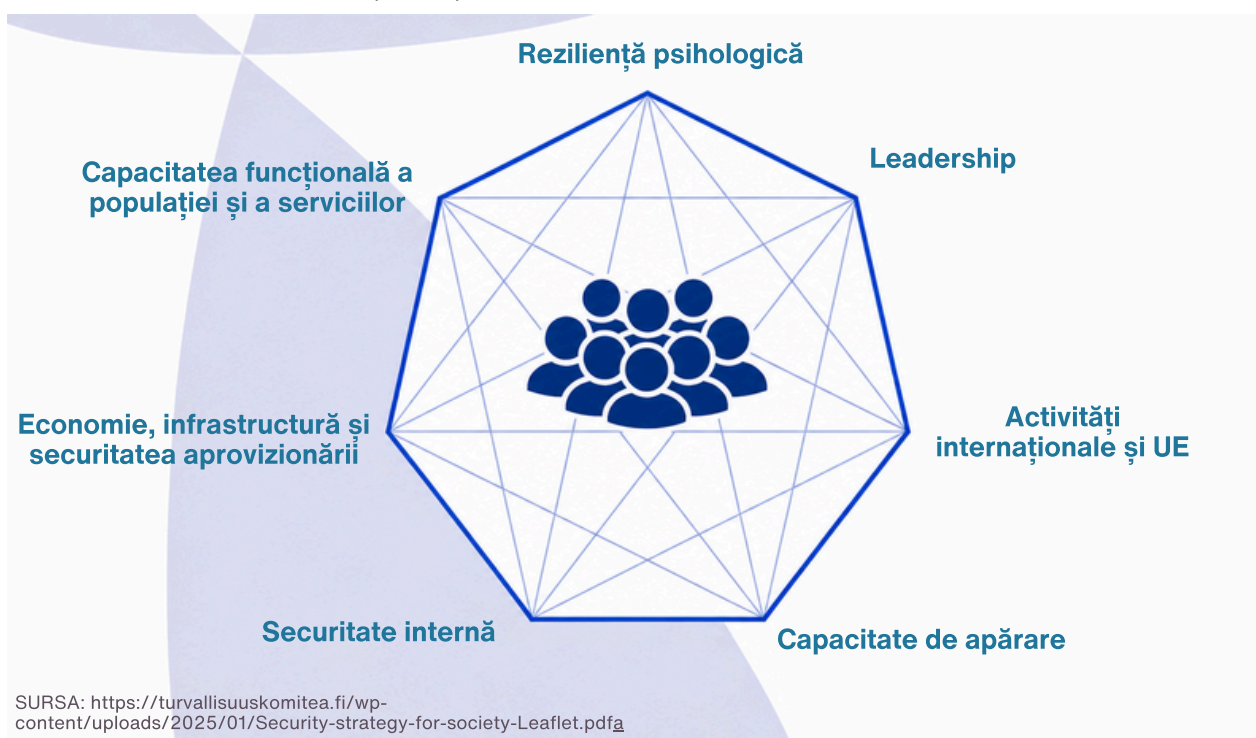
Elena Mârzac, Sanda Sandu

Republica Moldova se află într-un proces de dezvoltare și instituționalizare a comunicării strategice, în special în domeniul securității și apărării. În contextul amenințărilor hibride, al presiunilor informaționale și al vulnerabilităților legate de încrederea publică, coeziunea socială și cultura de securitate, analiza bunelor practici internaționale devine esențială. Finlanda oferă un exemplu relevant prin modelul său de securitate comprehensivă, în care comunicarea, pregătirea, cooperarea și încrederea publică funcționează ca elemente ale aceleiași arhitecturi de reziliență.

Pentru Republica Moldova, valoarea modelului finlandez constă în identificarea practicilor care pot fi ajustate la realitățile naționale:

statut de țară candidată la Uniunea Europeană, vecinătatea războiului din Ucraina, presiuni hibride, spațiu informațional fragmentat și necesitatea consolidării relației dintre instituții și cetățeni. Experiența Finlandei arată cum comunicarea strategică poate deveni componentă a securității naționale și a rezilienței întregii societăți.

Modelul finlandez pornește de la o idee simplă: securitatea și reziliența privesc toți actorii societății. În modelul finlandez de securitate comprehensivă, funcțiile vitale ale societății sunt înțelese ca parte a unui sistem interdependent, în care reziliența psihologică, leadershipul, activitățile internaționale și europene, capacitatea de

SURSA: <https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2025/01/Security-strategy-for-society-Leaflet.pdf>

apărare, securitatea internă, economia, infrastructura, securitatea aprovizionării, serviciile esențiale și capacitatea funcțională a populației formează un ansamblu comun. Această logică a interdependenței este foarte utilă pentru state expuse amenințărilor hibride, deoarece arată că spațiul informațional, energia, infrastructura, ordinea publică și încrederea socială se influențează reciproc. În Finlanda, securitatea comprehensivă este definită ca fundament al rezilienței societății. Funcțiile vitale sunt asigurate prin cooperarea dintre autorități, mediul de afaceri, organizații și cetățeni, în toate circumstanțele și la toate nivelurile societății. Baza o constituie aranjamentele și legislația aplicabile în condiții de normalitate, ceea ce transformă pregătirea într-o practică permanentă¹⁴⁹. Strategia pentru societate oferă tuturor actorilor un cadru comun de implementare, include evaluarea riscurilor, sarcini strategice pentru autorități și monitorizare anuală a aplicării¹⁵⁰.

Un element central al modelului finlandez este relația dintre pregătire, răspuns și leadership. Pregătirea reduce probabilitatea materializării amenințărilor și crește capacitatea societății de reacție, iar răspunsul limitează impactul crizelor și sprijină revenirea la funcționalitate. Leadershipul și managementul leagă aceste etape într-un ciclu continuu.

Din perspectiva comunicării strategice, aceasta înseamnă planuri, mesaje, proceduri, roluri instituționale și canale de comunicare pregătite înainte de criză, activate coerent în timpul crizei și evaluate după criză.

Comparativ, Republica Moldova dezvoltă comunicarea strategică într-un mediu de securitate mult mai tensionat.

Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării naționale subliniază vulnerabilități precum nivelul redus al culturii de securitate, încrederea scăzută în instituțiile statului, expunerea la influențe externe și fragmentarea spațiului informațional. În acest context, comunicarea strategică este prezentată ca element central pentru coeziune socială, narațiune națională coerentă, reziliență instituțională și protejarea spațiului informațional¹⁵¹

¹⁴⁹ The Security Committee of Finland, "Comprehensive Security." <https://turvallisuuskomitea.fi/en/comprehensive-security/>

¹⁵⁰ The Security Committee of Finland, "Security Strategy for Society." <https://turvallisuuskomitea.fi/en/security-strategy-for-society/>

¹⁵¹ Mărzac, Elena. Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării naționale: necesități și perspective pentru Republica Moldova. Rezumatul tezei de doctor în științe politice. <https://anacec.md/files/Marzac-tezumat.pdf>

Bune practici pentru Republica Moldova:

- construirea unei narațiuni de securitate comprehensivă: Cetățenii trebuie să înțeleagă că securitatea include apărare, energie, sănătate, infrastructură, educație, informație verificată, servicii publice, capacitate de reacție și solidaritate socială. O astfel de narațiune ar permite explicarea amenințărilor hibride într-un limbaj accesibil și ar conecta integrarea europeană cu siguranța zilnică a cetățenilor.
- instituționalizarea pregătirii comunicaționale: Republica Moldova are nevoie de scenarii și exerciții pentru crize energetice, atacuri cibernetice, campanii de dezinformare, manipulări electorale, incidente de securitate și situații de urgență. Comunicarea strategică trebuie integrată în managementul crizelor prin protocoale comune, mesaje aprobate rapid, purtători de cuvânt instruiți și platforme oficiale credibile. Modelul finlandez arată valoarea coordonării între nivelul local, regional, național și internațional, cu roluri clare pentru administrație, business, societate civilă și cetățeni.
- cetățeanul ca actor de securitate: În Finlanda, indivizii sunt prezentați ca actori-cheie ai securității prin cunoștințe, abilități, capacitate funcțională și atitudine de consolidare a securității pentru Moldova, această idee poate fi transpusă prin programe de educație media, alfabetizare digitală, educație pentru securitate și comunicare adaptată grupurilor vulnerabile, inclusiv în limba română, rusă și găgăuză. Politica finlandeză de educație media, coordonată instituțional, tratează alfabetizarea media ca abilitate civică.

- profesionalizarea și depolitizarea comunicării strategice. În Republica Moldova, instituțiile de comunicare strategică trebuie să servească interesul public și obiectivele de securitate națională, cu transparență, competență și continuitate. Cercetarile în domeniu evidențiază importanța instituționalizării comunicării strategice și necesitatea unor politici eficiente pentru protejarea spațiului informațional, consolidarea parteneriatelor externe și creșterea rezilienței în fața amenințărilor hibride¹⁵³.
- cooperarea internațională și învățarea continuă. Finlanda găzduiește Centrul European de Excelență pentru Combaterea Amenințărilor Hibride, o organizație autonomă și internațională care oferă expertiză, instruire și rețele pentru UE, NATO și statele participante¹⁵⁴. Republica Moldova poate valorifica mai sistematic parteneriatele cu asemenea platforme pentru instruirea comunicatorilor, exerciții de criză, analiză FIMI, pre-bunking și evaluarea impactului comunicării publice.

În concluzie, experiența Finlandei oferă Republicii Moldova o logică de adaptare: comunicarea strategică trebuie integrată în securitatea comprehensivă, activată înainte de criză, coordonată între instituții și susținută prin educație, încredere și participare civică. Pentru Moldova, reziliența informațională poate fi consolidată printr-un sistem coerent de pregătire, comunicare transparentă, cooperare interinstituțională, educație media și implicare a cetățenilor. Astfel, comunicarea strategică poate evolua din instrument instituțional în cultură democratică de securitate.

¹⁵³ Mârzac, Elena. Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării naționale: necesități și perspective pentru Republica Moldova. Rezumatul tezei de doctor în științe politice. <https://anacec.md/files/Marzac-tezumat.pdf>

¹⁵⁴ Hybrid CoE, "The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats." <https://www.hybridcoe.fi/>

Agenda Femeile, Pacea și Securitatea

OPINIE

De ce avem nevoie de comunicare strategică în promovarea Agendei Femeile, Pacea și Securitatea?

 Echipa PISA

În ultimii ani, Agenda Femeile, Pacea și Securitatea (FPS) a început să ocupe un loc tot mai vizibil în discuțiile privind securitatea națională, reziliența societală și reforma instituțională în Republica Moldova. Totuși, una dintre cele mai importante provocări rămâne modul în care această Agendă este explicată, înțeleasă și integrată în spațiul public.

În contextul regional actual, marcat de războiul din Ucraina, intensificarea amenințărilor hibride, manipularea informațională și polarizarea socială, comunicarea strategică devine o componentă indispensabilă a politicilor de securitate. Republica Moldova traversează simultan procese complexe de reformă instituțională, consolidare a rezilienței și apropiere de Uniunea Europeană, iar aceste transformări necesită o capacitate sporită de comunicare publică. Din această perspectivă, Agenda FPS oferă un model de securitate centrat pe oameni, comunități și încredere instituțională.

Comunicarea strategică în domeniul FPS are rolul de a conecta politicile publice cu realitățile sociale și percepțiile cetățenilor

În Republica Moldova, domeniul securității continuă să fie influențat de stereotipuri tradiționale privind rolurile de gen, iar participarea femeilor în structurile de securitate și apărare este adesea privită prin filtre simbolice sau superficiale. Aceste percepții afectează inclusiv procesele de recrutare, promovare și reprezentare profesională.

În același timp, ele reduc vizibilitatea expertizei reale pe care femeile o oferă în gestionarea crizelor, analiza de securitate, diplomatie, ordine publică, securitate cibernetică sau consolidarea păcii.

În acest sens, comunicarea strategică produce un efect care depășește simpla informare. Ea contribuie la redefinirea modului în care societatea înțelege securitatea și actorii implicați în asigurarea acesteia. O comunicare coerentă despre Agenda FPS permite integrarea femeilor în narațiunea securității naționale ca profesioniste, lidere, negociatoare, experte și actori ai rezilienței societale. În același timp, aceasta facilitează construirea unei culturi instituționale mai incluzive și mai apropiate de principiile bune guvernări.

Importanța acestei dimensiuni devine și mai evidentă în contextul expunerii Republicii Moldova la dezinformare și operațiuni informaționale ostile. Temele privind egalitatea de gen, participarea femeilor în securitate sau securitatea umană sunt frecvent manipulate și transformate în subiecte polarizante. În lipsa unor mesaje clare și coordonate, spațiul informațional devine vulnerabil narațiunilor care încearcă să prezinte Agenda FPS drept un concept extern, incompatibil cu realitățile societății moldovenești. Comunicarea strategică are, astfel, și o funcție de reziliență democratică: explică, contextualizează și oferă societății instrumente de înțelegere a politicilor publice într-un mediu informațional tot mai complex.

În acest context, elaborarea Ghidului de comunicare strategică pentru promovarea eficienței a Agendei FPS¹⁵⁵ de către Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) reprezintă un demers relevant pentru dezvoltarea unei abordări moderne asupra comunicării în domeniul securității. Ghidul apare într-un moment în care instituțiile naționale au nevoie de instrumente practice și conceptuale capabile să transforme comunicarea dintr-o activitate formală într-un proces strategic de construire a încrederii și consolidare a consensului societal.

Valoarea acestui Ghid constă inclusiv în caracterul său aplicativ. Documentul nu se limitează la definirea unor concepte generale, ci oferă repere concrete privind formularea mesajelor, identificarea publicurilor-țintă, dezvoltarea narațiunilor comune și integrarea perspectivei de gen în comunicarea instituțională. În același timp, Ghidul reflectă experiența acumulată de PISA în ultimii ani prin colaborarea cu instituțiile implicate în implementarea Programului Național 1325, organizarea atelierelor, activităților de instruire și dezvoltarea mecanismelor de coordonare și monitorizare.

¹⁵⁵ Promovarea Agendei Femeile Pacea și Securitatea. Ghid de comunicare strategică. <https://pisa.md/wp-content/uploads/2026/05/Promovarea-Agendei-Femeile-Pacea-si-Securitatea.-Ghid-de-comunicare-strategica.pdf>

Un element important al acestui demers constă în faptul că Agenda FPS este poziționată ca parte a securității democratice și a modernizării instituționale, nu ca o temă separată sau marginală.

Ghidul contribuie la consolidarea unei narațiuni care leagă participarea femeilor de eficiența instituțiilor, buna guvernare, transparență și reziliență societală. Această abordare este relevantă inclusiv pentru procesul de integrare europeană al Republicii Moldova, în condițiile în care egalitatea de gen, participarea incluzivă și drepturile fundamentale fac parte din arhitectura valorică și instituțională europeană.

Din perspectiva culturii strategice, comunicarea privind Agenda FPS contribuie la dezvoltarea unei relații diferite între cetățeni și instituțiile de securitate. Încrederea publică în instituții este influențată inclusiv de capacitatea acestora de a comunica transparent, coerent și adaptat nevoilor societății.

Atunci când securitatea este explicată prin prisma protecției oamenilor, participării și responsabilității publice, instituțiile devin mai credibile și mai apropiate de cetățeni. Din perspectiva culturii strategice, comunicarea privind Agenda FPS contribuie la dezvoltarea unei relații diferite între cetățeni și instituțiile de securitate. Încrederea publică în instituții este influențată inclusiv de capacitatea acestora de a comunica transparent, coerent și adaptat nevoilor societății. Atunci când securitatea este explicată prin prisma protecției oamenilor, participării și responsabilității publice, instituțiile devin mai credibile și mai apropiate de cetățeni.

În același timp, comunicarea strategică privind FPS produce efecte importante și în interiorul instituțiilor. Ea facilitează coordonarea interinstituțională, dezvoltarea unor mecanisme comune de reacție și consolidarea unei înțelegeri comune asupra obiectivelor Programului Național 1325. În lipsa unei asemenea abordări, mesajele instituționale riscă să rămână fragmentate, reactive și insuficient conectate la prioritățile reale ale societății.

Agenda Femeile, Pacea și Securitatea reprezintă astăzi una dintre dimensiunile relevante ale modului în care statele democratice își regândesc securitatea în raport cu noile vulnerabilități și provocări regionale.

Pentru Republica Moldova, implementarea eficientă a acestei Agende depinde inclusiv de capacitatea de a construi o comunicare strategică profesionistă, credibilă și coordonată.

În acest sens, Ghidul elaborat de PISA oferă un instrument util pentru dezvoltarea unei culturi instituționale orientate spre incluziune, reziliență și securitate democratică, contribuind la consolidarea unui sector de securitate mai transparent, mai participativ și mai conectat la nevoile reale ale societății.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Resurse și lecturi de specialitate

Consolidarea rezilienței democratice și integrarea europeană: lecții din Armenia, Republica Moldova și Ucraina

Echipa PISA

Reziliența democratică depășește capacitatea unui stat de a organiza alegeri competitive sau de a menține instituții formale. În condițiile actuale, aceasta presupune capacitatea instituțiilor, societății civile, mass-mediei independente și cetățenilor de a rezista presiunilor externe, de a menține încrederea publică și de a proteja procesele democratice în fața manipulării informaționale, corupției politice, atacurilor cibernetice și polarizării sociale.

Studiul „Consolidarea rezilienței democratice și integrarea europeană: lecții din Armenia, Republica Moldova și Ucraina”, elaborat de Elena Mârzac, Sanda Sandu, Artur Papyan și Olga Chyzhova, propune o analiză comparativă a modului în care trei state din vecinătatea estică a Uniunii Europene își consolidează reziliența democratică într-un mediu de securitate marcat de război, presiuni hibride, ingerințe externe, dezinformare și procese complexe de reformă.

În ansamblu, studiul demonstrează că reziliența democratică nu este o stare fixă, ci un proces continuu de adaptare. Moldova, Armenia și Ucraina arată că democrațiile aflate sub presiune pot rezista, pot învăța și pot avansa reforme, dar numai dacă instituțiile, cetățenii și partenerii internaționali tratează securitatea democratică drept o prioritate strategică. Lecția comună este clară: în vecinătatea estică a UE, integrarea europeană, reziliența democratică și securitatea națională sunt părți ale aceluiași proces de transformare.

Republica Moldova, Armenia și Ucraina reprezintă trei cazuri distincte, dar comparabile. Moldova este analizată ca un stat care își construiește reziliența democratică sub presiune hibridă constantă și în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană. Ucraina oferă exemplul unei democrații care continuă reformele în condiții de război de amploare. Armenia reflectă dinamica unui stat aflat într-un proces sensibil de reorientare geopolitică, în care reformele democratice, securitatea și relația cu Uniunea Europeană devin tot mai interdependente.

În cazul Republicii Moldova, studiul arată că țara a devenit unul dintre cele mai relevante exemple europene de reziliență democratică sub presiune hibridă. Moldova a reușit să mențină competiția politică reală, să avanseze reforme legate de statul de drept, să creeze instituții dedicate comunicării strategice și combaterii dezinformării și să ancoreze modernizarea statului în procesul de aderare la UE. În același timp, vulnerabilitățile rămân semnificative: încredere publică redusă în instituțiile centrale, capacitate administrativă limitată, deficit de personal în administrația publică, finanțare fragilă pentru mass-media și societatea civilă, precum și un spațiu informațional puternic contestat.

Studiul subliniază că, pentru Republica Moldova, securitatea democratică și securitatea națională au devenit agende inseparabile. Amenințările hibride: dezinformarea, finanțarea ilicită, cumpărarea voturilor, atacurile cibernetice, presiunile asupra mass-mediei și coerciția energetică afectează direct calitatea democrației și încrederea cetățenilor în instituții. Prin urmare, răspunsul statului trebuie să depășească logica reactivă și să se transforme într-un sistem coerent de prevenire, comunicare strategică, supraveghere democratică și implicare societală.

Armenia este prezentată ca un caz de reformă democratică într-un mediu de securitate extrem de sensibil

După 2018, țara a făcut progrese democratice importante, iar apropierea de Uniunea Europeană a devenit un factor tot mai relevant pentru transformarea instituțională. Totuși, Armenia continuă să se confrunte cu vulnerabilități legate de independența justiției, încrederea publică, coordonarea instituțională, capacitatea de implementare a reformelor și expunerea la dezinformare și interferențe externe. O provocare suplimentară este sustenabilitatea societății civile și a mass-mediei independente, mai ales în contextul reducerii asistenței externe.

Ucraina constituie un caz aparte, deoarece reziliența democratică este testată în condițiile războiului de agresiune al Federației Ruse. Studiul evidențiază capacitatea Ucrainei de a menține funcționarea instituțiilor, serviciilor publice și reformelor-cheie chiar și în context de lege marțială, atacuri asupra infrastructurii, presiuni asupra mass-mediei și centralizare a deciziei.

În același timp, Ucraina se confruntă cu riscul normalizării guvernării de urgență, cu slăbirea controlului parlamentar și judiciar, cu presiuni asupra societății civile și cu nevoia de a păstra reformele europene ca principal cadru de reconstrucție și legitimitate democratică.

Analiza comparativă arată că, în toate cele trei cazuri, amenințările hibride au devenit o condiție structurală a guvernării, nu doar episoade izolate de criză. Moldova, Armenia și Ucraina trebuie să gestioneze simultan reforme democratice, vulnerabilități instituționale, presiuni externe și așteptări sociale ridicate. În acest context, capacitatea de implementare devine la fel de importantă ca adoptarea legislației. Reformele formale produc rezultate doar atunci când există personal calificat, coordonare interinstituțională, resurse suficiente și mecanisme credibile de supraveghere.

Un alt mesaj important al studiului este rolul central al încrederii publice. Reziliența democratică este mai puternică acolo unde instituțiile sunt percepute ca fiind competente, transparente și capabile să ofere protecție în perioade de criză. Comunicarea publică devine astfel un instrument de securitate democratică. Comunicarea rapidă, credibilă și coordonată reduce spațiul pentru manipulare, panică și polarizare, în timp ce lipsa comunicării sau mesajele contradictorii pot fi exploatate de actori ostili.

Societatea civilă, mass-media independentă și autoritățile locale sunt identificate ca multiplicatori ai rezilienței. În toate cele trei țări, actorii civici contribuie la monitorizarea alegerilor, combaterea dezinformării, protecția drepturilor omului, advocacy pentru reforme și menținerea legăturii dintre instituții și cetățeni. Totodată, studiul atrage atenția că dependența excesivă de finanțarea externă poate vulnerabiliza aceste sectoare pe termen lung, dacă nu sunt dezvoltate mecanisme mai sustenabile de sprijin.

Uniunea Europeană apare în studiu ca principalul ancoraj extern al rezilienței democratice. Pentru Moldova, procesul de aderare oferă direcție, condiționalitate și legitimitate reformelor. Pentru Armenia, apropierea de UE devine un vector de transformare instituțională și de reorientare strategică. Pentru Ucraina, integrarea europeană este parte a strategiei de supraviețuire, reconstrucție și consolidare democratică. Totuși, sprijinul european poate produce efecte durabile doar dacă este însoțit de asumare internă, supraveghere democratică și implementare credibilă.

Printre lecțiile-cheie ale studiului se evidențiază patru direcții majore. Prima: guvernarea în criză trebuie să rămână limitată prin mecanisme clare de control parlamentar, judiciar și civic.

A doua: capacitatea de implementare inclusiv personalul, coordonarea și memoria instituțională determină credibilitatea reformelor. A treia: comunicarea strategică și integritatea spațiului informațional sunt componente esențiale ale securității democratice. A patra: reziliența este un efort comun al instituțiilor, societății civile, mass-mediei independente, autorităților locale și partenerilor internaționali.

Studiul recomandă ca Moldova să transforme reziliența de criză în practică democratică obișnuită, prin control democratic, capacitate administrativă, comunicare strategică și sprijin pentru media și societatea civilă. Pentru Armenia, accentul cade pe coordonare, justiție independentă și pregătire anti-hibridă, iar pentru Ucraina pe control democratic în timp de război, instituții anticorupție solide și valorificarea experienței sale pentru Europa.

PISA

Platforma pentru Inițiative
de Securitate și Apărare

Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) este o organizație neguvernamentală care susține implicarea societății civile în supravegherea sectorului de securitate și creează punți de dialog între cetățeni, organizații non-guvernamentale și instituțiile publice din domeniu.

PISA contribuie la consolidarea rezilienței democratice a Republicii Moldova prin furnizarea de expertiză independentă și promovarea bunei guvernante în sectorul de securitate și apărare.

SECURITY NEXUS

Această publicație a fost elaborată de Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), în temeiul Acordului de parteneriat încheiat între PISA și Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF), privind acordarea suportului pentru Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare în cadrul proiectului DCAF „Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Moldova”, finanțat de Suedia.